

**T.C.**  
**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**  
**TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ELVES TEKNİĞİNİN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEMeye YÖNELİK**  
**TUTUMLARINA**  
**VE DİNLEME BAŞARILARINA ETKİSİ**

**Ebru DUNDAR**

**İzmir**  
**2018**



**T.C.**  
**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**  
**TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ELVES TEKNİĞİNİN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEMeye YÖNELİK**  
**TUTUMLARINA**  
**VE DİNLEME BAŞARILARINA ETKİSİ**

**Ebru DUNDAR**

**Danışman**

**Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEL**

**İzmir**

**2018**

**Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne**

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından T¼rke ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı T¼rke  
ğretmenliği Programında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Ali T¼RKEL 


ye :Doç. Dr. Seçkin AYDIN 

ye : Dr. Öğr. Üyesi Behsat SAVAş 

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen ğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

11.../06/2018



Prof. Dr. S¼ha YILMAZ  
Enstit¼ M¼d¼r¼ V.

## YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Elves Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi” adlı çalışmanın tarafımca bilimsel etik kurallarına aykırı düşecek herhangi bir yardıma başvurmadan yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada belirtilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08/06/2018

Ebru DUNDAR



imza

## TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bana her zaman destek olan, sabır ve anlayışını benden esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Öncelikle çalışmam boyunca değerli bilgilerini ve vaktini benden esirgemeyen, bana karşı her zaman anlayışlı ve sabırlı olan, hoşgörüsü ile tezi yazmamda bana danışmanlık yapan hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEL'e tezimin her aşamasındaki katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Çalışmamda elde ettiğim verilerin analizini yapmam konusunda bana destek olan, değerli katkılarını esirgemeyen Sayın Dr. Öğr. Üyesi Behsat SAVAŞ'a teşekkür ederim.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi için uygulama çalışmasına olanak sağlayan Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, çalışmamı destekleyen Korucu Yatılı Bölge Ortaokulu idari kadrosuna ve çalışmalarına büyük bir hevesle katılan Korucu Yatılı Bölge Ortaokulu 5 A/B sınıfı öğrencilerime çok teşekkür ederim.

Araştırmada uyguladığım “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Öyküleyici Metin Başarı Testi” ni kullanmama izin veren Sayın Doç. Dr. Mehmet KATRANCI'ya teşekkür ederim.

Beni bugünlere getiren ve çalışmam boyunca sürekli yüreklendiren, hiçbir fedakârlığı benden esirgemeyen canım annem Hediye DUNDAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İzmir, Haziran 2018

EBRU DUNDAR

## İÇİNDEKİLER

• Yemin Metni.....	i
• Teşekkür.....	ii
• İçindekiler.....	iii
• Tablo Listesi.....	vi
• Şekil Listesi.....	viii
• Özet.....	ix
• Abstract.....	x

## BÖLÜM I

<b>1. GİRİŞ.....</b>	<b>1</b>
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Anadili Eğitimi.....	2
1.3.Anlama Becerileri.....	4
1.3.1. Okuma Becerisi.....	4
1.3.2. Dinleme Becerisi.....	5
1.3.2.1.Dinleme Eğitimi ve Dinleme Başarısının Önemi.....	7
1.3.2.2.Dinlemenin Diğer Becerilerle İlişkisi.....	11
1.3.2.2.1. Dinleme- Okuma İlişkisi.....	12
1.3.2.2.2. Dinleme- Konuşma İlişkisi.....	13
1.3.2.2.3. Dinleme- Yazma İlişkisi.....	15
1.3.2.3.Dinlemeyi Etkileyen Faktörler.....	16
1.3.2.4.2018 Türkçe Öğretim Programında Dinleme Eğitimi.....	20
1.3.2.5.Dinleme Tür Yöntem ve Teknikleri.....	24
1.3.2.6.Dinleme ve Tutum.....	30
1.4. Elves Tekniği.....	31
1.5. Çoklu Zekâ Kuramı.....	33

1.6. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	37
1.7.Problem Cümlesi .....	38
1.8.Alt Problemler.....	39
1.9.Sayıtlar.....	39
1.10. Sınırlıklar .....	39
1.11. Tanımlar .....	40
1.12. Kısaltmalar .....	41

## **BÖLÜM II**

### **2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR**

2.1.Çeşitli Etkinlik, Strateji, Yöntem ve Tekniklerin Dinleme Becerisini Geliştirmeye Etkisine Dair Yapılan Çalışmalar.....	42
2.2.Temel Bir Beceri Olarak Dinleme Becerisinin Değerlendirilmesine Dair Yapılan Çalışmalar.....	48
2.3.Seçilen Yazınsal Türün Dinleme Becerisine Etkisi Dair Yapılan Çalışmalar.....	49

## **BÖLÜM III**

### **3. YÖNTEM**

3.1. Araştırma Modeli.....	51
3.2. Deneysel Desen.....	51
3.3. Araştırmaya Katılan Denekler.....	52
3.4. Veri Toplama Süreci.....	53



3.4.1. Ön Ölçüm.....	53
3.4.2. Deneysel İşlemler.....	53
3.4.3. Son Ölçüm.....	53
3.5. Veri Toplama Teknikleri.....	53
3.5.1. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği.....	54
3.5.2. Öyküleyici Metin Başarı Testi.....	57
3.6. Verilerin Analizi.....	60

## **BÖLÜM IV**

### **4. BULGULAR VE YORUMLAR..... 63**

4.1.ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi Var Mıdır?.....	63
4.2.ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Başarılarına Etkisi Var Mıdır?.....	65
4.3.ELVES Öğrenme Tekniğinin Uygulandığı Deney Grubu İle MEB Programının Uygulandığı Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Tutum ve Dinleme Başarı Puanları Arasında İstatiksel Olarak Anlamlı Fark Var Mıdır?.....	67

## **BÖLÜM V**

### **5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER..... 70**

5.1.SONUÇ VE TARTIŞMA.....	70
5.2.ÖNERİLER.....	73

### **KAYNAKÇA.....75**

### **EKLER.....80**

## TABLO LİSTESİ

<b>Tablo Adı</b>	<b>Sayfa No</b>
TABLO 1: 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı 5. Sınıf Dinleme/İzleme Becerisi Kazanım ve Açıklamalar Tablosu.....	22
TABLO 2: Çalışmanın Deneysel Desen Tablosu.....	52
TABLO 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dağılımı.....	52
TABLO 4: DYTÖ KMO ve Barlett Testi Sonuçları.....	55
TABLO 5: DYTÖ Maddelerinin Faktör Yük Değerleri.....	56
TABLO 6: ÖMBT Madde Analizi Sonuçları.....	58
TABLO 7: ÖMBT Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	59
TABLO 8: Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları....	60
TABLO 9: Ön Test Dinlemeye Yönelik Tutum Düzeyi Arasındaki Farkın Belirlenmesi İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları.....	61
TABLO 10: Ön Test Dinlemeye Yönelik Başarı Düzeyi Arasındaki Farkın Belirlenmesi İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları.....	62
TABLO 11: Dinlemeye Yönelik Son Test Tutum Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	64
TABLO 12: Ön Test Sonuçlarına Göre Düzeltilmiş Son Test Dinleme Tutum Puanlarının Gruplara Göre Kovaryans Analizi.....	65
TABLO 13: Dinlemeye Yönelik Son Test Başarı Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	66
TABLO 14: Ön Test Sonuçlarına Göre Düzeltilmiş Son Test Dinleme Başarı Puanlarının Gruplara Göre Kovaryans Analizi.....	66

TABLO 15: Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Tutum Puanları Bağımlı T Testi Sonuçları.....	67
TABLO 16: Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Dinlemeye Yönelik Başarı Puanları Bağımlı T Testi Sonuçları.....	68
TABLO 17: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Tutum Puanları Bağımlı T Testi Sonuçları.....	68
TABLO 18: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Dinlemeye Yönelik Başarı Puanları Bağımlı T Testi Sonuçları.....	69

**ŞEKİL LİSTESİ**

<b>Şekil Adı</b>	<b>Sayfa No</b>
ŞEKİL 1: Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazmanın Zamana Yayılımı.....	9
ŞEKİL 2: Temel Dil Becerilerinin Birbiriyle İlişkisi.....	11
ŞEKİL 3: Kazanımların Yapısı.....	23

# ELVES TEKNİĞİNİN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİN DİNLEMeye YÖNELİK TUTUMLARINA VE DİNLEME BAŞARILARINA ETKİSİ

DUNDAR, Ebru

Yüksek Lisans, Türkçe Öğretmenliği

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEL

Haziran 2018, 132 sayfa

## ÖZET

Bu çalışmada Elves tekniğinin 5. Sınıf öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme başarılarına etkisi araştırılmıştır. Yapılan çalışmada ön-test son-test deney ve kontrol gruplu deneme modelinden faydalanılmıştır. 2017-2018 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde beşinci sınıfa devam eden 40 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Deney ve kontrol gruplarında 20'şer öğrenci yer almıştır. Çalışmanın uygulama süreci haftalık dörder ders saatinden sekiz hafta sürmüştür. Deney grubunda toplam sekiz dinleme metni Elves tekniğine göre hazırlanan ders planları ile işlenmiş, kontrol grubunda ise aynı dinleme metinleri Türkçe Öğretim Programına göre işlenmiştir. Uygulama öncesinde ve sonrasında her iki gruptaki öğrencilere dinlemeye yönelik tutum ölçeği, dinlediğini anlama başarı testi uygulanmıştır. Çalışma sonunda elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. İstatistiksel yöntemler olarak grup içinde ön test-son test değişimlerinde bağımlı t testi kullanılırken gruplar arası karşılaştırmada bağımsız t testi ve kovaryans analizi kullanılmıştır. Ayrıca betimsel istatistik olarak gruplara ait aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans değerleri açıklanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen verilere göre deney grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarındaki ve dinleme başarılarındaki artış, kontrol grubuna göre belirgin oranda yüksek olmuştur. Elde edilen sonuçlar ışığında Elves tekniğinin öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarını ve dinleme başarılarını geliştirdiği görülmüştür.

**Anahtar sözcükler:** Elves tekniği, dinleme becerisi, dinlemeye yönelik tutum.

# THE EFFECT OF ELVES TECHNIQUE TO THE STUDENTS' LISTENING ATTITUDES AND LISTENING SUCCESS

**DUNDAR, Ebru**

**Master, Turkish Teaching**

**Thesis Advisor: Asistan Professor Ali TÜRKEL**

**June 2018, 132 page**

## ABSTRACT

In this study the effects of Elves technique to fifth grade student's listening attitudes and their success have been analyzed. In this work pretest-posttest design and experimental group and control group design have been used. 40 students attending fifth grade at the second semester of the 2017-2018 educational term form the study group. Experimental and control groups each have 20 students. Implementation process of the study lasted eight weeks each one of which has 4 course hours. At the experimental group, 8 listening texts have been taught with lesson plans prepared in accordance with the Elves method. At the control group, the same listening texts have been taught in accordance with the Turkish Curriculum. Before and after the implementation process, students at each group took the attitude scale towards listening and the achievement test towards understanding what they have listened. At the end of the study, SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) packaged software was used for the analyses of the quantitative data. As for the statistical methods; within the groups paired student t-test was used to measure pretest-posttest change, between-groups variance unpaired t-test and covariance analysis were used. Besides; as for the descriptive statistics arithmetic average, standard deviation, percent and frequency values belonged to each group were clarified. According to the data obtained from the research, the increase of the experimental group students' listening attitudes and listening successes was significantly higher than the control group students. In consideration of the result data, it seemed that Elves technique improved the students' listening attitudes and their listening skills.

**Key words:** Elves technique, Listening skill, Listening attitude.

# BÖLÜM I

## 1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumuna, araştırmanın amacına ve önemine yer verilmiş; bunlarla birlikte problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar ve sınırlıklar ele alınmıştır.

### 1.1. Problem Durumu

Dil, insanın var olduğu andan itibaren insanla birlikte yaşayan, kişiyi toplumda sıradan bir yığın olmaktan kurtaran, bireyler arasında kültür iletişimini sağlayan çok önemli bir ögedir. Dilin pek çok kez araştırmacılarca tanımı yapılmıştır.

Aksan'a (2009: 55) göre dil: "Fikirlerin, duygu ve arzuların, toplumda ses ve anlam açısından ortak olan ögeler ve kurallardan faydalanarak başkalarına iletilebilmesine yarayan çok yönlü ve oldukça gelişim göstermiş bir dizgedir."

Özbay (2009: 42) dili: "İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en gelişmiş iletişim aracı" şeklinde tanımlamıştır.

Demirel'e (2012) göre dil: Değişik sembollerle belirtilen seslerden oluşan, insanların düşüncelerini iletmede aracı olan, ait olduğu toplum ve bireyin kültürü arasında ilişki kurmasını sağlayan, iletişimin en etkili aracıdır.

Türkçe sözlükte ise dilin tanımı şöyledir: “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” (Türk Dil Kurumu,2005: 93).

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi dil ve insan birbirinden ayrı düşünülmemeyen öğelerdir. Kişi toplumda diliyle vardır, dil de insan gibi gelişir ve büyür. Kaplan’a (2011) göre dil; duygu ve düşünceleri diğer insanlara aktarmayı sağladığı için, insan topluluklarını yığın olmaktan kurtarıp insanlar arasında duygu ve düşünce birliği sağlar. Dil, bu yönüyle insanları millet haline getirir. Bu sebeple bir milletin kültürel değerlerinin başında gelen anadile büyük önem verilmelidir.

## 1.2.Anadili Eğitimi

İnsanoğlu yaşadığı dünyayı anadili aracılığıyla tanır ve kendi iç dünyasını anadili sayesinde başkalarına açar. TDK’ ye göre anadil: “Bireyin çocukluk çağında ailesinden ve soyunun bağlı olduğu topluluktan öğrendiği dildir.” (TDK, 2005) Adından da anlaşılacağı gibi anadili; bireyin annesinden, yakın çevresinden edinim yoluyla öğrendiği, kendini tanımasını sağlayıp kişiliğin mayasını kuran ve geliştiren dildir. Kişi başta kendisini olmak üzere yaşadığı toplumu, kültürünü, toplumda yaşayan diğer insanların dünyasını anadili aracılığıyla anlamlandırır ve yine bunları anadili aracılığıyla başkalarına aktarır.

Aksan’a (2009) göre çevremizde olup bitenlere anadilimizin penceresinden bakarız, evreni anadilimizin yolundan giderek anlamlandırmaya çalışırız. Bu sayede anadilimiz bize yaşadığımız evrene ayrı bir bakış ve bu evreni anlatış biçimi kazandırır.

Sever (2011) dili; anlama ve anlatmayı sağlayan en önemli araç, düşüncenin yaratıcısı, milleti millet yapan, onu oluşturan en önemli öge, milletin ve insanlığın tüm kültürel değerlerini ve bu değerlere ilişkin birikimini aktaran en etkili araç gibi ifadelerle tanımlayarak dilin birey ve toplum yaşamındaki önemini ortaya koymuştur.



Anadili insanın hayatı boyunca kişiyle var olmakta, bireyin hem zihinsel hem de sosyal yaşamı üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Bu durum bireylerin henüz çok erken yaşlardan itibaren iyi bir anadili eğitimi almalarını gerekli ve önemli kılar. Bu sebeple ülkemizde okullarda özellikle ilköğretimde tüm derslerin temelinde anadili eğitimi yer almaktadır.

Aslan'a (2017) göre anadili öğretiminin en önemli amaçları arasında; okuduklarına ve dinlediklerine ilişkin verileri eksiksiz ve doğru bir biçimde anlayan, kendini tam ve etkili ifade eden, düşünme becerileri gelişmiş, yaratıcı ve bireyselleşme sürecini tamamlamış kişiler yetiştirmek yer alır.

Yenilenen 2018 Türkçe Öğretim Programında anadili öğretiminin genel amaçlarına baktığımızda karşımıza benzer ifadeler çıkmaktadır. Anadili eğitimi ile bireylerin yaşam boyu kullanabilecekleri anlama, anlatma ve üst düzey zihinsel becerileri kazanıp bunları kullanma aracılığıyla kendilerini kişisel ve sosyal açıdan geliştirmeleri, başarılı bir iletişim kurabilme becerisi kazanmaları, anadili sevgisiyle okuma ve yazma alışkanlığı edinmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2018, s. 9). Nitelikli eğitim durumları aracılığıyla kazandırılan anadili eğitimi, bireylerin toplumda daha sağlıklı bir iletişim kurmalarını ve çeşitli zihinsel beceriler kazanmalarını sağlayacaktır. Çünkü okuma, yazma, düşünme, sorgulama, anlama, sorunlara çözümler üretme gibi zihinsel faaliyetler dil aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Bilindiği gibi anadili eğitimi, bireylere anlama ve anlatma becerilerinin etkili bir biçimde kazandırılmasına yöneliktir. Anlamaya yönelik dil becerilerini okuma ve dinleme alt becerileri oluştururken, anlatmaya yönelik dil becerilerini de konuşma ve yazma alt becerileri oluşturmaktadır. Anadili eğitiminde bu dört becerinin dengeli bir biçimde kazandırılması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

### 1.3. Anlama Becerileri

İnsanın anlama yeteneğini dinleme ve okuma becerileri oluşturmaktadır. Bu beceriler bireylerin yepyeni bilgilere ulaşmalarını ve bunları eski bilgileriyle bütünleştirerek anlamlandırmalarını sağlar. Bireyin kendini ve yaşadığı dünyayı tanımasında, bilgi ve kültür birikimini arttırmasında anlama becerileri yani okuma ve dinleme alt becerileri son derece önemlidir.

Bireyin anlama becerilerinin gelişimi yalnızca Türkçe dersi için değil farklı derslerin başarısı adına da oldukça önemlidir. Bloom, öğrencilerin okuduklarını anlama gücü ile onların diğer derslerdeki (matematik, fen bilimleri, dil ve edebiyat dersleri gibi) akademik başarıları ile ciddi oranda anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir (Aytan, 2011). Anlama, iletişim ve öğrenme sürecinin ana basamaklarını oluşturduğundan bu becerinin yeterince kazanılmadığı bir ortamda iletişim ve öğrenme amacına ulaşamaz.

#### 1.3.1. Okuma Becerisi

İnsanın sözle ya da yazıyla anlama ve bilgi edinme yollarından biri okumadır. Genellikle ilköğretim çağında edinilen bu becerinin kazanılması ile bireyler, çok çeşitli kaynaklara ulaşır ve bu sayede yeni bilgilerle, olaylarla, durum ve deneyimlerle karşılaşma imkânı elde ederler.

Özbay'a (2011) göre okuma, dil ve kişiliği sistemli bir biçimde geliştirmenin en önemli araçlarından biridir. Öyle ki bugünkü eğitim sistemimiz çoğunlukla okuma becerisi üzerine kurulmuştur.

Böylesine önemli bir beceri olan okumanın pek çok kez araştırmacılarla tanımı yapılmıştır:

Akyol'a (2013: 33) göre okuma, yazar ve okurun etkili bir biçimde iletişim kurmasını gerektiren son derece etkin bir anlam yaratma sürecidir.

Güneş, (2007: 117) okumayı: “Görme, algılama, seslendirme, anlama ve beyinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreç” şeklinde tanımlamıştır.

Okumanın fizyolojik, zihinsel ve psikolojik yönleri vardır. Çünkü okuma eylemi yazılı olarak sunulan duyguların ya da düşüncelerin anlaşılması ve çözümlenip değerlendirilmesi sürecini kapsar. Bu sebeptendir ki okuma tüm bunları içine alan karmaşık bir süreçtir (Yıldız ve diğer., 2010: 115).

Calp’a (2010: 92) göre okuma eyleminde herhangi bir yazı içinde var olduğu tüm öğelerle bir bütün olarak kavranır. Yani okuma, söz dizilerinin noktalama işaretleri ve başka öğelerle bütünsel görülmesi ve kavranmasıdır.

Özbay (2011: 4) okumayı değerlendirme ve anlamlandırma süreci olarak görmüştür. Bu süreç ses organları ve göz ile alınan izlerin beyin tarafından yorumlanmasıdır.

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi okuma, fiziksel ve zihinsel öğelerin bir bütün olarak işlenmesiyle meydana gelen bir beceridir. Okuma becerisi, kişinin kendini gerçekleştirme sürecinde oldukça önemlidir (Özbay, 2011).

### **1.3.2. Dinleme Becerisi**

Anadili edinim sürecinde temel dil becerileri arasında ilk edinilen beceri, anlama becerilerinin alt becerisi olan dinleme becerisidir. Bunu sırasıyla konuşma, okuma ve yazma becerisi izlemektedir. Alanyazında dinleme becerisine dair birçok tanım yapılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

“Konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği sözlü mesajları doğru olarak anlayabilme etkinliğidir” (Özbay, 2005: 11).

“İşittiğimizi anlamak ve saklamak, ya da işittiğimizi anlamak amacıyla dikkat harcamaktır” (Sever, 2011: 11).

Dinleyicinin iletilmek istenen bilgiyi duyup bunu tekrarlayabilmesi, anımsayabilmesi ve duyduklarını kısa bir an da olsa zihninde tutabilmesidir (Cihangir, 2004).

Konuşan bireyin iletmek istediği iletiyi eksiksiz bir biçimde anlayabilme ve buna dair konuşana yönelik bir tepkide bulunabilme etkinliğine denir (Demirel, 2003: 33).

Araştırmacılar dinlemeye dair farklı tanımlar yapsalar da bunlar temelde aynı şeyi ifade eder. Bu tanımların ortak yönü ele alındığında “işitileni anlamlandırma, yorumlama ve bunların sonucunda bir tepkide bulunma olarak ifade edilebilir” (Katrancı, 2012).

İnsan hayatı boyunca devamlı olarak birilerini ya da bir şeyleri dinleme eğilimindedir. Dinleme becerisi her insan için çok farklı amaçlarla olabilmektedir. Bunlar genel olarak:

- 1- Herhangi bir konu hakkında bilgilenmek,
- 2- Hoşça zaman geçirmek,
- 3- Yaşamı ve yaşananları değerlendirmek,
- 4- Eleştiri almak,
- 5- Diğer bireylerin deneyimlerinden yararlanmak,
- 6- Yaşanılan toplumla iletişime geçmek,
- 7- Diğer insanların fikirlerini değerlendirmek,
- 8- Etrafımızdakilere herhangi bir konuda yardımcı olmak (Özbay, 2011: 45).

Mackay (1997: 9-10) dinleme amaçlarımızı aşağıdaki gibi belirtmiştir:

- 1- Bilgilenmek,

- 2- Eleştiri almak,
- 3- Başka bireylerin öyküsüne dâhil olmak,
- 4- Başkalarının tecrübelerinden ve görüşlerinden yararlanmak,
- 5- Bir konuya her yönüyle hâkim olmak,
- 6- Herhangi bir konuya dair bakış açımızı genişletmek-öğrenmek,
- 7- Bir ilişki oluşturmak,
- 8- Başka insanları değerlendirmek ve onlara saygı duymaktır.

Araştırmacılar farklı olsa da bireylerin dinleme amaçları yukarıda da açıkça görüldüğü gibi genel olarak ortaktır. Amaç ne olursa olsun bireyler gün içinde, hayatın her alanında sürekli dinleme faaliyetini gerçekleştirmekte ve iletişim ihtiyacının büyük bir çoğunluğunu bu beceriyi kullanma sayesinde karşılamaktadır.

### **1.3.2.1. Dinleme Eğitimi ve Dinleme Başarısının Önemi**

Dinleme, sosyal yaşamımızın kaçınılmaz ögesi olan iletişimin en önemli alt dallarındandır. Bireyler hayatları boyunca öğrendikleri birçok bilgiyi, hatta konuşacakları dilin kelimelerini dinleme sayesinde öğrenirler. Temel dil becerileri içerisinde ilk edinilen beceri olan dinleme, henüz anne karnındayken başlar ve hayatın her anında kullanılarak iletişimin ve bilgi edinmenin temelini oluşturur.

Toplumdaki yaygın bir kanıya göre dinleme becerisi bireylerde doğuştan kendiliğinden vardır ve bu becerinin gelişimi için ayrıca özel bir eğitime gerek yoktur. Dinleme becerisinin bireylerde doğuştan var olduğu doğru olmakla birlikte bu becerinin geliştirilmesinin gereksiz olduğu yanlış bir kanıdır. Çünkü bireyler iletişim kurarken en çok konuşma yoluyla iletişimi tercih ederler. Böyle bir iletişim sürecinde birisi konuşurken diğer kişi dinler. Yani söz edilen dinleme ve konuşma becerilerinden birinin eksik olduğu durumlarda etkili ve tam bir iletişim mümkün olmamaktadır. Etkili ve tam bir iletişim ortamında karşı tarafa gönderilen bir ileti ve o iletiyi alan bir alıcının olması gerekir. Yani konuşma becerisi tek taraflı değil, karşılıklı bir fiildir. İletiyi veren kişi kadar alan kişi de bu süreçte aktiftir. Sağlıklı bir iletişim için, dinleme çaba gerektiren bilinçli bir süreç olmalıdır. Bireylerin bu

bilince varabilmeleri için de iyi bir dinleme eğitimi almaları gerekmektedir (Özbay, 2011).

Günümüzde televizyonda seyrettiğimiz tartışma programlarında birbirini dinlemeyen, sesini yükselterek karşısındakini bastırmaya çalışan, sırasını beklemeden aynı anda konuşan tartışmacıların varlığını görmek ülkemizde dinleme eğitiminin yeterince ciddiye alınmadığının göstergesidir (Gündüz & Şimşek, 2014).

Eğitim sisteminin genel olarak anlatmaya dayalı olduğu gerçeği göz önüne alındığında da dinlemenin mutlaka geliştirilmesi gereken bir beceri olduğunun farkına varmak mümkündür. Çünkü dinleme, sınıf içi etkinliklerin çok önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Öğrencilerin sınıf içinde öğretmenini dinlemeleri, birbirlerini dinlemeleri eğitim ortamlarının doğal bir parçasıdır. Yani dinleme becerisi sanılanın aksine kendiliğinden değil eğitim durumları aracılığıyla sınıf içinde gelişim göstermektedir.

Öğretmenler, öğrencilerin okula dinlemeyi önceden öğrenerek geldiklerini düşünüp eğitim ortamlarında zamanı daha çok okuma yazmaya harcamaktadırlar. Oysa diğer dil becerilerinin temelini oluşturan dinleme becerisine, eğitim öğretim ortamlarında çok daha fazla önem verilmelidir (Akyol, 2013).

Demirel (2003) dinlemenin öğrenme sürecinde çok önemli bir yerinin olduğunu ifade etmiş ve öğrencilerin bir ders saati içinde öğretmenini dinleyip öğrenebileceği herhangi bir konuyu, dersten ve öğretmeninden bağımsız bir biçimde kendi başına öğrenebilmesi için üç katı daha fazla vakit ayırması gerektiğini belirtmiştir.

Hunsaker, (1990) günlük yaşamda öğrenilenlerin yaklaşık %80'inin dinleme becerisi sayesinde kazanıldığını belirtmiştir. Yine yapılan birçok çalışma göstermektedir ki insanlar günlük hayatının çok büyük bir kısmını dinlemeye ayrılmaktadır (Akyol, 2013).

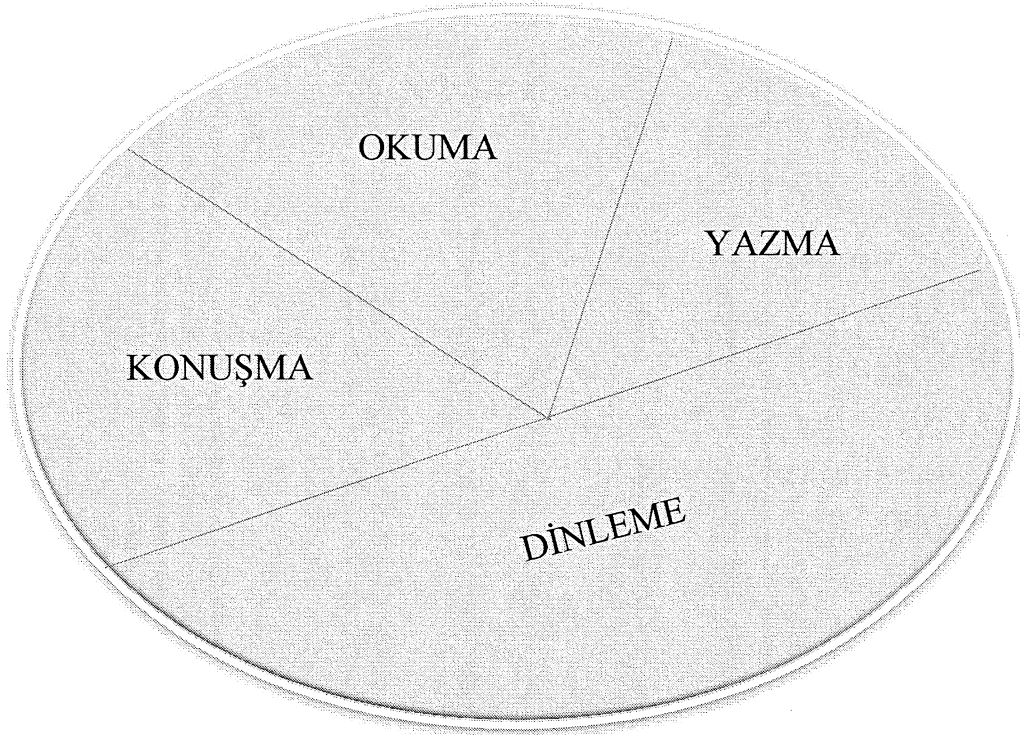
Bireyler; evde, dışarda, okulda ya da günlük yaşamın aktığı çarşı, pazar gibi herhangi bir yerde sürekli dinleme eylemi ile iç içedir. Bir diğer yandan kişilerin

kültürel yaşamına dair öyle anlar vardır ki bunlar tek taraflı yani karşılıklı olmayan dinleme faaliyeti ile ilgilidir. Örneğin radyo programlarının dinlenmesi, televizyonun izlenmesi/ dinlenmesi, çok çeşitli konferansların ya da konserlerin dinlenmesi günümüz insanı için alışkanlık haline gelmiş, vazgeçilmez dinleme eylemleridir. Bu da göstermektedir ki dinleme faaliyeti hayatın her anına ve her yerine dağılmış durumdadır (Özbay, 2011).

Akyol (2013: 2) dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın zamana nasıl yayıldığını aşağıdaki biçimde göstermiştir:

**Şekil 1**

**Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazmanın Zamana Yayılımı**



Görüldüğü gibi dinleme becerisi insan yaşamında büyük öneme sahiptir. İletişim insan yaşamının olmazsa olmazı, dinleme de iletişim hayati parçasıdır. Hayatın her

alanında böylesi büyük bir önem arz eden bu becerinin geliştirilmesi için hem ailelerin hem de eğitim kurumlarının çaba harcaması gerekmektedir.

Dinlemenin eğitimde ne derece önemli olduğu yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda ortaya konmuş ve dinlemenin önemini kavrayan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla çok daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca dinleme başarısının çıktılarını yalnızca örgün eğitim kurumlarında değil günlük hayatta da görmek çok mümkündür. Çünkü günlük yaşamda bireylerin geliştirdikleri dostluk ve arkadaşlık gibi sosyal ilişkiler de dinleme becerisi ile yakından ilgilidir (Özbay, 2011). Öyle ki Robertson, (2002) etkili dinlemenin evlilik ve aile hayatını dahi iyiye götürdüğünü iddia etmiştir.

Çalışma hayatında gerek kamu kurumları, gerekse özel şirketler dinleme becerisinin önemini fark ettikçe bu kuruluşların büyük bir kısmı bu becerinin gelişimine yönelik iletişim kursları düzenlemektedir. Çünkü teknik bilgilerin iş yerinde amaca ulaşmada tek başına yeterli olmadığı bilinen bir gerçektir. Önemli olan el altında var olan bilgilerin diğer insanlarla paylaşılabilmesi ve hedef kitlenin beklenenlerin farkına varılabilmesidir. Bu da elbette etkili bir dinleme becerisi ile mümkündür. Hatta çok daha önemlisi dinleme becerisinin etkin bir biçimde kullanılıp diğer insanların deneyimlerinden, bilgilerinden ve düşüncelerinden yararlanarak bu beceri sayesinde onları değerlendirebilmektir (Mackay, 1997).

Dinleme, konuşan kişiye duyulan saygının da en büyük göstergelerindedir. Çünkü etkin bir dinleme ile karşı tarafta konuşan kişinin güçlenmesini, söyleyeceklerine olan güvenini arttırılabilir ve kişinin dinlendiğini hissetmesiyle kendi söyleyeceklerini değerli bulmasını sağlanabilir. Etkili bir dinlemenin hem konuşan kişi hem dinleyen kişi için önemi büyüktür. Robertson'a (2002) göre göre bireyler dinlemede ne kadar başarılı olurlarsa konuşurken karşı tarafa düşüncelerini iletmede ve onları ikna etmede de o kadar başarılı olurlar. Aynı zamanda bu kişiler kazançları sınırsız olan etkili dinleme sayesinde daha geniş insan topluluklarına karşı



daha etkili olmayı başarırlar. Kısaca dinleme hem bireyin özsaygısını yükseltir hem de yetenek ve ilgilerini geliştirir.

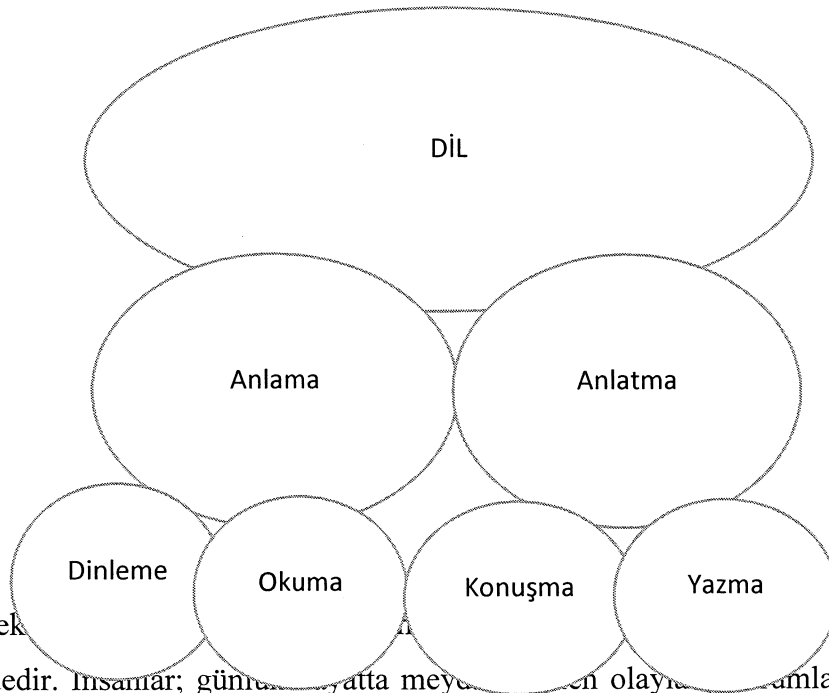
### 1.3.2.2. Dinlemenin Diğer Becerilerle İlişkisi

Dil, anlama ve anlatma becerilerinden meydana gelir. Temel dil becerilerini oluşturan okuma ve dinleme, anlamayı sağlayan alıcı beceriler; konuşma ve yazma ise anlatmayı sağlayan verici becerileridir (Özbay, 2005). Bu becerilerin kazanılış sırası: Öncelikle anne karnında başlayan dinleme, doğum sonrası kademeli bir şekilde edinilen konuşma ve okul çağlarına gelince öğrenilen okuma ve yazma şeklindedir. Bu beceriler elbette birbiriyle yakından ilişkilidir. Dinleme becerisi, bu beceriler içinde ilk edinilen beceri olduğundan diğer dil becerilerinin kazanılmasında bu becerinin anahtar beceri niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim sürecinde bu dört beceri iç içe geçmiş etkinlikler aracılığıyla geliştirilmeye çalışılır.

Aşağıda yer alan şekilde temel dil becerilerinin birbiriyle olan ilişkisini somut bir biçimde görmek mümkündür.

#### Şekil 2

**Temel Dil Becerilerinin Birbiriyle İlişkisi (Doğan, 2012: 3).**



Şekil 2, dil becerilerinin birbiriyle ilişkisini göstermektedir. Dil becerileri, dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinden oluşmaktadır. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri, dil becerilerinin birbiriyle ilişkisini göstermektedir. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri, dil becerilerinin birbiriyle ilişkisini göstermektedir. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri, dil becerilerinin birbiriyle ilişkisini göstermektedir.

insanların çeşitli olay ve durumlar karşısındaki duygularını, bu durumlara karşı geliştirdikleri düşünceleri anlamak için dinleme ve okuma becerisini kullanır. Anladıklarını başkalarına aktarabilmek, olay ve durumlara karşı kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmek isteyen bireyler bu ihtiyaçları için de konuşma ve yazma becerilerine başvurur. Yani gün içinde çevresiyle iletişim içinde olan birey hem alıcı verilerini hem de verici verilerini etkili bir biçimde kullanır. O halde bu becerileri birbirinden bağımsız düşünmek doğru değildir.

#### ***1.3.3.2.1. Dinleme- Okuma İlişkisi***

Okuma becerisi, dinleme gibi anlamamanın bilgi alma yani yeni bilgilere ulaşma yollarındandır. Bu beceriler bir bütün olarak düşünülebilir çünkü okumanın olması için öncelikle dinlemenin gerçekleşmesi gerekir. Bu beceri bireylerin yeni kelimeler öğrenmesini, farklı kaynaklara ulaşarak yeni görüşler kazanmasını sağlayıp yaratıcılığını geliştirir ve bu sayede ufkunu derinleştirir. Dinleme becerisi gibi okuma sırasında da birey anlama çabalarına girer ve analiz yapma, sentez yapma, değerlendirme yapma gibi üst düzey zihinsel faaliyetlerini kullanır. Birbiriyle yakından ilgili olan bu iki becerinin her ikisi de eğitimle geliştirilir ve zamanla alışkanlık halini alır.

Özbay'a (2005: 60) göre okuma ve dinleme becerileri birbiriyle öylesine yakından ilgilidir ki bu becerileri bir paranın iki yüzü gibi düşünmek mümkündür. Bu iki beceri dile ait alıcı becerilerin birbirinden farklı iki yüzü gibidir. Dilin etkin bir biçimde kullanım alanında yer alan bu her iki becerinin de iletişim açısından büyük avantajları vardır.

Okuma teknikleri arasında yer alan sesli okuma da tamamen dinleme becerisiyle bağlantılıdır. Bu teknik, okuyan öğrencinin okuma seviyesini belirlenmesini; dinleyen kişilerin zihinsel becerilerinin gelişimini sağlar. Bu durum okuyan

öğrencinin konuşma yeteneği de geliştirmekle beraber, dinleyicilerin konuya ilgi duyup okuma zevkinin uyanmasını sağlar (Özbay, 2011).

Bireyin okuduğunu anlama yeteneğinde görme eylemi ne kadar önemliyse, dinlediğini anlayabilme becerisinde de işitme o denli önemlidir. Bu her iki fonksiyon bireyin alma, anlama becerileri ile ilgilidir. Öyle ki eğitim programlarında uzun yıllar boyunca dinleme becerisi, bağımsız bir öğrenme alanı olarak değil; anlamamanın alt basamağı olan okuma becerisine dâhil edilip bir teknik olarak sunulmuştur (Aksu, 2013).

Özetle söylemek gerekirse dinlediğini anlama becerisi, okuduğunu doğru anlamamanın da ön şartıdır. Henüz okula başlamadan edinilen dinlediğini anlama becerisi ve daha sonraki yaşlarda edinilen okuduğunu anlama becerisi arasında birçok araştırmacı tarafından vurgulanan güçlü bir bağ vardır. Bireylerin erken dönemde dil gelişimine yönelik kazandıkları bu becerilerin, ileriki dönemde onların daha başarılı birer dinleyici olacağı, kendilerini çok daha iyi ifade edebileceği, okuma ve okuduğunu anlama becerilerine katkısının olacağı alanyazında mevcut birçok araştırmada vurgulanmıştır (Kırgın ve diğer., 2017).

#### ***1.3.2.2. Dinleme- Konuşma İlişkisi***

Konuşma becerisi, dinleme becerisinden sonra kazanılır ve dinleme becerisi ile çok yakın ilişki içindedir. İletişim hayatının vazgeçilmezi olan konuşma becerisi dinlemeden sonra en çok kullanılan beceridir. Çünkü bireylerin sözlü iletişim becerileri konuşma ve dinlemenin birlikte etkili bir biçimde kullanımına bağlıdır. Bilindiği gibi konuşma filinde en az bir gönderici yani konuşmacı ve bir alıcı yani dinleyici olmalıdır. Bu süreçte hem alıcı hem verici son derece aktiftir. Sürecin sağlıklı işlemesi için dinleyici de konuşan kadar iyi bir iletişim kurma çabasıdadır. Bu durumda konuşma ve dinleme iletişim sürecini oluşturan unsurlar olduğundan bu

iki beceriyi birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrılamayan alanlar olarak görmek mümkündür (Emiroğlu & Pınar, 2013).

Çocuklar konuşmayı dinleyerek öğrenir ve dinleme becerisi gelişen çocukların konuşma becerilerinin de aynı hızda geliştiği görülmüştür. Buna bağlı olarak dilin unsurlarını yerli yerinde kullanan, dilin mantığına uygun bir biçimde konuşan, cümle kuran çocukların iyi birer dinleyici olduklarını söylemek mümkündür (Gündüz & Şimşek, 2014: 24).

Özbay, (2005) konuşma ile dinleme becerisi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Çünkü konuşma birden fazla kişi arasında olur ve iletişim sürecindeki taraflar birbirini dinlemek zorundadır. Dinleme olmadan konuşmanın da olamayacağını öne süren Özbay, dinleme becerisi gelişmemiş bireylerin başarılı bir konuşmacı olmalarının mümkün olmadığını belirtmiştir. Özbay bu durumu; doğuştan işitme engelli olanların konuşmayı öğrenememesi, ilerleyen yaşlarda işitme becerisini kaybedenlerin konuşma becerilerinin de gerilediği, işitme tedavisi olanların kademe kademe konuşmaya başladığı örnekleri ile somutlaştırmıştır.

Anlaşılabacağı üzere dinleme becerisinin, konuşmanın temeli olduğu söylenebilir. Çocuklar anadili edinim sürecinde de önce dinleme becerisini kullanarak ilgili dile ait gerekli bilgileri edinir, ardından konuşma becerisi ile bunları dile getirir, dış dünyaya aktarırlar. Temizyürek (2011: 157) bu durumu şöyle ifade etmiştir: Çocuklar öncelikle duyma yetileri ile sözcükleri öğrenir. Ardından dinleme eylemi ile ses ayırımına ulaşırlar. İşitme problemi yaşayan çocuklar sözcüklerin ses algısına sahip değildirler ve bu yüzden böyle çocuklarda boğumlanma bozukluğu ortaya çıkar. Bu nedenle denilebilir ki konuşma ve dinleme birbirinden ayrı düşünülemez.

### 1.3.2.2.3. Dinleme- Yazma İlişkisi

Hislerin, düşüncelerin, istek ve olayların ifade edilmesinin bir yolu da yazmadır. Bu ifade biçiminde kurallara bağlı olarak bazı semboller kullanılır (Özbay, 2011: 115). Yazma, temel dil becerileri içinde en son edinilen, bireylerin okul çağına gelmeleriyle kazandığı dil becerisidir. Bireyler okul çağına gelene kadar anlama ihtiyaçlarını dinleme becerisi ile anlatma ihtiyaçlarını konuşma becerisi ile sağlarlar. Okul hayatının başlaması ile birey yeni anlama ve anlatma becerisi kazanır, önce okuma sonra da yazma becerisi ile tanışır.

Öğrencilerin herhangi bir konuya dair duygu, düşünce, hayal ya da beklentilerini anlatabilmeleri için farklı sözcüklere ihtiyaçları vardır. Sözcük dağarcığı geniş olan bir öğrenci kendini çok daha rahat ifade eder. Kelime dağarcığı gelişmişliği de yine dinleme becerisiyle ilişkilidir. Çünkü öğrenciler, edindikleri ve yazılı anlatımda kullandıkları sözcükleri büyük oranda dinleme becerisi aracılığıyla öğrenirler. Dinleme becerisi gelişmemiş kişilerin yazma becerilerinin gelişmesini beklemek gerçek dışı olacaktır (Emiroğlu & Pınar, 2013).

Bireyin herhangi bir durumu, olayı, duygu ya da düşünceyi yazılı olarak anlatabilmesi için öncelikle bunları anlayabilmesini sağlayacak gelişmiş anlama becerilerine sahip olması gerekir. Anlama becerisi gelişmiş bireyler durumları, olayları veya düşünceleri, dinleme ya da okuma becerisiyle elde ettikleri deneyimleri sayesinde doğru bir biçimde konuşarak ya da yazarak anlatabileceklerdir. O halde bir becerinin gelişiminin diğer beceriyi etkilediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü bireyin iletişimsel yeterliliğindeki ölçüt, birbiriyle son derece bağlantılı olan bu dört becerinin gelişimi ile ilgilidir. Dinleme becerisi de ilk edinilen beceri olduğundan diğer becerilerin kazanılmasında anahtar işlev görmektedir. Öyle ki Robertson'a (2002) göre normal bir zekâ seviyesine sahip öğrencilerin dinleme yeteneği ve akademik başarı düzeyi arasındaki ilişki, zekâ düzeyi ile akademik başarı düzeyi arasındaki ilişkiden daha yüksektir.

Özbay (2005) dinleme becerisinin, yazmanın gelişimini sağlayan en önemli alan olduğunu belirtmiştir. Ayrıca dinleme becerisini yeterince kazanamamış bir bireyin anlama becerisinin gelişmeyeceğini, anlama becerisi gelişmeyen kişinin de anlatma becerisinin başarıya ulaşamayacağını belirtmiştir.

Türkçenin eğitim ve öğretim sürecinde öncelikli amacının dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmek gerçeği göz önüne alındığında bu becerilerin bir bütün olarak, birbiriyle bağlantılı bir biçimde sunulması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

### 1.3.2.3. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler

Günlük hayatımızın büyük bir bölümünde kullandığımız dinleme becerisini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörleri Özbay (2011: 51) çeşitli başlıklar altında incelemiştir:

1. Dinleyiciye Bağlı Faktörler
  - a) Zekâ
  - b) İşitme
  - c) Dinlemenin Öneminin Farkında Olma
  - d) Konuya Karşı Duyulan İlgi
  - e) Dikkat
  - f) Dinleme Eyleminin Amacı
  - g) Dil Özelliklerinin Bilinmesi

Dinleme eyleminin amacına ulaşabilmesi için, başarılı olabilmesi için öncelikle ortalama bir zekâyâ ve sağlıklı işitme yeteneğine sahip olmak gerekir. İşitme, dinlemenin ilk ve en önemli şartı olduğu olduğundan bu beceriden yoksun bireylerin dinleme becerilerini kullanabilmeleri mümkün değildir. Dinleme, gelen sözlü

uyaranın anlamlandırıldığı, anlama işinin gerçekleştiği süreçtir. Bu süreçte elbette bireylerin zekâ düzeyleri etkili olmaktadır. Özbay'a (2011) göre düşünce sisteminin gelişimi ile dil gelişimi arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Bu bakımdan zekâ ve işitme etkili bir dinleme için son derece önemlidir.

Bireyin dinlediği herhangi bir şeyin önemini bilmesi, o şeyi neden dinlediğine dair farkındalığının olması dinleme sürecinde oldukça etkilidir. *“Öğrencinin anlatılan bir konuyu uzun bir süre dinleyebilmesi için dinleme bilincine erişmiş, yani ikna edilmiş olması lazımdır”* (Özbay, 2011: 53).

İlgi, bireylerin dinleme tercihlerinde veya dinleme sürelerinde oldukça önemli bir faktördür. Dinleyici ilgi alanlarının dışında kalan veya yeterince bilgi sahibi olmadığı, seviyesine uygun bulmadığı konuya dair bir konuşma dinlemek durumunda kaldığında dinleme becerisi amacına ulaşamayabilir. Yine dikkat faktörü de dinleme üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Mackay, (1997: 18) dikkat faktörünü dinlemeyi etkileyen bir fiziksel engel olarak ele almış, dinleme ortamındaki gürültü ve bazı görüntülerin dinleyicinin dikkati üzerinde olumsuz etki yaratan dinlemeyi engelleyici faktörler olarak nitelemiştir.

*“Amaçsız bir dinleme etkinliği, istenilen sonucu vermeyecektir”* (Özbay, 2011: 55). Dinleme etkinliğinden önce bireyin bir amaç belirlemiş olması, ön bilgi edinmesi dinleme eyleminin daha başarılı olmasını sağlayacaktır. Belli bir amacı olmayan dinleyici dinlediği konuya ve konuşan kişiye odaklanabilme açısından zorluk çekecek ve yavaş yavaş dinleme etkinliğinden uzaklaşacaktır.

Başarılı ve sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi elbette aynı dili konuşmayı gerektirir. Hem konuşan hem de dinleyen kişiler konuşulan dilin ses yapısı, anlam ilişkileri gibi özelliklerini iyi bilmelidirler. Çünkü Özbay'a (2011: 55) göre dil özelliklerinin bilinmemesi konuşan ve dinleyen kişilerin çatışma yaşamasına neden olabilir. Bir dilin fonetik yapısı, sözcük dizimi, kelimelerin anlamları ve metin yapısı

iyi bilinmezse o dildeki iletiler anlaşılmaz. Bu nedenle iletişimde kullanılan dil özellikleri, dinleme eyleminin başarıya ulaşmasında son derece önemlidir.

## 2. Öğretmene / Konuşmacıya Bağlı Faktörler

- a) Konuşmacının Konuyu Sunma Biçimi
- b) Konuşmacının Duruşu, Mimik ve Jestleri
- c) Konuşmacının Ses Tonu
- d) Konuşmacının Bilgi Birikimi
- e) Dili Kullanma Becerisi (Özbay, 2011: 56).

Dinleme eyleminin başarıya ulaşmasında dinleyenlerin özellikleri kadar konuşmacının çeşitli özellikleri de etkili olmaktadır. Bir konuşmacının başarılı olmasında kullandığı farklı tekniklerle dinleyicileri sürece katması ve onların dikkatini sürekli tutması oldukça önemlidir. Ayrıca konuşmacının sesini ve beden dilini etkili kullanması, ses değişikliklerini gereğine uygun yaparak uygun yerlerde doğru vurgu ve tonlamalarla dinleyenlerin dikkatlerinin dağılmasının önüne geçebilir. Konuşmacının aktardığı konuya dair bilgi birikimi yani konuya hâkim olması da yine çok önemli bir faktördür. Çünkü konuşma yapacağı konu hakkında bilgi eksikliği olan konuşmacı, kendine yeterince güvenemeyecek ve bu durum onun ses tonundan beden diline kadar pek çok yönünü olumsuz etkilenmesine neden olacaktır. Bu manada kendine güvenemeyen, sözlü ve sözsüz dili etkili bir biçimde kullanamayan bir konuşmacının başarılı bir konuşma yapması ve dinleyicileri etkisi altına alması beklenemez.

## 3. Konuşmanın/ Dersin İçeriği

Dinleme eyleminde iletinin nasıl aktarıldığı kadar ne aktarıldığı da önemlidir. Sözcükler dinleyene tanıdık gelmiyorsa, kelimeler eskiyse veya düşüncelerde bir netlik yoksa yani düşünceler belirsizse iyi dinleyiciler bu süreçte zorluk çekerken



zayıf dinleyiciler iletişim sürecinden hiçbir verim alamazlar (Özbay, 2011: 57). Mackay (1997) bu noktada makine örneği ile durumu somutlaştırmaktadır. Makinelere nefret eden birinin, arabasının arızalanan başka birinin contalar, pistonlar, pompalarla dolu olan bir konuşmayı gerçekten dinleyeceğini düşünmesi pek de olası değildir. Bu nedenle konuşmacı konunun ve dinleyici kitlesinin özelliklerini çok iyi tespit edip bu doğrultuda konuyu en uygun olabilecek biçimde sunmalıdır.

#### 4. Ortam

Dinleme, ortamdaki her türlü görsel ve işitsel unsurdan etkilenmektedir. Bu sebeple dinleme ortamı iyi düzenlenmeli, uyarılar olabildiğince kontrol altına alınmalıdır.

Dinleme faaliyetinin gerçekleşeceği ortamın, ilgili konunun anlaşılmasına yardımcı olacak bir biçimde düzenlenmesi dinleme becerisinin daha etkili bir biçimde kullanılmasını sağlar. Dinlemenin yapılacağı ortamda konuya dair görsellerin kullanılması dinleyicilerin dikkatini çekmekle beraber konunun da somutlaşmasını sağlar (Kocaadam, 2011: 10).

#### 5. Dinleme- Anlama Hızı

Dinleme etkinliğinin başarıya ulaşmasına etki eden önemli bir başka faktör de konuşma hızıdır. Çünkü bireylerin konuşma hızı ve düşünce hızı aynı değildir. Mackay'a (1997: 13) göre insanlar bir dakikada yaklaşık 125 sözcük konuşur. Ancak insanların düşünce hızı ise yaklaşık ortalama 500 sözcük kadardır. Yani karşımızdaki kişiyi dinlerken aslında sürekli söylenenlerin ilerisinde hamleler yapıyor, bazen o ana kadar duyduklarımıza vereceğimiz yanıtı hazırlıyor bazen de o an söylenenleri kaçırma pahasına bambaşka şeyler düşünebiliyoruz. Mackay'ın (1997) deyiimiyle "gündüz düşü"ne dahi duyduklarımızın büyük bir bölümünü kaçırmıyoruz. Bu durum da elbette iletişimin başarısızlığına neden oluyor.

## 6. Dinleme Süresi

Kişisel ve çevresel faktörlere bağlı olarak her bireyin dinleme süresi ve buna bağlı olarak dinlediğini anlama becerisi birbirinden farklıdır. Bu sebeple öğretmenler, öğrencilerin bir ders saati boyunca aynı dikkatle dersi dilemelerini beklemesi yanlış bir tutum olacaktır. Öğrencilerin zaman zaman dinlemeyi bıraktıkları anda öğretmenler sınıf düzeylerine göre hazırlayacakları farklı etkinliklerle, belirlenmiş seviyeye uygun dinleme sürelerini de dikkate alarak öğrencileri sürece dâhil etmelidir. Dinleme eğitimi yapılırken dinleyicilerin dikkat süreleri doğru belirlenmeli ve yapılacak çalışmalar konuşmacı tarafından bu özelliklere planlanmalıdır (Özbay, 2011: 59-60).

### 1.3.2.4. 2018 Türkçe Öğretim Programında Dinleme Eğitimi

Türkçe öğretiminin en temel hedefi öğrencilere anlama ve anlatma becerilerini doğru bir biçimde kazandırmaktır. Anlama becerilerinden biri olan dinleme becerisinin eğitimi, okullarda tüm sınıf seviyelerinde oldukça önemlidir. İlköğretimde birinci sınıftaki öğrenci dinleme becerisi aracılığıyla sesleri öğrenir, üst sınıflara geçtikçe bu becerisini geliştirir ve ortaokula geldiğinde seviyesine uygun yaklaşık 30-40 dakika süren bir konuşmayı rahatlıkla dinler ve anlar (Özbay, 2011: 64).

Türkçe öğretim programlarına tarihsel bir süreç içinde bakıldığında, bu sürecin dinleme eğitimi lehine geliştiği söylenebilir. Dinleme, önceleri bağımsız bir beceri olarak ele alınmazken, geçen zamana paralel olarak bu beceriye verilen önem artmıştır (Kocaadam, 2011: 20).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır” (MEB, 2018: 7).

Yukarıda belirtilen amaçlara ulaşabilmek için öğretim programında her beceri için ayrı ayrı hazırlanan kazanımlara ve bu kazanımlara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2018 Türkçe Öğretim Programında 5. Sınıf dinleme/izleme alanına dair kazanım ve açıklamalar tablosu şu şekildedir: (MEB, 2018: 35).

Tablo 1

**2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 5. SINIF DİNLEME/İZLEME  
BECERİSİ KAZANIM VE AÇIKLAMALAR TABLOSU (MEB, 2018: 35)**

**T.5.1.**

**DİNLEME/İZLEME**

**T.5.1.1. Dinlediklerinde/ izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.**

**T.5.1.2. Dinlediklerinde/ izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.**

*Öğrencilerin kelime anlamlarına yönelik tahminleri ile sözlük anlamlarını karşılaştırmaları sağlanır.*

**T.5.1.3. Dinlediklerinin/ izlediklerinin konusunu belirler.**

**T.5.1.4. Dinlediklerinin/ izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.**

**T.5.1.5. Dinlediklerini/ izlediklerini özetler.**

**T.5.1.6. Dinledikleri/ izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.**

**T.5.1.7. Dinlediklerine/ izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.**

**T.5.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.**

**T.5.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.**

**T.5.1.10. Dinlediklerinin/ izlediklerinin içeriğini değerlendirir.**

*a) Çizgi film vb. izletilerek örtülü anlamlar hakkında çıkarımda bulunulması sağlanır.*

*b) Öğrencilerin dinlediklerindeki/ izlediklerindeki tutarlılığı sorgulamaları sağlanır.*

**T.5.1.11. Dinledikleri/ izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir.**

**T.5.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.**

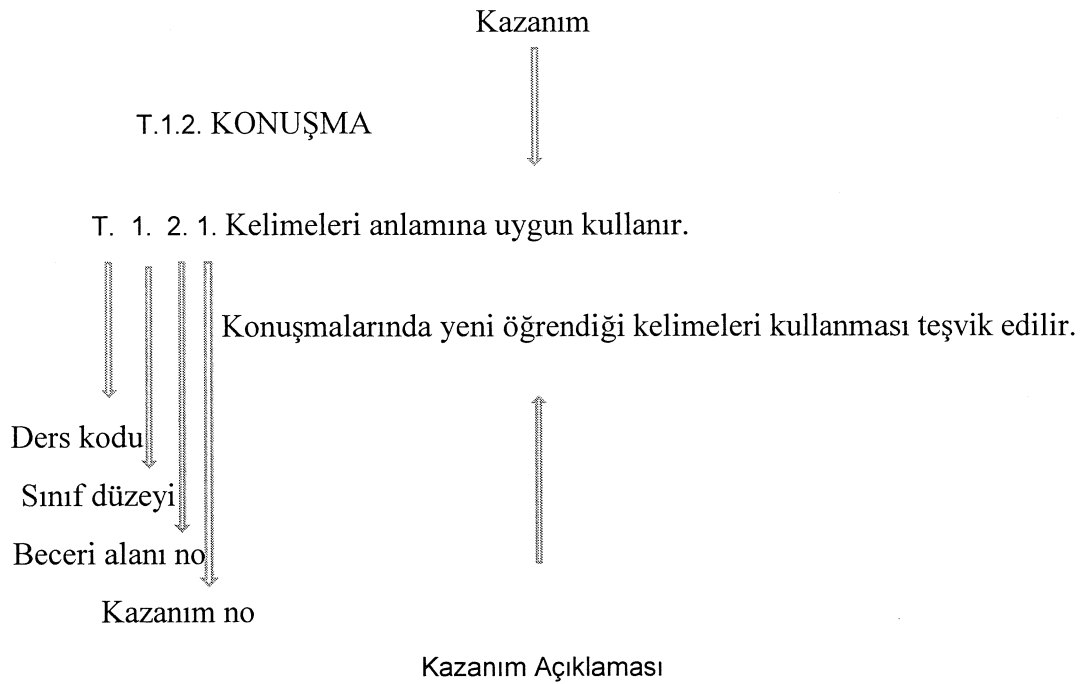
*Not alarak, katılımlı, grup hâlinde dinleme gibi yöntem ve teknikleri uygulamaları sağlanır.*

(MEB, 2018: 35)

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı çeşitli bölümlerden meydana gelmektedir. Bunlar: 1-Giriş, 2- Öğretim programının uygulanması, 3-Öğretim programının yapısıdır. Tematik yaklaşımla hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kazanımlar her sınıf seviyesi için dört temel dil becerisi başlığında toplanmıştır. Yenilenen programa ait kazanımların yapısı örneği Şekil 3'te gösterilmiştir (MEB, 2018: 19).

**Şekil 3**

**Kazanımların Yapısı**



Programdaki kazanımlar beceri alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Bunlar: Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Bu kazanımlar her sınıf düzeyi için farklı başlıklar altında sunulmuştur. Beceri alanları için kullanılan numaralar bu becerilerin edinim sırasına göre verilmiştir. Bireyin ilk olarak kazandığı dinleme becerisinin beceri alanı 1, konuşma becerisinin beceri alanı 2, okuma becerisinin

beceri alanı 3, yazma becerisini beceri alanı ise 4 olarak ifade edilmiştir. Önceki programda (2015) “öğrenme alanı” ifadesi yeni programda (2018) yerini “beceri” ye bırakmıştır. Bazı kazanımların uygulanma aşamasındaki özel durumlar, ilgili kazanımların altında açıklama biçiminde verilmiştir. Bu durum eski programda(2015) alt beceri olarak yer almaktaydı.

Yenilenen programda dinleme becerisine ait 5. ve 6. sınıflarda 12’şer kazanım, 7. ve 8. sınıflarda 14’er kazanım mevcuttur. Önceki programda (2015) sözlü iletişim başlığı altında bir öğrenme alanı olarak değerlendirilen dinleme, yenilenen 2018 Programı ile bağımsız bir dil becerisi olarak ele alınmıştır (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2018: 7). Buradan hareketle yeni programda dinleme becerisinin daha fazla önemsendiği, bu becerinin önemine dair farkındalığın arttığı söylenebilir.

Türkçe dersi öğretim programına göre dinleme/izleme, iletişimin ve öğrenmenin en temel yollarından biridir. Öğrencilerden bu becerinin doğru kullanımı ile dinlediklerine ilişkin tahminlerde bulunma, karşılaştırmalar yapma, sorgulama yapma, çıkarımda bulunma, değerlendirme yapma gibi üst beceriler beklenmektedir.

### **1.3.2.5.Dinleme Tür, Yöntem ve Teknikleri**

Günlük yaşamın büyük bölümünde kullanılan dinleme becerisi elbette dinleme amacına, dinleme ortamına, bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına vs. göre değişmekte, bireyler farklı amaçlara göre birbirinden farklı uygun dinleme yöntem ve tekniklerini kullanmaktadırlar.

Alanyazında dinleme türlerine dair pek çok sınıflama mevcuttur. Bu durumun sebebi ise dinleme türlerine yönelik olarak kabul gören bir sınıflamanın olmamasıdır (Katrancı, 2012: 26).

Akyol (2013: 4) dinleme türlerini 4 başlık altında incelemiştir. Bunlar:

1. *Aktif Dinleme*: Bu dinleme türü sınıf ortamında gerçekleşen, dinleyicinin pasif bir algılayıcı olmayıp dinlediklerinden yeni düşünceler yarattığı, bunları sözel ya da sözel olmayan yöntemlerle paylaştığı dinleme türüdür.
2. *Stratejik Dinleme*: Bu dinleme türünde çeşitli yöntem ve strateji kullanılarak anlamayı ve katılımı arttırmak amaçlanır. Dinleyici, dinleme esnasında dinlediklerine yönelik tahminler yapma ve ana fikir bulma gibi stratejiler kullanır. Böyle stratejiler aracılığıyla etkili bir dinleme gerçekleştirir.
3. *Diyalog ve Sunuya Dayalı Dinleme*: Konuşan kişiyle göz temasının kurulduğu, dinleyicinin konuşmak istediği zaman vücut hareketleri ile söz almaya çalıştığı yani insan ilişkileri ile ilgili bir dinleme çeşididir. Sınıf içi tartışma etkinlikleri bu tür dinleme çeşitlerindedir.
4. *Amaçlı Dinleme*: Bu dinleme türünde dinleyici dinleme amacını bilir, dinlediklerine ilişkin önemli noktalara yoğunlaşır ve ilgisiz düşüncelerden uzaklaşır. Akyol'a göre en başarılı dinleyiciler amaçlı dinleyicilerdir. Dinleyici; herhangi bir konu ile ilgili bilgi edinmek, dilediklerine dair yorum ve eleştiri yapmak veya estetik haz duymak için dinleme gerçekleştirebilir. Burada asıl önemli olan dinleme amacının farkına varılıp ilgili alana yoğunlaşmaktır (Akyol, 2013).

Yalçın'ın (2006) dinleme türlerine yönelik yaptığı sınıflama şöyledir:

1. *Seçerek Dinleme*: Bu dinleme türüne göre insan beyni duyduğu her sesi değil yalnızca ihtiyaç duyduğu bölümünü dinler.
2. *Katılımlı Dinleme*: Dinleyen kişinin konuşana onu dinlediğini hissettirdiği, dinleyen sürec boyunca aktif olduğu dinleme türüdür.

3. Eleştirel Dinleme: Bu dinleme türünde dinleyici gelen iletiyi değerlendirir, dinlediğine ilişkin sorgulamalar yaparak dinlediklerinin doğruluğuna ilişkin sonuçlara varır.

Özbay (2011) “Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II” eserinde programda yer alan dinleme yöntem ve tekniklerine yer vermiştir. Bunlar:

### 1. Katılımlı Dinleme

Amaç: Dinleme esnasında dinleyicinin, aklındaki soruları konuşana iletip dinlediklerinin daha iyi kavranmasının sağlandığı dinleme türüdür. Dinleme eylemini gerçekleştiren kişi, ilgili konuya dair yönelttiği sorularla konuşan kişiye onu dinlediğini hissettirir. Bu sayede dinleyici, konuşmacıyı rahatlamasını ve iletişimin başarılı bir biçimde hedefine ulaşmasını sağlar.

Uygulama: Dinleme anında dinleme dışında herhangi bir şeyle ilgilenilmez ve konuşan kişi ile göz teması sağlanır. Dinleyici, konuşandan anlattıklarına dair özetlemeler yapılmasını, bazı noktalara açıklık getirilmesini vs. ister. Ayrıca konuşmacının sözlerini ve duygularını özetlemek, bunlara dair yansıtma yapmak, geri bildirimlerde bulunmak bu dinleme türünde dinleyiciler tarafından yapılabilecek uygulamalardandır. Dinleyici aşağıdaki gibi benzer ifadelerden yararlanabilir:

- “Yanlış anlamadıysam... dediniz.”
- “Arkadaşınız hastalandığından üzgünsünüz.”
- “Böyle bir durumda ne şekilde davranacağımızı bilemediğiniz için tedirginsiniz.”

Dinleyen kişi bazen dinlediklerini daha doğru kavramak, dinlediğine ilişkin herhangi bir şey istemek veya var olan bir duruma çözüm önerisi sunabilmek için de konuşmacıya çeşitli sorular yöneltebilir. Bu gibi durumlarda dinleme esnasında “Ne demek istediğinizi net bir biçimde anlayamadım, biraz daha açık anlatır mısınız?” gibi sorular yöneltebilir.



## 2. Katılımsız Dinleme

Amaç: Dinleme anında bireylerin dinlediklerine dair düşünmelerini sağlamak, onların zihinsel etkinliklerini harekete geçirmektir.

Uygulama: Dinleyici bu dinleme türünde dinlediği metnin bir süreçten mi bahsettiğini, yoksa metnin herhangi bir konuya dair getirilen bir açıklama mı olduğunu belirler. Dinleyiciler zihinlerinde oluşan “Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” gibi soruları cevaplamaları ve sağlıklı bir dinleme faaliyeti gerçekleştirebilmeleri için uygun bir biçimde yönlendirilir.

## 3. Not Alarak Dinleme/İzleme

Amaç: Dinlenenlerin daha iyi anlaşılması, anımsanmasıdır.

Uygulama: Dinleyicilerden dinleme amaçları doğrultusunda çeşitli notlar tutmaları belirtilir. Not alırken bu beceriye dair dikkat edilmesi gereken önemli noktalar, nasıl not alınması gerektiği, not alınırken en çok nelere dikkat edilmesi gerektiği vs. öğrencilere anımsatılır. Öğrencilere amaçlarına uygun bir biçimde not alabilmeleri için not kâğıtları dağıtılır.

## 4. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)

Amaç: Dinleyen kişinin kendini konuşan kişinin yerine koyup konuşmacının hislerini, konuşurken kurduğu cümlelerin hangi tecrübeleri yansıttığını, konuşanın kendini ve yaşadığı dünyayı nasıl gördüğünü anlamaktır.

Uygulama: Dinleyicilerden, kendilerini konuşmacının ya da dinlediklerinde geçen herhangi bir varlık veya şahsın yerine koyup verilen olayları, duygu ve düşünceleri farklı gözlerle anlamaları istenir. Dinleyiciler bu tekniği kullandıklarında sınırlı bir süre içinde de olsa kendi duygu ve düşüncelerinden sıyrılırlar. Böylece dinleyiciler; çeşitli olaylara ve durumlara karşısındaki kişinin bakış açısıyla bakabilme, olay ve durumları farklı gözlerle değerlendirebilme olanağı kazanırlar.

## 5. Yaratıcı Dinleme/İzleme

Amaç: Dinleyicilerin, dinlediklerine dair yorumlar yapması ve dinleyip yorumladıklarından farklı ve yeni düşünceler üretebilmesidir.

Uygulama: Yaratıcı dinleme iki farklı biçimde uygulanabilir:

1. Katılımsız dinleme/izleme yapıp konuşan kişinin cümlelerinden farklı fikir ve hayaller üretilir.
2. Katılımlı dinleme/izleme yapıp konuşan kişinin cümlelerinden üretilen fikir ve hayaller konuşmacıya anlatılır. Konuşan kişinin daha rahat ve yaratıcı düşünebilmesi amacıyla kişiye, uygun yönlendirici sorular sorulur.

## 6. Seçici Dinleme/İzleme

Amaç: Dinlenenlerden/izlenenlerden dileyicinin kendi ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olanların seçilip dinlenilmesi/izlenilmesidir.

Uygulama: Seçici dinleme aşağıda verilen biçimlerde uygulanabilir:

1. Dinleyicilere, daha önceden hazırlanan sorular verilir ve onlardan dinleme eylemini bu soruları cevaplarını bulmaya yönelik bir biçimde yapmaları beklenir.
2. Dinleme/izleme amacına ya da dinleyen kitlenin ilgi alanına göre dinlenenlerden/izlenenlerden bazı bölüm ya da konular seçilir. Dinleme/izleme eylemi yalnızca seçilen kısımlara yönelik gerçekleştirilir.

## 7. Eleştirel Dinleme/İzleme

Amaç: Dinleyicilere, dinledikleri/izlediklerine dair sorular sorabilme alışkanlığı kazandırarak dinleme konusu hakkında düşünmelerini; dinleme anında verilen konuyu olumlu ve olumsuz yönleriyle, yansız bir bakış açısıyla

değerlendirebilmelerini sağlamaktır. Bu sayede eleştiri sonucunda onlara kendi doğrularını bulabilme becerisi kazandırmaktır.

Uygulama: Dinleme sürecinde konuşmacının aktardığı bilgilerin öznel duygu ve düşünceler mi olduğu, yoksa nesnel bir biçimde bilimsel verilere ve gözlemlere mi dayandığı dinleyicilerce analiz edilir. Böyle bir becerinin kazandırılabilmesi için dinleyicilerin aktarılan konuya dair aşağıda verilen soruları sorabilme yetkinliğini kazanmalarını gerekmektedir:

1. Konuşanın amacı nedir?
2. Konuşmacı aktardığı konuya dair yeterince bilgili mi?
3. Konuşmacının verdiği bilgiler güncel ve geçerli midir?
4. Konuşmacının anlattığı konuyu ele alış biçimi nasıldır? Konu tarafsız bir biçimde sunuluyor mu? Yapılan eleştiriler yerinde mi?
5. Konuya dair uygun çözümler veriliyor mu?
6. Sunulan çözüm önerilerinin bilimselliği hakkında ne söylenebilir?

### **8. Grup Halinde Dinleme/İzleme**

Amaç: Dinleyicilerin birbirleri ile etkileşim halinde olmalarını sağlayıp dinlenen veya izlenenlerin her yönleriyle kavranmasını sağlamaktır.

#### Uygulama:

1. Öğrenciler farklı gruplara ayrılır. Her gruba dinleyecekleri/izleyecekleri konuya dair yönlendirmeler yapılır. Gruplar dinlediklerine / izlediklerine ilişkin soruları cevaplar.
2. Verilen konunun çeşitli yönleri gruplar tarafından dinlenir/izlenir. Gruplar verilen konu ile ilgili birbirleriyle paylaşımlar yapar ve hep birlikte konunun tamamını yansıtan bir metin meydana getirirler (Özbay, 2011: 71-74).

Programda 5. Sınıf dinleme kazanımlarına bakıldığında “Dinleme stratejilerini kullanır.” kazanımı altında öğrencilerden bazı yöntem ve teknikler kullanmaları beklenir. Bunlar katılımlı, not alarak, grup olarak dinleme gibi çeşitli dinleme yöntem ve tekniklerdir. Bu noktada öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğrencilere dinleme türleri hakkında gerekli bilgiler verilmeli ve uygun tekniğin kullanılabilmesi için öğrenciler yönlendirilmelidir. Bu sayede bireyler etkili dinleme becerisi kazanarak yaşadıkları dünya ile daha sağlıklı bir iletişim kurabilirler.

### **1.3.2.6.Dinleme ve Tutum**

Tutum; nesnelere veya olayların kişileri olumlu ya da olumsuz etkilemesi sonucu, kişide meydana gelen davranışsal, zihinsel ve duygusal eğilimlere denir (Tayşi, 2014: 58). Tutumlar, toplumsallaşma sürecinde kültürel olarak kazanılır, doğuştan değildir yani yaşantı yoluyla edinilir. Kişi ve nesne arasında var olan ilişkide bir düzenlilik sağlayan tutumlar, kişinin çevresini anlamlandırmasını sağlayıp bireyde etrafına ilişkin çeşitli tepkiler göstermesine neden olur (Tavşancıl, 2006: 71-72). Yani herhangi bir nesneye karşı iyi yönde tutuma sahip olan kişi, bu nesneye karşı olumlu davranışlar sergilemeye, ona yakınlaşmaya, destek olmaya eğilimli olacaktır. Oysa aynı nesneye tutumu olumsuz olan kişi, buna ilgi göstermez, bazen ondan uzaklaşma eğilimi gösterebilmekle birlikte bu nesneye zarar verme davranışı dahi sergileyebilir. Yani denilebilir ki tutum bir tepki biçiminden ziyade tepki gösterme eğilimidir.

Tutumlar yaşantı yoluyla kazanıldığı gibi yine yaşantılarla değişebilir. Öğrencilerin dinleme becerilerine yönelik tutumlarının da olumlu veya olumsuz oluşu da yine onların bu alana yönelik yaşantılarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Dinlemenin hayatımızın her alanındaki varlığı göz önüne alındığında dinlemeye yönelik olumsuz tutum geliştiren bir bireyin günlük yaşamında birtakım sorunlar yaşaması da olasıdır. Ayrıca dinleme eğitimi bireylerin sadece Türkçe dersindeki başarısını değil diğer derslere ilişkin başarı durumlarını da etkilemektedir. Bu sebeple tüm derslerde dinleme eğitimine gereken önem verilmeli ve öğrencileri dinlemeye yönelik olumlu tutum geliştirmeleri sağlanmalıdır. Bu amaca uygun

olarak öğrencilerin seviyelerine, ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik öğrenirken eğlenebilecekleri dinleme etkinliklerine başvurulmalıdır (Katrancı, 2012: 30). Çünkü bireylerin dinleme becerisine karşı iyi yönde tutuma sahip olmaları onların tüm yaşamlarını olumlu bir şekilde etkileyebilir.

#### 1.4.Elves Tekniği

Elves; İngilizce “Excite” (Ön Bilgilerin Hatırlanmasını Sağlama- Dikkati Çekme- Güdüleme), “Listen” (Dinleme), “Visualize” (Görüntüleme- Canlandırma), “Extend” (Geliştirme- Detaylandırma) ve “Savor” (Özümseme- Belleğe Yerleştirme) sözcüklerinin baş harflerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş ve dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesi amacıyla Jerry Levesque tarafından geliştirilmiş bir tekniktir. Elvesin basamakları Carolyn Lesser’in The Goodnight Circle (İyi Geceler Çemberi) adlı kitabının bağlamı içinde sunulmuştur (Jerry Levesque akt: Yangın, 1998: 24).

##### Ön Bilgilerin Hatırlanmasını Sağlama- Dikkati Çekme- Güdüleme (Excite):

Elves tekniğinin ilk aşaması olan bu bölümde metnin öğrencilere okutulmasından önce, öğrencilerin dinleyecekleri metnin içeriğine ilişkin ön bilgilerini ifade edebilecekleri bir tartışma ortamı yaratılır. Öğrencilere metnin konusuna, karakterlerine, ana fikrine dair tartışmaya rehberlik edecek sorular yöneltilir. Okuyucu öğrencilere şu soruları yöneltebilir: “Sizce bu metinde kimler yer alacak, ne tür olaylar yaşanacak?” (Jerry Levesque akt: Yangın, 1998: 25). Okuyucu bu aşamada öğrencilerle karşılıklı olarak ilgili deneyimlerin paylaşılmasını sağlayabilir ve metnin başlığından ya da görsellerinden hareketle metindeki olaylara, kişilere, mekânlara yönelik ayrıntılı tahminlerde bulunmalarını isteyebilir.

Dinleme (Listen):

Dinleme aşamasında metin okunurken dinleyicilerin etkin bir biçimde tahmin yapmaya yönlendirilmeleri gerekir. Bu aşamada bir tahmin yapıldığında bunun doğruluğunu test edici “parmaklar havaya” ya da “eller açık” gibi işaretlerden yararlanılabilir. Öğrencilerin dinleme anında söze karışmaları, duygularını yansıtmaları ve bu sayede etkin bir dinleme yapmaları sağlanır. Örneğin dinleyicilerin beğendikleri yerlerde gülümseyip beğenmedikleri yerlerde üzülmüş gibi yapıp duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri sağlanmalıdır. “Bu söylediklerinizden emin misiniz?” “Düşünün bakalım.”, “Şimdi dinleyip tahminlerinizin doğruluğuna bakalım.” gibi ifadelerle öğrenciler yönlendirilebilir (Jery Levesque akt: Yangın, 1998: 25).

Görüntüleme- Canlandırma (Visualize):

Öğrencilerin dinledikleri metinden anlam çıkarmalarını sağlamada önemli bir yöntem de kontrollü zihinsel canlandırmalardır. Aynı metni dinleyen her çocuk zihninde farklı imgeler görüntüleyebilir. Okuyucu, öğrencilere yönelteceği “Öyküdeki aynın büyüklüğü nasıldı?”, “Gözlerinizi kapatın ve düşünün, hikâyedeki orman nasıldı?”, “Yavru yılanlar hangi renkti?” gibi sorularla çocukların zihinlerinde oluşturdukları imgeleri paylaşma konusunda onları teşvik etmelidir (Jery Levesque akt: Yangın, 1998: 25-26). Bu sayede okuyucu, öğrencilerin dinledikleri metinde geçen mekânların, kahramanların, olayların zihninde canlanmasını ve zihinde canlanan imgelerin sözlü bir biçimde ifade edilmesi de çocukların sözlü anlatım becerilerinin gelişmesini sağlar.

Geliştirme- Detaylandırma (Extend):

Öğrenciler bu aşamada zihinlerinde var olan bilgiyle dinledikleri metne dair yeni bilgiler arasında bağ kurar. Okuyucu, dinleyicilerin bağ kurma işlemini geliştirmek, anlama becerisini kolaylaştırmak için öğrencilere çeşitli sorular yöneltir: “Bu metin size neyi hatırlattı?”, “Metnin yazarı siz olsaydınız başka neler eklemek isterdiniz?”

(Jery Levesque akt: Yangın, 1998: 26). Ayrıca çoklu zekâ kuramına uygun olarak bu aşamada dinlenen metne dair görsel anlatım çalışmaları, “Neden?” ve “Niçin?” soruları aracılığıyla benzerlik ve farklılıkların sorgulandığı mantıksal zekâ çalışmaları, dinlenen metni bir ritimle ya da müzik aracılığıyla anlatmaya yönelik müziksel zekâ çalışmaları yapılabilir. Yine bu aşamada öğrencilere çeşitli yazma çalışmaları yaptırılabilir, dinlenen metinden hareketle dramalar hazırlanabilir, metinde geçen herhangi bir durum hakkında araştırma ödevleri verilebilir.

#### Özümseme- Belleğe Yerleştirme (Savor):

Dinlenen bilgilerin belleğe yerleştirildiği bu aşamada, okuyucu çeşitli yönergelerle dinleme anında edinilen bilgilerin yapılandırılmasını sağlar. Bu aşamada öğrencilere metne dair çeşitli sorular yöneltilir: “Bu konu hakkında şimdi ne düşünüyorsunuz?”, “Metindeki hayvanlardan birinin yerine geçmek ister miydiniz?”, “Dinlediğiniz bu öyküyü en son dinlediğiniz başka bir öyküyle kıyaslarsak ne söyleyebiliriz?” (Jery Levesque akt: Yangın, 1998: 26). Soruları aracılığıyla öğrencilerin öğrenme sürecinin yapılandırılması ve bu yapılandırmacılığa karşı bireylerde farkındalık oluşması sağlanır.

### **1.5.Çoklu Zekâ Kuramı**

Bu çalışmanın uygulama aşamasında Çoklu Zekâ Kuramından da yararlanıldığı için çalışmada çoklu zekâ kuramına da dair bazı bilgiler sunulmuştur.

Howard Gardner ortaya attığı “Çoklu Zekâ Kuramı”yla zekâyâ farklı bir bakış açısı getirmiş, geleneksel zekâ anlayışının aksine zekânın testlerle ölçülemeyeceğini, sözel ve matematiksel yeteneklerin ötesinde çoklu bir yapı sergilediğini belirtmiştir. Gardner, bu kuramında her bireyin dokuz temel zekâyı içeren bir zekâ bileşimine sahip olduğunu ve bu zekâ türlerinin her birinin ayrı bir önem arz ettiğini belirtmiştir (Gürel & Tat, Spring 2010: 336).

Gardner tarafından ortaya atılan ve çoklu zekâ uzmanı ve eğitimcisi David Lazear tarafından gruplandırılarak incelenen söz konusu başlıca zekâ türleri şunlardır:

- Sözel/Dilsel Zekâ: Bu zekâ türünde başkalarını herhangi bir eyleme ikna etmek için dil, yazılı veya sözlü olarak etkin bir biçimde kullanılır. Sözel/dilsel zekâsı baskın olan kişiler dilin öğrenme alanlarını (okuma, yazma, dinleme ve konuşma) başarılı bir biçimde kullanır. Bu bireylerin iletişim yetenekleri yüksek, özellikle sözel iletişim yeterlilikleri diğer bireylere göre üst düzeydedir (Gardner, 2004: 108).

Sözel/dilsel zekânın baskın olduğu bireyler bir makinayı söküp takmak yerine bulmaca çözmeyi, sessiz film oynamak yerine kelime türetme oyunları oynamayı, duygu ve düşüncelerini konuşarak anlatmayı tercih ederler. Bu zekâyâ yönelik olarak sınıf içinde sunu yaptırma, izlenen bir filme dair yorumlar yaptırma, herhangi bir konuda slogan buldurma, öykü tamamlama, röportaj yaptırma gibi etkinlikler yapılabilir (Karabağ, 2009: 17).

- Mantıksal/Matematiksel Zekâ: Problemlere bilişsel çözümler üreten, kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya koyup bu ilişkilerden genellemelere ulaşan, tümevarım ve tümdengelim yoluyla çıkarımlarda bulunan bireylerdeki baskın zekâ türüdür. Bu zekâ türü yüksek olan bireyler sorgulama, denenceler kurma, analiz etme gibi konularda başarılıdırlar (Gürel & Tat, Spring 2010: 350).

Sınıf içinde herhangi bir duruma ilişkin benzerlik ya da farklılıkları buldurma, problemler oluşturma, neden sonuç ilişkileri kurdurma, mantık problemleri çözme gibi etkinlikler mantıksal matematiksel zekâsı baskın olan bireyler için yapılabilecek etkinliklerdir (Karabağ, 2009: 23).

- Görsel/Uzamsal Zekâ: Bu zekâ türü üç boyutlu bir nesnenin biçim veya görüntüsünü hayalinde anlamlandırabilme, dünyaya ilişkin gördüklerini yansıtabilme yeteneğini barındırır. Görsel/uzamsal zekâsı güçlü olan bireyler bir nesnenin farklı



perspektiflerini görebilir, olayları ve kavramları resim ve şekillerle düşünebilir (Gardner, 2004).

Bu zekâyâ yönelik olarak sınıf içinde zihin haritası oluşturma, resim yorumlama, poster oluşturma, grafik yorumlama gibi etkinlikler yapılabilir (Karabağ, 2009: 26).

- Müzikal/Ritmik Zekâ: Bireyin herhangi bir şeyi müziksel olarak düşünebilmesi, herhangi bir olayın meydana geliş şeklini ve seyrini müziksel olarak algılaması, algıladıklarını yorumlayabilmesi onun müzikal zekâsının gelişmişliğinin göstergelerindedir. Böyle bireyler müzikal tınların ayırımına kolaylıkla varmakla birlikte müzik aletlerini kullanabilme ve şarkı söyleme konularında da oldukça yeteneklidirler (Saban, 2005: 10).

Müzikal/Ritmik zekânın gelişimi için sınıf içinde bir konuya dair efekt oluşturma, şarkı yazma, bir konu ile ilgili hislerini ve fikirlerini müzikle fonla anlatma gibi etkinlikler yapılabilir (Karabağ, 2009: 29).

- Bedensel/Kinestetik Zekâ: Bu zekâ türü bedeninin çeşitli biçimlerde hem var olan bir durumu anlatabilmek hem de bir amaca ulaşmak için hünerli bir biçimde kullanılabilmesini gerektirir (Gardner, 2004: 296).

Bedensel zekânın baskın olduğu kişiler sporla uğraşır, başkalarının jest ve mimiklerini kolaylıkla taklit edebilir, koşma, sıçrama gibi fiziksel hareketleri yapmaktan zevk duyar, el becerisi gerektiren etkinliklerde oldukça başarılıdır. Böyle kişiler herhangi bir şeyi en iyi yaparak ve yaşayarak öğrenirler (Saban, 2005: 13). Bu zekâ türü baskın öğrenciler için sınıf içinde oyun hamuru yapma, deney yapma, sessiz sinema oynama, kes- yapıştır gibi etkinlikler yapılabilir.

- Kişilerarası/Sosyal Zekâ: Sosyal zekâ bireyin içinde yaşadığı toplumdaki insanlara yöneliktir. Burada anahtar nokta toplumdaki diğer bireyleri fark edebilmektir. Yani toplum içinde yaşayan insanların psikolojik durumlarını, hislerini, niyetlerini anlayabilmektir. Bu zekânın en sade şekli bir çocuğun etrafındaki insanların birbirinden farklı olduğunu, her birinin farklı ruh hallerine sahip olduğunu

görebilmesidir. En ileri şekli de yetenekli bir yetişkinin, çok sayıda bireyin -gizli bile olsa- niyetlerini ve istekleri okuyabilmesidir. Aynı zamanda bu yetişkinin diğer insanları etkileyerek onların istenen şekilde davranmalarını sağlayabilme yeteneğidir (Gardner, 2004: 344).

Kişilerarası zekânın baskın olduğu kişiler etkili bir ikna becerisine sahip olan, dinlemeyi ve konuşmayı seven, sosyal çevresi geniş olan, farklı ortamlara kolaylıkla uyum sağlayan liderlik vasfı olan bireylerdir. Böyle öğrenciler için sınıf içinde yapılabilecek etkinlikler şunlardır: Röportaj yapma, beyin fırtınası tekniğini uygulama, drama çalışmaları, akran öğretimi... (Karabağ, 2009: 39).

- Öze dönük/Kişisel Zekâ: “Benlik bilgisi” olarak nitelenebilen kişisel zekâ, bireylerin kendi duygu ve düşünceleriyle nasıl başa çıkacaklarına dair farkındalıkları, bireysel problemlerini çözebilme ve hedef temelli hareket edebilme becerilerinin fazlalığı, öz disiplinini sağlayabilme kişilerin özgüven sahibi olmaları anlamına gelir. Bu zekâ türünün baskın olduğu kişiler özgürlüğüne düşkün, kendiyile barışık, bireysel çalışmaktan zevk alan bir yapıdadırlar (Gürel & Tat, Spring 2010: 352).

Öze dönük/kişisel zekânın baskın olduğu öğrenciler için sınıfta herhangi bir konu hakkında duyguları tanımlama, değerlendirme, kişisel şiir yazma, kişisel görüşleri ifade etmeye olanak sağlayacak açık uçlu sorular sorma, sen olsaydın gibi çalışmalar yapılabilir (Karabağ, 2009: 42).

- Doğa Zekâsı: Bu zekâ türü bitki türlerini ve topluluklarını tanıma, doğal yaşama dair önemli ayrımları fark edebilme yeteneği ve bu yeteneği avcılık, çiftçilik ya da biyolojik bilimler gibi ürünsel bir biçimde kullanma olarak tanımlanabilir. Doğa zekâsı baskın olan bireyler; dünya çapında ya da bölgesel çevre değişikliklerini açıklayabilme, doğa hayatı ile iç içe olma, hayvan barındırma, park ve bahçe sevgisi, mikroskopla doğayı inceleme gibi davranışlar sergileyebilirler (Talu, 1999, s. 167). Bu zekâ türü Gardner tarafından Çoklu Zekâ Kuramına 1995 yılında eklenmiştir (Gürel & Tat, Spring 2010: 352).

Çevre bilinci üst düzeyde olan öğrenciler için öğretim sürecinde gezi gözlem yaptırma ve bunlar hakkında raporlar yazdırma, doğaya ilişkin herhangi bir nesnenin koleksiyonunu yaptırma gibi etkinlikler yaptırılabilir.

- Varoluşçu Zekâ: Gardner'in dokuzuncu zekâ türü olarak ilave ettiği bu zekâ türü, evrenin ve evrendeki insanlığın var olma sorunlarına yoğunlaşan "büyük sorunların zekâsı" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu zekâ türü felsefe ve tasavvuf ile yakından ilgilidir (Gürel & Tat, Spring 2010: 352). Varoluşçu zekâ türü yüksek düzeyde olan öğrenciler için sınıf içinde düşünmeye dayalı yönlendirici etkinlikler yapılabilir.

### 1.6. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı öğretim süresinde kullanılan Elves tekniğinin, öğrencilerin günlük yaşamının büyük bölümünde kullandıkları dinleme becerilerine ilişkin tutumlarına ve dinleme başarılarına etkisinin belirlenmesidir.

Bireyin ilk edindiği ve yaşam boyunca en çok ihtiyaç duyulup etkin bir biçimde kullandığı dinleme becerisinin temel dil becerileri içinde çok önemli bir yeri vardır. Dinleme, bireyin yalnızca okul başarısını değil hayatın her alanında kullanıldığı için tüm yaşamını etkileyen bir beceridir. Uzun yıllar boyunca "İhmal edilmiş bir beceri" olarak nitelendirilen dinleme eğitime ilişkin çalışmalar günümüzde artarak devam etmektedir.

Bir öğrenci okuldaki vaktinin çok büyük kısmını (2,5-4 saat) dinlemeyle geçirdiği halde ülkemizde ilköğretim çağında dinleme becerisi ne yazık ki yeterince kazandırılmamaktadır (Sever, 2011). Dinleme becerisi yeterince gelişmemiş öğrenci, sınıfta öğretmenini, dışarda da karşısındaki diğer insanları anlamakta sorunlar yaşayacak ve yaşamındaki iletişimin başarısız olmasına neden olacaktır. Bu nedenle, İlköğretim çağı öğrencilerin tüm yaşamları için temel oluşturduğu gerçeği göz önünde bulundurularak bireylerin akademik ve sosyal yaşamları adına hayati önem arz

eden dinleme becerisinin eğitimine bu dönemde ayrı önem verilmesi bireylerin yararına olacaktır.

İyi bir dinleme eğitiminin hem bireysel hem de toplumsal yönden birçok yararı bulunmaktadır. Öncelikle dinlemenin akademik başarıya etkisine bakıldığında kimi öğrencilerin derste dinleyerek hedefine ulaştığı gerçeğinden hareketle, dinlemenin akademik başarıyı üst seviyelere çıkardığını söylemek mümkündür. Akademik başarının yanı sıra dinleme, bireyler arasında sağlıklı bir güven ortamı oluşturarak bireyin özsaygısını yükseltir. Etkili bir dinleme, iş dünyasında çalışma ortamlarını iyileştirip işçi ve işverenin birbirine kulak vermesiyle ticari kazançlar sağlar. Dinleme ayrıca, aile ve evlilik hayatında da huzuru sağlayan temel etkidir. Çünkü incelenen boşanma istatistiklerinde, birbirini dinlemeyen, birbirine saygı duymayan, her türlü ilişkiyi yalnızca kendi haklılığı üzerinden değerlendiren eşlerin geçimsizliği ilk sıradadır. Oysa birbirini dinleyen ve doğru anlayan eşler sorunları aslında konuşarak çözebilirler. Yine aile içinde anne baba ve çocuklar arasında yaşanan birçok çatışmanın altında bu bireylerin birbirlerini dinlememeleri yatmaktadır (Gündüz & Şimşek, 2014: 20-21).

Dinleme becerisi kazanmış, etkin dinleme becerisi gelişmiş bireylerin yetiştiği ve çoğaldığı bir topluma ulaşmak elbette iyi bir dinleme eğitimi ile mümkündür. Sağlıklı bir iletişimin, verimli ve kalıcı öğrenmenin yolu etkili bir dinlemedir. Hayatın her alanına böylesine yayılan bir becerinin kazandırılması için önce ailede sonra da eğitim kurumlarında gerekli dinleme eğitimi kazandırılmalıdır.

### 1.7. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi şöyledir:

“ELVES tekniğinin 5. sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme başarılarına etkisi var mıdır?”

### 1.8. Alt Problemler

Bu araştırmanın temel problem cümlesinin altındaki problemler şu şekildedir:

- i. ELVES tekniğinin 5. Sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi var mıdır?
- ii. ELVES tekniğinin 5. Sınıf öğrencilerinin dinleme başarılarına etkisi var mıdır?
- iii. ELVES öğrenme tekniğinin uygulandığı deney grubu ile MEB programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test – son test tutum ve dinleme başarı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

### 1.9. Sayıtlar

1. Yarı deneysel çalışma sürecinde kontrol altına alınması mümkün olmayan bazı istenmedik değişkenler her iki grubu da (deney ve kontrol grubu) eşit derecede etkilediği,
2. Araştırmaya katılan öğrenciler, ölçme araçlarına içtenlikle cevap verdiği,
3. Örneklemin evreni temsil edebilecek düzeyde olduğu sayıtlar arasındadır.

### 1.10. Sınırlıklar

Bu araştırma,

1. 2017-2018 eğitim öğretim yılıyla,

2. Balıkesir ili İvrindi ilçesinde Korucu Yatılı Bölge Ortaokulunda iki ayrı sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 40 kişiden oluşan 5. sınıf öğrencileriyle,

3. Temel dil becerilerinden “dinleme becerisi” ile,

4. Araştırmada kullanılan ELVES tekniğiyle,

5. 8 haftalık yarı deneysel uygulama süresi ile sınırlanmıştır.

### 1.11. Tanımlar

**Dil:** “Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan, 2009: 55).

**Anadili:** “Başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağı oluşturan dildir” (Aksan, 2009: 81).

**Dinleme:** “Konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği sözlü mesajları doğru olarak anlayabilme etkinliğidir” (Özbay, 2005: 11).

**Akademik Başarı:** Öğrencilerin dinleme başarı testlerinden aldıkları puandır.

**Tutum:** “Bireyin nesnelere, fikirlere, kurumlara, olaylara ve diğer insanlara ilişkin düşünce, duygu ve davranışlarını organize eden bir eğilimdir” (Çetin, 2012).

**Elves :** Elves; İngilizce “Excite” (Ön Bilgilerin Hatırlanmasını Sağlama- Dikkati Çekme- Güdüleme), “Listen” (Dinleme), “Visualize” (Görüntüleme- Canlandırma), “Extend” (Geliştirme- Detaylandırma) ve “Savor” (Özümseme- Belleğe Yerleştirme) kelimelerinin baş harflerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş ve dinlediğini anlama

becerisinin geliştirilmesi amacıyla Jery Levesque tarafından geliştirilmiş bir tekniktir (Jery Levesque akt: Yangın, 1998: 24).

### 1.12. Kısaltmalar

**MEB:** Milli Eğitim Bakanlığı

**TDK:** Türk Dil Kurumu

**ÖBMT:** Öyküleyici Metin Başarı Testi

**DYTÖ:** Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

## BÖLÜM II

### 2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Alan yazına bakıldığında dinleme becerisine dair yapılmış bazı çalışmalar görülmektedir. Yapılan bu çalışmaların çoğunda bizim çalışmamızda olduğu gibi dinleme becerilerini geliştirmede kullanılan çeşitli etkinlik, strateji, yöntem veya tekniklerin etkisi araştırılmıştır. Dinleme eğitimine dair yapılmış etkinlikleri farklı başlıklar altında inceleyebiliriz.

- 1- Çeşitli etkinlik, strateji, yöntem ve tekniklerin dinleme becerisini geliştirmeye etkisine dair yapılan çalışmalar
- 2- Temel bir beceri olarak dinleme becerisinin değerlendirilmesine dair yapılan çalışmalar
- 3- Seçilen yazınsal türün dinleme becerisine etkisi dair yapılan çalışmalar

### **2.1. Çeşitli Etkinlik, Strateji, Yöntem ve Tekniklerin Dinleme Becerisini Geliştirmeye Etkisine Dair Yapılan Çalışmalar**

Yangın (1998) doktora tezinde ELVES yönteminin ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisine, öğrencilerin öğrenme düzeyine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisini incelemiştir. Yapılan çalışma 27 kişiden meydana gelen deney grubu ve 21 kişiden oluşan kontrol grubu yer almıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre Elves tekniğinin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin öğrenme düzeyleri, kontrol grubunda geleneksel öğretimin yapıldığı öğrencilerin öğrenme düzeylerinden belirgin oranda yüksek bulunmuştur.

Aras (2004) yüksek lisans çalışmasını sosyoekonomik açıdan birbirinden farklı üç bölgedeki 6, 7 ve 8. Sınıftan toplam 450 öğrenci üzerinde yapmıştır. Yaptığı çalışmada bu öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu hedefle öncelikle okuduğunu anlama testi ile öğrencilerin okuduğunu anlama seviyeleri ölçülmüştür. Daha sonra seçilen dinleme metinleri sınıfta işlenmiş ve öğrencilere bu metinlere yönelik dinlediğini anlama testi uygulanmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf ve okul karşılaştırmaları da yapılmış, sosyoekonomik açıdan birbirinden farklı üç okul arasındaki öğrenci başarı oranları değerlendirilmiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre öğrencilerin sınıf seviyesi arttıkça dinlediklerini anlama düzeylerinin de bu duruma paralel olarak arttığı belirlenmiştir. Ayrıca il merkezinde okuyan öğrencilerin ilçe ve köy okullarında öğrenim görenlere göre dinlediğini anlama yönünden daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

Karabay (2005) yüksek lisans tezinde iki devlet okulunun 5. Sınıfında farklı dönemlerde öğrenim gören 133 öğrenci ile çalışmıştır. Kubaşık öğrenme



etkinliklerinin dinleme ve konuşma alanlarında etkililiğinin araştırıldığı bu çalışma için öğrencilerden bir deney, üç kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubunda dersler araştırmacı tarafından kubaşık öğrenme etkinliklerine uygun olarak hazırlanan planlarla, kontrol gruplarında ise sınıf öğretmenleri tarafından geleneksel öğretime yönelik planlar doğrultusunda yürütülmüştür. Yapılan ön test-son testlerden elde edilen bulgulara göre araştırmada sonucunda kubaşık öğrenme etkinliklerinin hem dinleme becerisini hem de konuşma becerisini geliştirdiği belirlenmiştir.

Çaycı ve Demir'in (2006-4 (4)) çalışmalarında zihinsel ya da fiziksel gibi herhangi bir engeli olmadığı hâlde okuma, anlama, dinleme becerilerine dair sorun yaşayan iki öğrenci seçilmiş ve var olan sorunu çözebilmeye yönelik uygulamalar yapmak amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için 11 hafta boyunca çalışma yapılmış ve öğrencilerin sorunlarının daha çok okuma ve anlama alanlarında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin okuma ve anlama sorunlarının çözülmesi için bazı uygulamalı çalışmalar yapılmış, bu süreçte öğrencilerin anlama ile ilgili sorunlarını gidermede Elves tekniği kullanılmıştır. Yapılan çalışmalar sonuçlandığında öğrencilerin okuma ve anlamaya dair karşılaştığı sorunların kullanılan yöntemin etkisiyle önemli ölçüde azaldığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2007) Türkçe derslerinde yararlanılan dinleme etkinliklerini değerlendirdiği bu araştırmasında 6. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerinden oluşturduğu deney ve kontrol grupları üzerinde deneysel bir çalışma yapmıştır. Araştırmacı, üzerinde çalıştığı deney grubu öğrencileriyle “Dinleme- İzleme, Dinleme-Yeniden Yapılandırma, Dinleme-Müzik, Dinleme-Bosluk Doldurma, Dinleme-Haber, Dinleme- Not Tutma” etkinliklerini yaparken diğer grupta yani kontrol grubunda dinleme dersleri yalnızca geleneksel yöntemle yapmıştır. Çalışma sonunda elde edilen verilere göre deney grubunun test puanlarının çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle düzeye uygun etkinliklerle Türkçe öğretiminin amaçları doğrultusunda dinleme becerisinin gelişebileceği görülmüştür.

Çelikbaş (2010) yüksek lisans tezinde 7. Sınıf öğrencileri kullanılan dinleme stratejilerinin dinleme başarısına etkisi üzerinde çalışmıştır. Dinleme eğitimi ile

öğrenilenlerin çok daha uzun süre bellekte tutulduğundan hareketle, çalışmada öğrencilerin dinleme eğitimine yeteri derecede önem vermelerinin sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmada tüm öğrencilere ön test yapılmış, ardından dinleme stratejileri tüm öğrencilere sistemli bir biçimde öğretilmiştir. Öğrencilere verilen dinleme stratejileri eğitimi bitiminde son test ve “Dinleme Değerlendirme Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda ön test ve son testlere ait değerler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda, öğrencilerin aldıkları eğitim sayesinde dinleme stratejilerini daha rahat kullandıkları, dinlediklerini anlama ve dinlediklerine dair yargılar çıkarabilme düzeylerinin, dinledikleri arasında ilişkiler kurabilme becerilerinin geliştiği görülmüştür.

Doğan (2010) “Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma” isimli çalışmasında dinleme becerisinin diğer dil becerilerine oranla çok geri planda kaldığını belirtmiştir. Bu sebeple dinlemeyi “*ihmal edilmiş, unutulmuş, yetim kalmış dil becerisi*” şeklinde nitelendirmiştir. Yapılan çalışmada Batı’daki ve Türkiye’deki çalışmalar çerçevesinde dinleme becerisinin eğitimi incelenmiş; ilköğretimde, Türkçe dersi ile diğer derslerin konularından yararlanılarak hem Türkçe dersinde hem de diğer derslerde kullanılacak dinleme becerisini geliştirecek çok çeşitli etkinlik örnekleri sunulmuştur.

Kırbaş (2010) doktora tezinde iş birlikli öğrenmenin dinleme becerisindeki etkililiğini araştırmıştır. Araştırma için iki farklı okuldan seçilen 75 kişilik 8. Sınıf öğrenci grubuyla deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubundaki öğrencilerle yedi hafta boyunca iş birlikli öğrenme yöntemine uygun dinleme dersi yapılırken kontrol grubunda geleneksel yöntemlere bağlı kalınarak ders yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda ön test- son testlerden elde edilen bulgulara göre iş birlikli yöntemin uygulandığı deney grubundaki öğrenciler, derslerin geleneksel yöntemle işlendiği kontrol grubu öğrencilerine oranla daha başarılı olmuşlardır. Araştırmacı elde ettiği bulgulardan hareketle, Türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesi için iş birlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin dinleme başarısını arttırmada geleneksel öğrenme yönteminden çok daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kocaadam (2011) not alarak dinleme konulu araştırmasında iki ayrı okulda öğrenim gören 102 kişilik 7. Sınıf öğrencisi ile çalışmıştır. Yapılan çalışmada ön test ve son test kontrol gruplu deneysel yöntemden yararlanılmıştır. Araştırmanın ön test uygulamasından hemen sonra deney grubundaki öğrencilerle, on hafta süresince not alarak dinlemeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerle de geleneksel yöntemlerle ders işlenmiştir. On haftalık uygulamaların ardından her iki gruba da son test yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar not alarak dinleme eğitiminin yapıldığı grubun, geleneksel yöntemle ders işlenen gruptan çok daha başarılı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmacı 7. sınıf öğrencilerinin aldığı not alarak dinleme eğitiminin, onların dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Aytan (2011) doktora tezinde aktif öğrenme tekniklerine dair bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında bu tekniğin dinleme üzerindeki etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmacı dinleme becerisinin geliştirilebilir olduğunu ve öğrencilerin bu becerilerinin aktif öğrenme teknikleri aracılığıyla geliştirilebileceğinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu amaçla 6. Sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 40 kişilik çalışma grubuyla deney ve kontrol grupları oluşturmuştur. Deney grubundaki öğrencilere on hafta süresince aktif öğrenme tekniklerine uygun olarak hazırlanan ders planlarıyla dinleme eğitimi verilirken, kontrol grubundaki öğrencilerle işlenen derste ise öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme dersine dair yönergelerle bağlı kalınmış, ayrıca bir çalışma yapılmamıştır. On hafta sonunda yapılan eğitim çalışmalarının ardından her iki grubun da ortalama puanlarında artış olmuştur. Fakat aktif öğrenme tekniklerine uygun olarak ders işlenen deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamasındaki artış, öğretmen kılavuz kitabına göre dersin yapıldığı kontrol grubunun puan ortalamasındaki artıştan çok daha yüksek olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç, aktif öğrenme teknikleri aracılığıyla sağlanan dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiğini kanıtlamıştır.

Katrancı (2012) doktora tezinde iki ayrı okulda öğrenim gören toplam 65 kişilik 5. Sınıf öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada üstbiliş stratejileri öğretiminin

öğrencilerin dinleme başarıları ve dinleme tutumlarına etkilerini araştırmış ve bu sürece dair çalışmaya dâhil olan öğrenci ve öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışma için bu öğrenci gruplarından deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve araştırma boyunca deney grubundaki derslerde seçilen dinleme metinleri ve etkinlikler aracılığıyla üstbiliş stratejileri eğitimi verilmiştir. Diğer grupta yani kontrol grubunda da Türkçe Öğretim Programı'na uygun bir biçimde dinleme etkinlikleri ile ders işlenmiş ayrı bir çalışma yapılmamıştır. 12 haftalık uygulama sonunda araştırma sonuçları, deney ve kontrol gruplarının dinleme başarıları, üstbilişsel dinleme başarısı ve dinleme tutumlarında deney grubunun lehine belirgin bir fark olduğunu göstermiştir.

Şahin (2012) yüksek lisans tezinde iki farklı sınıftan seçtiği 65 kişilik 7. Sınıf öğrencisi üzerinde çalışmıştır. Çalışmasında dinleme öncesinde ve sonrasında verilen soruların dinleme becerisi üzerindeki etkililiğini araştırmıştır. Oluşturulan deney grubunda, öğrencilere hazırlanmış dinleme metnine ilişkin sorular dinleme eylemine geçilmeden önce verilmiş ve öğrencilerin dağıtılan bu soruları incelemeleri sağlanmıştır. Ardından dinleme metni öğrencilere dinletilmiş ve bu esnada öğrenciler tarafından soruların yanıtlanması sağlanmıştır. Kontrol grubundakilere ise metne dair bir soru verilmemiş ve öncelikle metin dinletilmiştir. Dinleme işlemi bittikten sonra, hazırlanmış dinleme metni soruları dağıtılmış ve öğrencilerce bu soruların cevaplanması sağlanmıştır. Çalışmadan 7 hafta sonra öğrencilerdeki dinlediklerini hatırlama seviyesini belirlemek için kalıcılık testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucu deney grubu daha başarılı bulunarak dinleme öncesi ve sonrası soruların dinlediğini anlama ve hatırlama becerisine olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulut (2013) yüksek lisans tezinde etkin dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinlediklerini ve okuduklarını anlama becerilerinin yanı sıra sözcük hazinelerini ne derece etkilediğinin incelemiştir. Araştırması için iki farklı okulda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileriyle çalışmıştır. Araştırmacı deney grubundaki öğrencilerle toplam sekiz hafta etkin dinleme eğitimi vererek dersi sürdürürmüş, diğer grupta yani kontrol grubunda ise öğrencilerin sınıf öğretmeni geleneksel dinleme çalışmaları yapmıştır. Yapılan ön test son testler aracılığıyla araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre verilen etkin dinleme eğitimi ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin

hem dinleme ve okuma becerilerinin gelişimine hem de kelime hazinesi düzeylerinin gelişimine katkı sağladığı görülmüştür.

Daşöz (2013) yüksek lisans tezinde yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin etkililiğini araştırmıştır. 7. Sınıfta öğrenim gören 22 kişilik öğrenci grubu ile dört hafta çalışmış, çalışma grubuna dört hafta boyunca her hafta bir ders saatinde iki yapılandırılmış dinleme etkinliği uygulamıştır. Yarı deneysel modele uygun olarak yapılan çalışma sonunda ön test ve son test sonuçlarına göre yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin, öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumları ve dinleme başarılarında anlamlı bir fark oluşturduğu fakat dinleme kaygılarında anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir.

Keleş (2013) yüksek lisans tezinde iki ayrı şubede öğrenim gören 5. Sınıf öğrencileri karşılaştırma modeli kullanılarak çalışmıştır. Çalışmada dinleme eylemi öncesinde ve sonrasında öğrencilere sunulan soruların onların dinleme becerisine etkisi araştırılmıştır. Dinlemeden önce ve dinlemeden sonra verilen sorular aracılığıyla yapılan etkinliklerden sonra bu soruların öğrencilerin dinlediğini anlama becerişlerini gelişimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Harmankaya (2016) yüksek lisans tezinde üstbilis stratejileri eğitiminin, öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerine, dinleme tutumlarına ve dinleme kaygılarına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla tamamı 7. sınıfta okuyan 100 öğrenci ile deney ve kontrol grupları oluşturmuştur. Deney grubunda 8 hafta boyunca üstbilis stratejileri aracılığıyla dinleme eğitimi verilmiş, kontrol grubunda ise yalnızca Türkçe öğretim programına uygun bir biçimde dersler yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan analizler, üstbilis stratejileri eğitimi ile dinleme dersinin yapıldığı deney grubu ve bu eğitimin yapılmadığı kontrol grubunun dinleme başarıları yönünden deney grubunun lehine belirgin bir farklılık olduğunu göstermiştir. Ancak öğrencilerin dinleme kaygılarında ve dinlemeye yönelik tutumlarında anlamlı bir fark oluşmamıştır.

## 2.2. Temel Bir Beceri Olarak Dinleme ve Dinleme Becerisinin Değerlendirilmesine Dair Yapılan Çalışmalar

Çiftçi (2012) çalışmasında dinleme becerisine sosyal ve eğitsel açılarından bakmış, dinlemeyi etkileyen faktörleri çeşitli başlıklar altında toplamıştır. Dinlemeyi 1- Fizyolojik 2- Fiziki 3-Psikolojik 4- Zihinsel 5-Sosyal 6-Öğretmen faktörü 7- Konuşmacı faktörü 8-Konu faktörü başlıkları altında detaylıca incelemiştir. Çiftçi, dinlemenin ihmal edilen bir beceri olduğunu belirtmiş, bu becerinin gelişimi için önemi vurgulanan faktörlerin daha ayrıntılı araştırmalar aracılığıyla anlamlandırılmasına ve geliştirilen eğitim materyallerinde bu noktalara dikkat edilmesi gerektiği belirtmiştir.

Türkel (2012) tarafından yapılan “Dinleme Eğitime İlişkin Teknikler ve Değerlendirmeleri” adlı çalışmada dinleme eğitime dair bazı teknikler değerlendirilmiş ve bu becerinin iletişimdeki önemi vurgulanmıştır. Araştırmada dinleme üzerine yapılan çalışmalar detaylı bir biçimde açıklanarak değerlendirilmiş, çalışmaların geçerlilik ve güvenilirliği üzerinde durulmuştur.

Özbay ve Melanlıoğlu (2012) tarafından yapılan bu çalışmada literatürde "ihmal edilmiş beceri" olarak anılan dinleme becerisine, çeşitli yıllarda kullanılan Türkçe öğretim programlarında ne derece yer verildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmacılar yaptıkları bu çalışmayla cumhuriyetten bu yana incelenen öğretim programları neticesinde ülkemizde dinlemenin gerçekten ihmal edilen bir beceri olduğunu belirtmişlerdir. Fakat 1968 senesine ait programla dinleme becerisinin, Türkçe eğitim ve öğretimi içinde düşünüldüğü; günümüzde yapılan araştırmalar sayesinde dinleme becerisinin öneminin anlaşıldığı ancak buna rağmen diğer becerilere oranla bu becerinin hâlâ göz ardı edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Epçaçan (2013) yaptığı çalışmada dinleme becerisi eğitimi, dinleme teknikleri ve dinleme becerisini etkileyen unsurlar üzerinde durmuştur. Çalışmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmış ve kaynak tarama tekniğiyle veri toplanmıştır. Çalışmada, dinlemenin geliştirilebilir bir dil becerisi olduğu ancak dinleme

eğitiminin ölçme- değerlendirme aşamasında bazı yetersizliklerin olduğu ve bu eksikliklere yönelik daha çok araştırmanın yapılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Emiroğlu ve Pınar (2013) çalışmalarında dinleme eğitiminin diğer dil becerileri arasındaki yeri ve önemi belirtilmiş ve bu becerinin diğer becerilerle ilişkisi açıklanmıştır. Yapılan alan taraması araştırmaları ile dinleme becerisinin diğer öğrenme alanları ile yani konuşma, okuma ve yazma becerileri ile çok yakından ilişkili olduğu, bu becerilerin bir bütün olarak kazandırılmasında öğretmenlerin önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

### **2.3.Seçilen Yazımsal Türün Dinleme Becerisine Etkisine Dair Yapılan Çalışmalar**

Çelebi (2008) Muğla il merkezinde rast gele seçilen 405 kişiden oluşan 6, 7 ve 8. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerle çalışmıştır. Yapılan çalışmada öğrencilerin düşünce ve olay yazılarına göre dinleme başarılarını etkileyen faktörleri, öğrencilerin dinlemelerini olumsuz yönde etkileyen sebepleri ortaya koymak için olay ve düşünce yazılarına göre dinleme becerisini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonunda öğrencilerin dinleme becerilerinin orta düzeyde olduğu ve olay içerikli yazıları anlama düzeyinin düşünce yazılarını anlama düzeyinden belirgin biçimde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım, Yıldız, Ates, Rasınskı (2010 (3)) metin türlerine göre okuma ve dinleme başarısı üzerine yapılan çalışmada toplam 180 kişilik beşinci sınıf öğrenci ile uygulama yapılmış ve araştırmada, öğrencilerin seçilen metin türüne göre okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeylerinin herhangi bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre sunulan bir öyküleyici metnin öğrencilerce okuma becerisine oranla dinleme becerisinin kullanımı ile daha iyi anlaşıldığı, okuma ve dinleme becerisinin kullanımında öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha iyi anlaşıldığı

sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin Türkçe dersi başarıyla okuduğunu ve dinlediğini anlama başarıları arasında bir paralellik olduğu görülmüştür.

Dinleme becerisi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde dinlemenin ihmal edilen bir beceri olarak görüldüğü, dinleme becerisinin kendinden gelişmiş olduğu varsayılarak bu becerinin geliştirilmesine yönelik ders içi etkinliklerin artmasının olumlu sonuçlar doğuracağına ulaşılabilir. Dinleme becerinin geliştirilmesi için sınıf içinde uygulanacak farklı yöntem, teknik ve stratejiler öğrencilerin hem dinleme başarılarının artmasını sağlamış, hem de dinlemeye ilişkin olumlu yönde tutum geliştirmelerini sağlamıştır.

Dinlemenin değerlendirilmesine dair yapılan çalışmalarda dinleme becerisinin geliştirilebilir bir çalışma olduğu, bu alanda yapılan çalışmaların sınırlı olduğu ve dinlemenin diğer öğrenme alanları ile bir bütünlük oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmalarda dinleme becerisi “ihmal edilmiş beceri” olarak nitelendirilmiştir. Dinleme becerisinin genel olarak önemi anlaşılrsa da bu alana yönelik yapılan çalışmalar yetersiz kalmaktadır.

Seçilen yazınsal türün dinleme becerisinin etkisine dair alan yazında iki ayrı çalışmayla karşılaşılmıştır. Bu çalışmalara göre öğrencilerin olay yazılarını ve öyküleyici türde yazınsal metinleri anlama düzeyleri bilgilendirici metinlere göre daha yüksektir. Öğrencilere dinleme becerisi kazandırmak için yapılan çalışmalarda, sınıf içi etkinliklerde olay ağırlıklı öyküleyici metinlere öncelik verilmesi faydalı olacaktır.



## BÖLÜM III

### 3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmacının rolü, çalışma grubu, veri toplama süreci, veri toplama teknikleri ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada yarı deneme modellerinden ön test – son test kontrol gruplu seçkisiz model kullanılmıştır. Ön test – son test kontrol gruplu modelde, tarafsızca oluşturulmuş iki grup bulunur. Bir grup deney grubu olarak, öteki de kontrol grubu seçilir. Grupların ikisinde de deneyden önce ve sonra ölçümler yapılır (Karasar, 2008: 97). Araştırmada kullanılan yarı deneme modelinde, deney grubu üzerinde etkisi incelenen bağımsız değişken “ELVES” tekniğidir. Kontrol grubunda ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara gönderilen öğretmen kılavuz kitabındaki etkinlikler uygulanmıştır. Öğrencilerin dinleme becerisi ve akademik başarıları bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

#### 3.2. Deneysel Desen

Araştırmada bir deney ve bir kontrol grubu olmak üzere yansız atama ile oluşturulmuş iki grup yer almıştır. Deney grubunda; ELVES tekniği uygulamaları, kontrol grubunda ise; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara gönderilen öğretmen kılavuz kitabındaki etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Her iki grupta da deney

öncesi ve sonrası “dinleme başarı testi” ve “tutum ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmanın deneysel deseni tablo 2’de özetlenmiştir.

**Tablo 2**  
**Çalışmanın Deneysel Desen Tablosu**

Grup	Ön ölçüm	Deneysel işlem	Son Ölçüm
Deney	Tutum + Başarı Testi	ELVES	Tutum + Başarı Testi
Kontrol	Tutum + Başarı Testi	MEB ETKİNLİKLERİ	Tutum + Başarı Testi

### 3.3.Araştırmaya Katılan Denekler

Araştırma 2017 – 2018 öğretim yılında Korucu Yatılı Bölge Ortaokulunda 5. sınıflarda uygulanmıştır. Uygulama bizzat araştırmacı tarafından, adı geçen sınıfların Türkçe dersine giren Türkçe öğretmeni tarafından yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin deney ve kontrol gruplarındaki dağılımı Tablo 3’te verilmiştir.

**Tablo 3**  
**Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dağılımı**

Grup	Kız sayısı	Erkek Sayısı	Toplam
Deney	8	12	20
Kontrol	11	9	20

Araştırmaya katılan deney ve kontrol gruplarının başarı düzeylerinin denk olup olmadığını tespit etmek amacıyla gruplara uygulama öncesi başarı ve tutum testleri

ön ölçüm olarak uygulanmıştır. Dinleme başarı testi ve dinleme tutum ölçeği Mehmet KATRANCI (2012) tarafından geliştirilmiştir. Dinleme başarı testi 12 maddeden oluşan, dinleme tutum ölçeği ise 21 maddeden oluşan çoktan seçmeli bir araçtır.

### **3.4. Veri Toplama Süreci**

Araştırmanın asıl çalışma bölümü ön ölçüm, deneysel işlemler ve son ölçüm olmak üzere 3 aşamadan oluşmaktadır.

**3.4.1. Ön Ölçüm:** 5 Şubat 2018 tarihinde tutum ve başarı testleri ile gerçekleştirilmiştir.

**3.4.2. Deneysel İşlemler:** Deneysel işlemler 12 Şubat 2018 tarihinde başlamış ve 6 Nisan 2018 tarihinde sona ermiştir. Bir diğer ifade ile 8 haftalık süre 32 ders saatini kapsamaktadır.

**3.4.3. Son Ölçüm:** Uygulamanın bitiminde deney ve kontrol grubu öğrencilerine 9 Nisan 2018 tarihinde “Tutum Ölçeği ve Başarı Testi” uygulanmıştır.

### **3.5. Veri Toplama Teknikleri**

Araştırma tutum ve başarı etkisini belirlemeye yönelik olduğundan bu çalışmada tutum ölçeği ve başarı testi kullanılmıştır. Araştırmada Mehmet Katrancı (2012) tarafından geliştirilen doktora çalışmasında bizzat kullandığı, güvenilirlik ve geçerliği test edilmiş “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Tutumun yanı sıra öğrencilerin dinleme başarılarının ölçümü için de yine Mehmet Katrancı (2012) tarafından geliştirilen “Dinlediğini Anlama Başarı Testi” kullanılmıştır. Tutum ölçeğinin ve başarı testinin güvenilirliği ve geçerliğine ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

### 3.5.1. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

Mehmet Katrancı (2012) tarafından geliştirilen bu ölçekte, araştırmacı ölçeğin geliştirilmesine temel olması adına Ankara merkezde üç ayrı okulda öğrenim gören toplam 78 kişiden oluşan beşinci sınıf öğrencisinin dinlemeye dair görüşlerini yazılı bir biçimde almış ve bunlardan yararlanarak toplam 39 maddeden oluşan bir taslak ölçek oluşturmuştur. Araştırmacı bu taslak ölçeği beş sınıf öğretmenin ve altı alan uzmanı akademisyenin görüşlerine sunmuştur. Uzmanlarca getirilen öneriler sonucu beş madde ölçekten çıkarılmış ölçek üçlü likert tipi olarak geliştirilmiştir. “1-Katılmıyorum 2- Kararsızım 3-Katılıyorum” Sonuçta 34 maddeden oluşan (18’i olumlu 16’sı olumsuz) tutum ölçeği yapılacak deneme uygulamasına hazırlanmıştır.

Ölçeğin, Ankara il merkezinde altı ayrı okulda öğrenim gören toplamda 226 kişilik beşinci sınıf öğrencisi ile deneme uygulaması yapılmış ve deneme uygulamasının ardından 14 ölçek hatalı olduğundan değerlendirme dışı bırakılmıştır. 212 ölçek ile değerlendirme çalışmaları uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde olumlu maddeler için “Katılmıyorum” ifadesi için 1, “Kararsızım” ifadesi için 2, “Katılıyorum” ifadesine 3 puan verilmiştir. Olumsuz maddeler için puan verme işlemi tersine çevrilmiştir.

Ölçeğe ait güvenirlik araştırmacı tarafından madde toplam puan korelasyonu ile belirlenmiştir. 0.30’un altındaki 7 madde ölçeğin içinden çıkarılmıştır. Böylelikle ölçekteki maddelerin sayısı 27’ye düşürülmüştür.

Araştırmacı 27 maddelik bu ölçek için örneklem büyüklüğünün yeterliğine ilişkin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapmıştır. Ardından değişkenlere ait faktör analizi için Barlett testi yapmıştır. Analiz sonucunda ortaya çıkan KMO ve Barlett değerleri araştırmacı tarafından tablo ile sunulmuştur.

**Tablo 4**  
**DYTÖ KMO ve Barlett Testi Sonuçları**

KMO		.80
<b>Küresel Barlett testi</b>	Ki- Kare	828.609
	Sd	176
	P	.000

KMO değeri 0.80 olarak belirlenmiştir. Bu durumda faktör analizi için örneklemin yeterli büyüklükte olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Katrancı, 2012: 90).

Araştırmacı ölçek faktör yükünü belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapmıştır. Analiz sonuçlarında, ölçek maddelerinin faktör yük değerleri tablo 5'te sunulmuştur (Katrancı, 2012: 90).

**Tablo 5**  
**DYTÖ Maddelerinin Faktör Yük Değerleri**

<b>Madde No</b>	<b>Faktör Yüğü</b>	<b>Madde No</b>	<b>Faktör Yüğü</b>
DYTÖ 1	.752	DYTÖ 12	.663
DYTÖ 2	.544	DYTÖ 13	.649
DYTÖ 3	.630	DYTÖ 14	.598
DYTÖ 4	.624	DYTÖ 15	.477
DYTÖ 5	.616	DYTÖ 16	.672
DYTÖ 6	.732	DYTÖ 17	.749
DYTÖ 7	.765	DYTÖ 18	.767
DYTÖ 8	.743	DYTÖ 19	.721
DYTÖ 9	.754	DYTÖ 20	.656
DYTÖ 10	.675	DYTÖ 21	.747
DYTÖ 11	.689		

Tabloya göre ölçekteki madde faktör yükleri 0.477 - 0.765 arasında değişkenlik göstermektedir. Faktör yük değerlerinin 0.45 üzeri olması madde seçimi için iyi bir ölçü olduğundan bu ölçeğin varyans açıklama oranının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir (Katrancı, 2012: 91).

Ölçek iç tutarlığını belirlemek için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanarak 0.81 olarak belirlenmiştir. Böylece Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının yeterliliği sonucuna ulaşıp ölçeğe son hali verilmiştir. Bu durumda 9'u olumsuz, 12'si olumlu olmak üzere toplam 21 maddeden oluşan bu ölçekte öğrencilerin alabileceği en az 21, en çok da 63 puan alınabileceği belirtilmiştir (Katrancı, 2012: 92).

### 3.5.2. Öyküleyici Metin Başarı Testi (ÖBMT)

“Rüzgârın Öyküsü” adlı öyküleyici metin için hazırlanan bu test için metne dair 22 adet çoktan seçmeli soru hazırlanmış, beş alan uzmanın görüşleri alınarak 3 soru testten çıkarılmış ve ÖBMT Ankara il merkezinde dört ayrı okuldaki 173 beşinci sınıf öğrencisiyle deneme uygulaması yapılmıştır. Uygulama sonunda öğrencilerin doğru yanıtları için 1, yanlış yanıtları için 0 puan verilmiştir. Teste ait geçerlik ve güvenirlik analizleri ITEMAN (Item and Test Analysis Program) ile yapılmıştır (Katrancı, 2012: 91). Testin hem madde analizleri hem de her maddeye ait güçlük ve ayırt edicilik indeksleri araştırmacı tarafından hesaplanarak tablo 6'da sunulmuştur.

**Tablo 6**  
**ÖMBT Madde Analizi Sonuçları**

Madde No	Güçlük İndeksi (P)	Ayırt Edicilik İndeksi (R)
1	.72	.31
2	.75	.14*
3	.58	.23*
4	.51	.54
5	.47	.33
6	.24*	.41
7	.66	.35
8	.92*	.31
9	.63	.39
10	.52	.34
11	.60	.51
12	.89*	.30
13	.46	.40
14	.61	.46
15	.65	.17*
16	.73	.13*
17	.71	.49
18	.54	.47
19	.78	.19*

\* Testten atılan sorular



Tablodan elde edilen bilgilere göre testteki maddelere ait ayırt edicilik indeksler 0.13 ile 0.54 arasındadır. Maddelerin güçlük indeksleri 0.24 - 0.92 arasındadır. Madde ayırt edicilik indeksi 0.30'dan düşük kalan beş maddenin yanı sıra madde güçlüğü 0.40-0.79 arasında olmayan üç madde testten çıkarılmıştır (Katrancı, 2012: 99).

Teste ait güvenilirlik, geriye kalan 11 madde üzerinden Kuder-Richardson 20 (KR-20) formülüyle hesaplanmıştır. Testin ortalama güçlüğü (P) ve ayırt ediciliği (R) ile güvenilirlik analizine (KR-20) dair sonuçlar tablo 7'de sunulmuştur (Katrancı, 2012: 99).

**Tablo 7**

**ÖMBT Güvenirlik Analizi Sonuçları**

Soru Sayısı	X	S	Güçlük (P)	Ayırt Edicilik (R)	Güvenirlik (KR-20)
11	7.26	4.12	.58	.41	.79

Tabloya göre 11 maddelik ÖMBT'nin ortalama güçlüğü 0.58 olarak bulunmuştur. Testin ayırt ediciliği 0.41'dir. Teste ait KR-20 güvenilirlik katsayısı 0.79'dur. Elde edilen analiz sonuçları ÖMBT'nin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Katrancı, 2012: 99).

Araştırma 8 haftalık olduğu için araştırmada toplam 8 öyküleyici metin kullanılmıştır. 8 hafta boyunca aralarında anlamlı bir farklılık bulunmayan, rastgele atanan deney ve kontrol grupları ile aynı metinlerle dinleme dersleri yapılmıştır. Deney grubunda Elves tekniği, kontrol grubunda öğretmen kılavuz kitabında yer alan

dinleme alanı yönergeleri kullanmıştır. Araştırmada başarı testleri ve tutum ölçeği aracılığıyla deney grubunda kullanılan tekniğinin etkisi araştırılmıştır.

### 3.6.Verilerin Analizi

Bu araştırmada ELVES tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara gönderilen öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin kullanıldığı kontrol grubu öğrencileri arasında dinlemeye ilişkin akademik başarı ve dinlemeye yönelik tutum açısından fark olup olmadığı tespit edilmiştir. Bu amaçla veriler SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) paket programına girilmiş ve analizler yapılmıştır.

Bağımsız değişken olarak ELVES tekniği ele alınırken, bağımlı değişken olarak dinlemeye yönelik tutum ve dinlemeye yönelik başarı puanları ele alınmıştır. İstatistiki yöntemler olarak grup içinde ön-son test değişimlerinde bağımlı t testi kullanılırken, gruplar arası karşılaştırmalarda bağımsız t testi ve kovaryans analizi kullanılmıştır. Betimsel istatistik olarak aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans değerlerine yer verilmiştir. Güvenirlik analizinde ise Cronbach's Alpha değerleri kullanılmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak kullanılan dinlemeye yönelik tutum düzeyini belirleyen ölçeğin güvenirlik analizi sonuçları tablo 8' de verilmiştir.

**Tablo 8**

#### **Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları**

Test Adı	Ölçüm	Madde Sayısı	Güvenirlik Katsayısı (Cronbach's Alpha)
Dinleme Tutum	Ön Ölçüm	21	0,82
	Son Ölçüm	21	0,72

Güvenirlik değerleri incelendiğinde ön ölçümde ve son ölçümde elde edilen katsayının yeterli olduğu ileri sürülebilir. Psikolojik yapıyı ölçen testlerde güvenirlik

katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2007: 171).

Özetle; araştırmada bağımlı ve bağımsız t testi, kovaryans analizi yapılmıştır.

Bu amaçla; grupların deney öncesi ön test puanları karşılaştırılırken bağımsız t testi;

Deney sonrası grupların puanları karşılaştırılırken kovaryans analizi;

Grupların kendi içindeki ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasında bağımlı t testi kullanılmıştır.

**Tablo 9**

**Ön Test Dinlemeye Yönelik Tutum Düzeyi Arasındaki Farkın Belirlenmesi İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları**

Grup	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p	$n^2$
Deney	20	38,850	5,274	38	6,392	0,001	1,920
Kontrol	20	48,650	4,380				

Öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarının ELVES tekniğinin uygulanması öncesinde tutum ortalama puanları arasında anlamlı fark olduğu gözlenmektedir ( $t_{(38)} = 6,392, p < .05$ ).

Tablo 10

**Ön Test Dinlemeye Yönelik Başarı Düzeyi Arasındaki Farkın Belirlenmesi İçin  
Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları**

Grup	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p	$n^2$
Deney	20	6,40	1,231	38	1,430	,161	0,051
Kontrol	20	5,75	1,618				

Öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarının ELVES yönteminin uygulanması öncesinde tutum ortalama puanları arasında anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir ( $t_{(38)} = 1,430, p > .05$ ).

Deney öncesi tutum puanlarında gruplar arasında anlamlı fark gözlenirken başarı puanları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir. Bir diğer ifade ile gruplar başarı açısından denk olmasına rağmen dinlemeye yönelik tutumlar açısından denk değildir. Bu nedenle son test puanları karşılaştırılırken kovaryans analizi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2007: 111).

Etki büyüklüğü olarak adlandırılan eta-kare ( $n^2$ ) bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki toplam varyansın ne kadar olduğunu açıklamaktadır. Tutum değişkeninde ön ve son testler arasında etkinin büyük, başarı değişkeninde ise küçük düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Büyüköztürk, 2007: 48).

## BÖLÜM IV

### 4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada Türkçe dersinde ELVES tekniğinin, öğrencilerin dinleme becerisine etkisi ve dinleme akademik başarıları üzerinde etkisi olup olmadığı araştırılmıştır.

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerini incelemek amacıyla elde edilen verilerin uygun istatistiksel analizleri sonucunda değerlendirilmesiyle ulaşılan bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

#### 4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi Var Mıdır?” Problem cümlesine bağlı olarak birinci alt problem cümlesi şu şekilde düzenlenmiştir:

- i. ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi Var Mıdır?

Tablo 11

**Dinlemeye Yönelik Son Test Tutum Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna  
Göre Betimsel İstatistikleri**

Grup	N	$\bar{X}$	Düzeltilmiş $\bar{X}$
Deney	20	60,150	61,505
Kontrol	20	55,500	54,145

Uygulama öncesi deney ve kontrol gruplarına “Dinlemeye Yönelik Tutum Testi” uygulanmış; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür. Hata varyansını azaltması ve gruplara arasında fark olması nedeniyle daha büyük bir istatistiksel güç sağladığı için kovaryans analizi tercih edilmiştir (Büyüköztürk, 2007).

Dinlemeye yönelik tutum testi ortalamalarına bakıldığında, deney grubu  $\bar{X} = 60,150$  düzeltilmiş ortalama ise  $\bar{X} = 61,505$  olarak belirlenirken, kontrol grubu  $\bar{X} = 55,500$ , düzeltilmiş ortalama ise  $\bar{X} = 54,145$ , olarak belirlenmiştir. Buna göre deney ve kontrol grubu son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenebilmektedir.

Ön test sonuçlarına göre düzeltilmiş son test dinlemeye yönelik tutum puanlarının gruplara göre kovaryans analizi sonuçları tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

**Ön Test Sonuçlarına Göre Düzeltilmiş Son Test Dinleme Tutum Puanlarının  
Gruplara Göre Kovaryans Analizi**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	$n^2$
Öntest	68,284	1	68,284	9,112	0,005	0,485
Grup	260,998	1	260,998	34,829	0,001	
Hata	277,266	37	7,494			
Toplam	134311	39				

Tablo 12 ön test sonuçlarına göre düzeltilmiş son test dinlemeye yönelik tutum puanlarının gruplara göre kovaryans analizi incelendiğinde, deney ve kontrol grubu son test düzeltilmiş ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ( $F_{(1-37)}=34,829$ ,  $p < .05$ ). Bu bulguya göre dinlemeye yönelik tutum düzeyleri açısından son test tutum puanlarına göre, deney grubunun kontrol grubundan daha fazla olumlu tutum geliştirdiği görülmüştür. Bir diğer ifade ile deney grubunda dinlemeye yönelik tutumun gelişmesinde ELVES tekniği etkili olmuştur. Eta kare değeri incelendiğinde etki büyüklüğü ( $n^2 = 0.48$ ) büyük olarak belirlenmiştir.

#### 4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi Var Mıdır?” Problem cümlesine bağlı olarak ikinci alt problem cümlesi şu şekilde düzenlenmiştir:

- ii. ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Başarılarına Etkisi Var Mıdır?

Tablo 13

**Dinlemeye Yönelik Son Test Başarı Puanlarının Deney ve Kontrol Grubuna  
Göre Betimsel İstatistikleri**

Grup	N	$\bar{X}$	Düzeltilmiş $\bar{X}$
Deney	20	9,250	9,038
Kontrol	20	6,650	6,862

Başarı testi ortalamalarına bakıldığında, deney grubu  $\bar{X} = 9,250$  düzeltilmiş ortalama ise  $\bar{X} = 9,038$  olarak belirlenirken, kontrol grubu  $\bar{X} = 6,650$ , düzeltilmiş ortalama ise  $\bar{X} = 6,862$  olarak belirlenmiştir. Buna göre deney ve kontrol grubu son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenebilmektedir.

Tablo 14

**Ön Test Sonuçlarına Göre Düzeltilmiş Son Test Dinleme Başarı Puanlarının  
Gruplara Göre Kovaryans Analizi**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	$n^2$
Öntest	33,418	1	33,418	46,058	0,001	0,626
Grup	44,929	1	44,929	61,886	0,001	
Hata	26,862	37	0,726			
Toplam	2656	39				

Tablo 14 ön test sonuçlarına göre düzeltilmiş son test başarı puanlarının gruplara göre kovaryans analizi incelendiğinde, deney ve kontrol grubu son test düzeltilmiş ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ( $F_{(1-$



$t_{37}=61,886$ ,  $p < .05$  ). Bu bulguya göre başarı düzeyleri açısından son test başarı puanlarına göre, deney grubunun kontrol grubundan daha başarılı olduğu görülmüştür. Bir diğer ifade ile deney grubunda dinlemeye yönelik başarının gelişmesinde ELVES tekniği etkili olmuştur. Eta kare değeri incelendiğinde etki büyüklüğü

( $n^2 = 0.62$ ) büyük olarak belirlenmiştir.

### 4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“ELVES Öğrenme Tekniğinin Uygulandığı Deney Grubu İle MEB Programının Uygulandığı Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Tutum ve Dinleme Başarı Puanları Arasında İstatiksel Olarak Anlamlı Fark Var Mıdır?” şeklinde ifade edilen üçüncü alt problemin çözümüne yönelik bağımlı t testi uygulanmıştır. Bulgular tablo 15’te verilmiştir.

**Tablo 15**

#### **Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Tutum Puanları Bağımlı t Testi Sonuçları**

Dinleme Tutum	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p	$n^2$
Öntest	20	38,85	5,274	19	-17,12	0,001	0,885
Sontest	20	60,15	2,455				

Öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarının ELVES tekniğinin uygulanması sonrasında ortalama puanlarının arttığı gözlenmiştir ( $t_{(19)} = -17,12$ ,  $p > .05$ ). Ön ve son test ortalama puanları arasında yaklaşık % 55 oranında olumlu tutum gelişmesi, tekniğin etkililiği ile açıklanabilir. Eta kare değeri incelendiğinde etki büyüklüğü ( $n^2 = 0.88$ ) büyük olarak belirlenmiştir.

Tablo 16

**Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Dinlemeye Yönelik Başarı Puanları Bağımlı t Testi Sonuçları**

Dinleme Başarı	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p	$n^2$
Öntest	20	6,40	1,231	19	-15,682	0,001	0,868
Sontest	20	9,25	1,208				

Öğrencilerin dinlemeye yönelik başarılarının ELVES tekniğinin uygulanması sonrasında ortalama puanlarının arttığı gözlenmiştir ( $t_{(19)} = -15,682$ ,  $p > .05$ ). Dinlemeye yönelik tutumda olduğu gibi, dinleme başarısının da yaklaşık % 45 artması ELVES tekniğinin tercih edilmesi ile açıklanabilir.

Eta kare değeri incelendiğinde etki büyüklüğü ( $n^2 = 0.868$ ) büyük olarak belirlenmiştir.

Tablo 17

**Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Tutum Puanları Bağımlı t Testi Sonuçları**

Dinleme Tutum	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p	$n^2$
Öntest	20	48,65	4,380	19	-10,672	0,001	0,707
Sontest	20	55,50	3,486				

Öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarının MEB etkinliklerinin uygulanması sonrasında ortalama puanlarının arttığı gözlenmiştir ( $t_{(19)} = -10,672$ ,  $p > .05$ ). MEB etkinlikleri yaklaşık % 14 oranında tutum gelişmesini sağlamıştır. Deney grubunda bu oran % 55'ti. Bu durum ELVES tekniğinin öğrencilerin dinleme tutumlarını ne derece geliştirdiğinin açık bir göstergesidir. Eta kare değeri incelendiğinde etki büyüklüğü ( $n^2 = 0.707$ ) büyük olarak belirlenmiştir.

**Tablo 18**

**Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Ortalama Dinlemeye Yönelik Başarı Puanları Bağlı t Testi Sonuçları**

Dinleme Başarı	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p	$n^2$
Öntest	20	5,675	1,618	19	-3,596	0,002	0,253
Sontest	20	6,650	1,308				

Öğrencilerin dinlemeye yönelik başarılarının MEB etkinliklerinin uygulanması sonrasında ortalama puanlarının arttığı gözlenmiştir ( $t_{(19)} = -3.596$ ,  $p > .05$ ). Gelişimin yaklaşık % 17 olduğu anlaşılmaktadır. Bu oran deney grubunda % 45 idi. Eta kare değeri incelendiğinde etki büyüklüğü ( $n^2 = 0.253$ ) büyük olarak belirlenmiştir.

Hem deney grubunda hem de kontrol grubunda ön ve son testler arasında gelişim olduğu anlaşılmaktadır. ELVES tekniğinin MEB etkinliklerine göre daha fazla dinleme tutum ve başarısını geliştirdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle 5. Sınıf düzeyinde Türkçe öğretmenlerinin ELVES tekniğini kullanmaları yararlı olacaktır.

## BÖLÜM V

### 5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

#### 5.1. Sonuç ve Tartışma

Ülkemizde anadili eğitimi okullarda Türkçe dersleri ile kazandırılmaya çalışılmaktadır. Türkçe dersi bireyin iyi bir anadili eğitimi almasını sağlarken kişinin hem diğer derslerindeki başarısını hem de sosyal dünyasındaki iletişim becerisini de etkilemektedir. İyi bir anadili eğitimine sahip olan birey, dinleme ve okuma becerisi sayesinde kendine sunulan bilgileri doğru anlar ve değerlendirir. Konuşma ve yazma becerisi sayesinde dinleme ve okuma ile edindiği bilgileri başkalarıyla paylaşabilir. Anadili öğretimi ile kazandırılan dilsel beceriler kişinin toplumda önemli bir yer edinmesini ve böylelikle kendini gerçekleştirmesini sağlayabilir.

Dil, anlama ve anlatma becerilerinden oluşmaktadır. Dinleme ve okuma anlama becerileri, konuşma ve yazma da anlatma becerileridir. Türkçe öğretiminin en temel hedefi de anlama ve anlatma becerilerinin doğru olarak kazandırmaktır. Türkçe Öğretim Programında her bir becerinin etkili bir biçimde kazandırılması için çeşitli yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

Dinleme becerisi dil becerilerinin içinde ilk sırada edilendir. Bu nedenle dinlemenin dil dil becerilerinin temelini oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Henüz anne karnında başlayan ve ömür boyu süren dinleme becerisinin ilişkin öğretime ilişkin kullanılan çok sayıda yöntem ve teknik bulunmaktadır. Bu çalışmada etkililiği araştırılan ELVES de bu tekniklerden biridir.

Çalışmada Elves tekniğinin 5. Sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme başarılarına etkisi araştırılmıştır. Çalışma, Balıkesir İvrindi Korucu Yatılı Bölge Ortaokulunda 5/A-B sınıflarındaki toplam 40 öğrenciyle yapılmıştır.

Çalışma sonucunda “ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi Var Mıdır?” birinci alt problemine dair sonuçlar incelendiğinde dinlemeye yönelik tutum düzeyleri açısından son test tutum puanlarına göre, deney grubunun kontrol grubundan daha fazla olumlu tutum geliştirdiği görülmüştür. Yani ELVES tekniği ile öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarının yükseldiği ve dinlemeyi eğlenceli bir süreç olarak algılamaya başladıkları görülmüştür.

Çalışmanın “ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Başarılarına Etkisi Var Mıdır?” ikinci alt problemine dair sonuçlar incelendiğinde başarı testi ortalamalarında, deney grubu  $\bar{x} = 9,250$  düzeltilmiş ortalama ise  $\bar{x} = 9,038$  olarak belirlenirken, kontrol grubu  $\bar{x} = 6,650$ , düzeltilmiş ortalama ise  $\bar{x} = 6,862$  olarak belirlenmiştir. Yani deney ve kontrol grubu son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Buna göre başarı düzeyleri açısından son test başarı puanlarına göre, deney grubunun kontrol grubundan daha başarılı olduğu görülmüştür. Bir diğer ifade ile deney grubunda dinlemeye yönelik başarının gelişmesinde ELVES tekniği etkili olmuştur.

Çalışmanın “ELVES Öğrenme Tekniğinin Uygulandığı Deney Grubu İle MEB Programının Uygulandığı Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test – Son Test Tutum ve Dinleme Başarı Puanları Arasında İstatistiksel Olarak Anlamlı Fark Var Mıdır?” şeklinde ifade edilen üçüncü alt problemine dair sonuçlar incelendiğinde;

- a) Deneysel gruptaki öğrencilerin hem dinleme tutumları hem de dinleme başarılarında anlamlı derecede artış olmuştur. Ön ve son test ortalama puanları arasında yaklaşık % 55 oranında olumlu tutum gelişmesi, dinleme başarısının da yaklaşık % 45 artması ELVES'in etkililiği ile açıklanabilir.
- b) Kontrol grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumları MEB etkinlikleri ile yaklaşık %14, dinlemeye yönelik başarıları yaklaşık %17 artmıştır.

Hem deneysel grupta hem de kontrol grubunda ön ve son testler arasında dinlemeye dair tutumlarında ve dinleme başarılarında gelişim olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma sonucunda ELVES tekniğinin MEB etkinliklerine göre daha fazla dinleme tutum ve başarısını geliştirdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle 5. Sınıf düzeyinde Türkçe öğretmenlerinin dinleme derslerinde ELVES tekniğini kullanmalarının yararlı olacağı söylenebilir.

Dinleme eğitiminde kullanılan çeşitli yöntem ve tekniklerin öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarını geliştirdiği, başarılarını yükselttiği çeşitli araştırmacılarca da desteklenmiştir. Bunlar çeşitli yöntem ve tekniklerin dinleme başarısı veya dinleme tutumuna etkisinin araştırıldığı, Aytan (2011), Bulut (2013), Çelikbaş (2010), Doğan (2010), Harmankaya (2016), Katrancı (2012), Kırbaş (2010), Kocaadam (2011) tarafından yapılan çalışmalardır.

Çalışmamızda etkililiğini araştırdığımız ELVES tekniği daha önce de Yangın (1998) tarafından ele alınmıştır. Yangın (1998) ELVES tekniğinin ilköğretim 1 Türkçe dersinde dinleme becerisinin gelişimindeki etkisini incelemiştir. Yapılan çalışmada ELVES tekniği ile geleneksel öğretim kıyaslanmış, çalışma sonunda ELVES tekniğinin öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir. Bu durum çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Özetle, ELVES tekniğinin dinlediğini anlama becerisini ve dinlemeye yönelik tutumu geliştirmede oldukça etkili olduğu, bu becerinin dinleme derslerinde kullanılmasının yararlı olacağı söylenebilir.

## 5.2. Öneriler

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak aşağıdaki öneriler getirilebilir:

1. Dinleme becerisi eğitiminin temelleri ailede atıldığından ailelere böylesine önemli bir becerinin gelişimi için eğitim çalışmaları verilebilir.
2. Dinleme becerisi hayatın her alanında olduğu için Türkçe öğretmenlerine ve diğer alan öğretmenlerine uygun zaman dilimlerinde (sene sonu veya sene başı seminer dönemlerinde vs.) dinleme becerisinin önemine ve gelişimine dair eğitimler verilebilir.
3. Araştırma sonucunda dinlemeye yönelik tutumun dinleme başarısının artması açısından önemli bir etken olduğu ortaya konulmuştur. Bu sebeple hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarını geliştirici çalışmalar yapılabilir.
4. Yapılan çalışmada çoklu zekâ kuramına göre uyarlanmış Elves tekniğinin Türkçe dersinde dinlemeye yönelik tutum ve dinleme başarısı üzerinde oldukça etkili olduğu ortaya konulmuştur. Bu sebeple adı geçen teknik derslerde etkin bir biçimde kullanılabilir.
5. Bu araştırma ortaokul 5. Sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma diğer sınıf seviyelerinde de uygulanabilir.
6. Çoklu zekâ kuramına uyarlanan Elves tekniğinin dinlemenin yanı sıra, öğrencilerin yazma ve konuşma gibi diğer beceri alanlarına ve çeşitli zekâ alanlarına yönelik etkisinin belirlenmesine dair çalışmalar yapılabilir.
7. Yapılan çalışmada yalnızca Elves tekniğinin dinlemeye yönelik tutuma ve dinleme başarısına etkisi araştırılmıştır. Farklı yöntem ve tekniklerin de

öğrencilerin dinleme başarısı ve dinleme tutumu üzerindeki etkisi araştırılabilir.

8. Dinleme başarısının diğer öğrenme alanları üzerindeki etkisini belirlemeye ilişkin çalışmalar yapılabilir.



## Kaynakça

- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksu, D. (2013). Bütünleştirici Dinleme Modeli Uygulamalarının İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Akyol, H. (2013). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aras, B. (2004). İlköğretimde Dinleme Anlama Becerisinin Geliştirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aslan, C. (2017). *Türkçe- Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aşılıoğlu, B. (2009). Türkçe Öğretmen Adaylarına Göre Derslere Karşılaşılan Başlıca Dinleme Engelleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Aytan, T. (2011). Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya, Türkiye.
- Bulut, B. (2013). Etkin Dinleme Eğitiminin Dinlediğini Anlama, Okuduğunu Anlama ve Kelime Hazinesi Üzerine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Calp, M. (2010). *Özel Eğitim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çaycı, B., & Demir, M. K. (2006). Okuma ve Anlama Sorunu Olan Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Güz 4/4*.
- Çaycı, B., & Demir, M. K. (2006-4 (4)). Okuma Anlama Sorunu Olan Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 437-456.
- Çelebi, H. M. (2008). İlköğretim 6-7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Olay ve Düşünce Yazılarına Göre Dinleme Becerilerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Çelikbaş, K. A. (2010). Anlama/Dinleme Stratejilerinin Kullanımı ile Dinlediğini Anlama Düzeyi Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van.
- Çetin, İ. (2012). *Tutum Nedir?* İstanbul.

- Çetin, İ. (2012, Eylül). *Tutum Nedir? Tutumların Özellikleri*.  
<http://www.taavsiyediyorum.com>. adresinden alındı
- Çiftçi, M. (2012). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 165-177.
- Daşöz, T. (2013). Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Niğde.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Demirel, Ö. (2001). *Eğitim Sözlüğü (1. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi 5. Basım*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2012). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma. *Tübar-XXVII*, s. 263-274.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Emiroğlu, S. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Sorunlarına ilişkin Görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı Sayı 7*.
- Emiroğlu, S., & Pınar, F. N. (2013). Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4*, 769-782.
- Emiroğlu, S., & Pınar, F. N. (2013). Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi. *Turkish Studies 8/4*.
- Epçaçan, C. (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 6/11*, 331-352.
- Gardner, H. (2004). *Zihin Çerçevesleri Çoklu Zeka Kuramı çev: Ebru Kılıç*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Gündüz, O., & Şimşek, T. (2014). *Uygulamalı Dinleme Eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürel, E., & Tat, M. (Spring 2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına (Multiple Intelligence Theory: From Unitary Intelligence Conception to Multiple Intelligence). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research) Volume 3/11*, 336.
- Harmankaya, M. Ö. (2016). Üstbiliş Stratejileri Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Anlama Becerilerine, Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Kaygılarına Etkisi.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.

- Hunsaker, R., & Akt. Akyol, H. (1990). *Understanding and Developing the Skills of Oral Communnivation : Speaking and Listening*.
- Jery Levesque akt: Yangın, B. (1998, Nisan). Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Estitüsü. Ankara.
- Kaplan, M. (2011). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karabağ, A. M. (2009). *Çoklu Zeka Kuramı Yapılandırmacı Yaklaşımla Yaratıcı Drama*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Karabay, A. (2005). Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersinde Öğrencilerin Dinleme ve Konuşma Becerileri Üzerindeki Etkileri.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Katranacı, M. (2012). Üstbilis Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi.Yayımlanmamış Doktoraz Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Keleş, E. (2013). Dinleme Öncesi ve Dinleme Sonrası Verilen Soruların 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Düzeyine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.
- Kırbaş, A. (2010). İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Kırgın ve diğer. (2017). Dinlediğini Anlama Becerisinin Okuduğunu Anlama Üzerindeki Yordayıcılığının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2369-2384.
- Kocaadam, D. (2011). Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kocaadam, D. (2011). Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Mackay, I. (1997). *Listening Skills- Dinleme Becerisi*. Ankara: Institu Of Personnel and Development- İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri.
- MEB. (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2009). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2011). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Basımevi.

- Özbyay, M. (2011). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbyay, M., & Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe Öğretim Programlarının Dinleme Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies* 7/1, 87-97.
- R.A., H., & AKT. Akyol, H. (2013). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Robertson, A. K. (2002). *Etkili Dinleme*. İstanbul: Teha Yayıncılık.
- Saban, A. (2005). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sever, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme (6. baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, C. (2012). Dinleme Metinlerinde Önce ve Sonra Sorulan Soruların İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Hatırlama Düzeyine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2017). Türkçe Dersi Programın Karşılaştırılması Sunusu. Ankara.
- Talu, N. (1999). Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitime Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*/15, 164-172.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tayşı, E. K. (2014, Şubat). Öğrenme Stiline Dayalı Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi.Yayımlanmamış Doktora Tezi,Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temizyürek, F., Erdem, İ., & Temizkan, M. (2011). *Konuşma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tindyman, W. F., Butterfield, M., & akt. (1959). *Teaching the Language Arts*. USA: Mcgraw Hill Book Company.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara.
- Türkel, A. (2012). Dinleme Eğitimine İlişkin Teknikler ve Değerlendirmeleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 128-141.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar (2. Basım)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yangın, B. (1998). Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi.Yayımlanmamış Doktora Tezi,Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yangın, J. L. (tarih yok). *Elves: A Raed-Alaud Strategy to Develop Listening Comprehension. The Readig Teaching*.

- Yıldırım, K. (2010). İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Okumaya İlişkin Bazı Değişkenler Üzerindeki Etkisi ve Yönteme İlişkin Öğrenci-Veli Görüşleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Yıldırım, K., Yıldız, M., Ates, S., & Rasinski, T. (2010 (3)). İlköğretim 5. Sınıf Türk Öğrencilerin Metin Türlerine Göre Okuduğunu ve Dinlediğini Anlama Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1-37.
- Yıldız ve diğer. (2010). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, İ. (2007). Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.

# EKLER

**EK 1**

## **YASAL İZİN SÜRECİ**



T.C.  
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ  
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 47855647-302.08.01-E.661

Konu : Ebru DÜNDAR




11/01/2018

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 02.11.2017 tarihli ve 67493393.302.08.01/2039 sayılı yazınız.  
b) Balıkesir Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 17.11.201 tarihli ve 99191664-605.01-E.19533656 sayılı yazısı.

Enstitünüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ebru DÜNDAR'ın "ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi" konulu tez çalışması kapsamında uygulama yapma isteğinin uygun görüldüğüne dair Balıkesir Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan ilgi (b) yazı fotokopisi ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerimizi ve gereğini arz ederim.

 e-İmzalıdır

Metin ÇAĞLAR  
Öğrenci İşleri Daire Başkanı

Ek : İlgi Yazı (b) Sureti ve Ekleri (22 sayfa)

Adres: Cumhuriyet Bulvarı No:144 35210 Alsancak-İZMİR  
Telefon: 0232 4121411 Fax: 0232 4121403  
E-Posta: banu.ulkü@deu.edu.tr Elektronik AÇ: www.deu.edu.tr  
Kep Adresi: dokuzeyluluniversitesi@tr01.kep.tr

Bülgü için İrtibat:  
Banu ÜLKÜ  
Sözleşmeli Memur



Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.  
E-İmzalı belge doğrulama adresi: <http://ebys.deu.edu.tr/docuplus/SignCheck.aspx?FileDocID=d394ff37-5043-42bc-bf13-1fcd0d3bb6e0>





T.C.  
BALIKESİR VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 99191664-605.01-E.19533656  
Konu : Ebru DÜNDAR  
(Araştırma Uygulama İzni)

17.11.2017

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE  
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 07/11/2017 tarihli ve 47855647-302.08.01-E.12702 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Ebru DÜNDAR'ın Müdürlüğümüze bağlı kurumlarda uygulamak istediği tez çalışması ile ilgili Valilik Makamının 16/11/2017 tarihli ve 99191664-605.01-E.19433464 sayılı onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi arz ederim.

20 Kasım 2017  
Güvenli Elektronik İmzalı  
Aslı ile Aynıdır.

Zekariya YALIN  
Memur

Yakup YILDIZ  
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek :

- 1) Onay Örneği (1 Adet)
- 2) Anket Formu (24 Sayfa)

49/02.01.18

1.Kasaplar Mahallesi Sındığı Caddesi No:1 Merkez/BALIKESİR  
Elektronik AÇ: balikesir.meb.gov.tr  
e-posta: strateji10@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Hasan KARDEMİR  
Tef: (0266) 277 10 49  
Faks: (0266) 277 10 66

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden. d681-a6e9-31a3-8869-a86a kodu ile teyit edilebilir.



T.C.  
BALIKESİR VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 99191664-605.01-E.19433464  
Konu : Araştırma İzni

16.11.2017

VALİLİK MAKAMINA  
BALIKESİR

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07.03.2012 tarih ve 2012/13 sayılı genelgesi.  
b) Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 07.11.2017 tarih ve 47855647-302.08.01-E.12702 sayılı yazısı.

Başvuru Sahibinin Adı Soyadı	Ebru DÜNDAR		
Danışmanı	Yard. Doç. Dr. Ali TÜRKEL		
Kurumu/Üniversite/Görev Yeri	Dokuz Eylül Üniversitesi		
Alan/Bölüm	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı		
Tez, Araştırma veya Anketin Konusu	ELVES Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi		
Başvuru Tarihi	14.11.2017	Başvuru Sayısı	19160309
Çalışma Başlama Tarihi	12/02/2018		
Çalışma Bitiş Tarihi	06/04/2018		
Veri Toplama Araçları	Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi, Öyküleyici Metin Başarı Testi, Bilgilendirici Metin Başarı Testi		
Araştırma Türü	Yüksek Lisans Tezi		

ÇALIŞMA YAPILACAK EĞİTİM KURUMLARININ LİSTESİ

S.No	Okulun Adı	S.No	Okulun Adı
1	İvrindi / Korucu Yatılı Bölge Ortaokulu	8	
2		9	
3		10	
4		11	
5		12	
6		13	
7		14	

Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumlarda yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik izinleri ilgi (a) genelge gereğince yukarıdaki bilgileri belirtilen çalışmanın, eğitim kurumlarında, okul/kurum müdürlüklerinin denetiminde, öğrenci ve velilerin kişisel bilgilerinin alınmaması/verilmemesi kaydı ile yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Fahri ACAR  
Müdür a.  
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR  
16.11.2017  
Yakup YILDIZ  
Vali a.  
İl Millî Eğitim Müdürü

EK-2

**DİNLEMEME YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ VE DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BAŞARI TESTİ KULLANMA İZİNİ**

07.10.2017

Posta - ebru.dundar@hotmail.com

Re: Tutum Ölçeği ve Başarı Testi Kullanma İzni

Mehmet katranci &lt;mtkatranci@gmail.com&gt;

6.10.2017 (Cum) 11:02

Kime ebru.dundar &lt;ebru.dundar@hotmail.com&gt;:

Sayın Ebru DUNDAR,

Yapacağınız çalışmada Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğini ve Dinlediğini Anlama Başarı Testi'ni kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.

5 Ekim 2017 20:09 tarihinde ebru.dundar &lt;ebru.dundar@hotmail.com&gt; yazdı:

**Merhaba Mehmet Hocam,**

Ben Dokuz Eylül Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisi Ebru Dundar. Yazmak için hazırlık içinde olduğum "Elves Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi" adlı yüksek lisans tezimde, sizin "ÜSTBİLİŞ STRATEJİLERİ ÖĞRETİMİNİN DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİSİNE VE DİNLEMEME YÖNELİK TUTUMA ETKİSİ" isimli doktora çalışmanızda geliştirdiğiniz tutum ölçeğinizi ve başarı testinizi kullanmak için danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ali TÜRKEL'in bilgisi ve önerisiyle izninizi rica ediyorum. Şimdiden teşekkür eder iyi akşamlar dilerim.

Doç.Dr. Mehmet KATRANCI  
Kırkkale Üniversitesi  
Eğitim Fakültesi  
Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı

## EK-3

## DİNLEMESİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler;

Bu form sizin dinlemeye yönelik tutumunuzu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen 21 maddenin her birini dikkatlice okuyarak o ifadeye ilişkin görüş ya da duyguya katılma derecenizi, ifadenin karşısında bulunan kutuya çarpı (X) işareti koyarak belirtiniz. Düşüncelerinizi doğru ve içtenlikle belirtmeniz araştırma önem taşımaktadır. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız ve her biri için tek yanıt veriniz. Araştırmaya yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Ebru DUNDAR

Madde	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
1- Dinlediklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.			
2- Bir şeyler dinlerken genellikle canım sıkılır.			
3- Türkçe dersinde dinleme etkinliklerine ayrılan zaman azaltılırsa mutlu olurum.			
4- Dinleme etkinlikleri olmasa Türkçe dersinin daha zevkli geçeceğini düşünüyorum.			
5- Dinleme etkinleri sırasında zaman çok çabuk geçiyor.			
6- Türkçe dersindeki dinleme etkinlikleri eğlencelidir.			
7- Dinleme etkinlikleri sırasında kendimi rahat hissederim.			
8- Dinlemenin, okumaya göre daha sıkıcı olduğunu düşünüyorum.			
9- Dinlediklerimle ilgili sorulara kolaylıkla cevap veririm.			
10- Türkçe dersindeki dinleme etkinliklerine katılmaktan zevk alırım.			
11- Dinlemenin günlük hayatta önemli bir yeri vardır.			
12- Dinlediklerimle ilgili etkinlikleri yaparken zorlanırım.			
13- Türkçe dersindeki dinleme etkinlikleri zaman kaybıdır.			
14- Uzun süre dinlemekten hoşlanmam.			
15- Bir şeyler dinlerken çabuk yorulurum.			

Madde	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
16- Dinlerken sözcük dağarcığımın geliştiğini düşünüyorum.			
17- Dinleyerek daha iyi öğrenirim.			
18- Dinleyerek hayal gücümün geliştiğine inanıyorum.			
19- İyi bir dinleyici olduğumu düşünüyorum.			
20- Türkçe dersindeki dinleme etkinlikleri sayesinde diğer derslerdeki başarımın artacağına inanıyorum.			
21- Dinlediklerimi anlamakta zorlanırım.			

## EK-4

## ÖN TEST VE SON TESTTE KULLANILAN ÖYKÜLEYİCİ METİN

## RÜZGÂR'IN ÖYKÜSÜ

Çiftçi dayı rüzgâra, “Bak aylarca çalıştım, toprağı işledim, kabarttım. Tohumları yataklarına yatırdım. Uyuyup büyüyecekler ama karınları aç şimdi. Su! Suu!.. Diye ağlaşıyorlar. Ne olursun, bana biraz yağmur bulutu getir.” dedi.

Rüzgâr, “Peki, getireyim.” diyerek yola çıktı.

Gök masmaviydi. Yakınlarda küçücük bir bulut bile görünmüyordu. “Bari bir iki bulut olsaydı!..” diye düşündü içinden. Sonra kendi kendine güldü. Bir iki tanecik bulut ne işe yarardı ki! Ona, içi yağmur olabilecek su buharıyla dolu bulutlar gerekti. “Nerede bulabilirim acaba böyle bulutlar?” diye düşündü. “Güneş’e sormalıyım. O bilir böyle bulutların nerede olduğunu. Çünkü suları Güneş buharlaştırır. Bitkileri Güneş canlandırır. Toprağı o ısıtır. Güneş istemese ben de esemem.

Hemen yükselip Güneş’e çıkmak istedi ama hava katmanları yolunu keserek sordular: “Nereye gidiyorsunuz?”

“Güneş Başkan’a çıkacağım.” “Geleceğinizden haberi var mı?” “Hayır, ama hemen görmeliyim onu.”

“Biliyorsunuz, Güneş Başkan’ın çok işi var. Yalnız bizim Dünya’mızı değil çevredeki yedi gezegeni de o yönetiyor.”

“Siz lütfen başkana haber verin. Çiftçi Dayı’nın tohumları susuzmuş deyin.”

Rüzgâr, Güneş Başkan’ın odasına girdi. Başkan büyük bir hızla çalışıyordu. Çok çalışkan birini anlatırken “Ateş gibi çocuktur!” derler ya işte öyle çalışıyordu. Her yanından alevler fışkırıyordu. Sıcaktan üzerindeki madenler erimiş, birbirine karışmıştı. Rüzgâr’ın konuşmasını beklemeden, “Evet, biliyorum! Çiftçi Dayı’ya yağmur gerekli.” dedi. Sonra ekledi; “Ancak onun tarlası denize çok uzak. Yakınlardaki göller ve dereler ona yeterli buharı üretmiyor. Çünkü suları az. Sen hemen denize koş! Onun suyu çoktur. Biliyorsun Dünya’nın dörtte üçü denizlerle kaplıdır. Ona söylediklerimi anlat. Birlikte hazırladığımız buharları sana versin. Bu buharlardan meydana gelen bulutları al, önüne kat. Çiftçi Dayı’nın tarlasına götür. Oraya gelince soğuk hava katları buharları soğutup yağmur yapsınlar. Kışın bitkileri örtüp ısıtmak için Çiftçi Dayı’ya biraz kar gerekli ama şimdi yağmur istiyor. Aman şaşırma. Haydi koş! Rüzgâr gibi git. Rüzgâr, Güneş’i yeniden selamlayarak hızla yola çıktı. Çabuk olmalıydı. Tohumlar, “Su, su, su isteriz!” diye ağlaşıyordu. Oysa deniz uzaktaydı. Rüzgâr, Güneş’in yanında olduğu için insanlar, “Aman, hiç rüzgâr yok.” diyorlardı. Küçük bir çocuk, uçurtması havalanmadığı için kızıyor, ah bir rüzgâr çıksa!” diyordu. Rüzgâr birdenbire hızla esince uçurtmasını aldı götürdü. Çocuk uçurtmanın arkasından bakakaldı.

Yalnız o kadar mı ya! Bir çocuğun balonunu, iyi mandallanmamış çamaşırları, şapkaları, ağaçların yapraklarını taktı eteğine götürdü. Böyle uzun bir süre estikten sonra denizi gördü. Deniz, yine kara ile tartışıyordu. Anlaşamadıkları konu şuydu: Deniz, “Ben karalardan daha büyüğüm!” diyor, kara “Hayır, ben denizlerden daha büyüğüm!” diye cevap veriyordu ona. Deniz, “Biraz coğrafya okusana. Bak orada, denizler karalardan üç kez daha büyüktür yazılı.” dedi. Kara, “Evet, öyle yazılı. Ama bu yalnızca insanların yaşamasına elverişli olan karaların büyüklüğü. Oysa denizlerin altı da karadır. Karalar bir kâse gibi denizleri içine almıştır. Örneğin denize ağır bir şey atsak, batar batar sonunda dibe çarpar. İşte üstüne oturduğun yer de benim bir parçam. Orası da kara.” Evet, ikisinin de söylediği doğrudur. Zaten bunun için anlaşamıyorlardı. Rüzgâr ise her zaman denizden yana olurdu. Hızla eserek dalgaları irileştirir, karaya “Güm! Güm!” çarpmaya başlardı. Kara, denizden daha ağırbaşlı, daha durgundu. Bazen canına “Tak!” eder, dalgaların oyduğu kara parçalarını denize bırakırdı. Yine aynı şeyler oldu. Ama Rüzgâr bu sefer tartışmayı uzatmadı. Deniz’e Güneş’in emrini bildirdi. Deniz’in elinde birikmiş birçok bulut vardı. Rüzgâr, hemen onları önüne katıp yola çıktı. Bulut çobanlığı onun eski işiydi. Ama bugün işi aceleydi. Üstelik Rüzgâr bulutları saymayı unutmuş, gereğinden fazla almıştı. Aceleden yolunu şaşırdı. Bulutlar, sağa sola dağıldı. Onların arkasından koşarken bulutları birbirine çarptırdı. Bulutlar çarpışınca şimşekler çaktı, yıldırımlar düştü. Rüzgâr yanlış yerde yükselip soğuk hava katına girdi. Soğuk hava katı hemen orada yağmur yağdırılacağını sandı. Aceleyle, bardaktan boşanırcasına yağmur yağdırdı. Bu yüzden dereler, ırmaklar taşı, çevreyi seller bastı. Rüzgâr, geri kalan bulutları güçlükle toparlayıp yeniden yola çıktı. Olanlara çok üzülmüştü. Sonunda Çiftçi Dayı’nın tarlası görüldü. Rüzgâr yavaşladı. Soğuk hava da işini dikkatle yapınca, tarlaya tatlı tatlı yağmur yağmaya başladı. Çevreyi mis gibi güzel, taze toprak kokusu sardı. Tohumlar bu yağmuru doya doya içti. Birbirlerine güzel düşler dileyip uykuya daldılar. Düşlerinde hepsi de birer bitki olduklarını görüyorlardı. Çiftçi Dayı, Rüzgâr’a teşekkür etti. Rüzgâr, “Hoşça kal Çiftçi Dayı. Tohumlar uyuyadursunlar. Bir iki ay sonra onlar için kardan yapılmış bembeyaz bir yorgan getireceğim.” dedi. Sonra tatlı tatlı eserek uçtu gitti.

**Mustafa EREMEKTAR (İlköğretim Türkçe Ders Kitabı)**

EK-5

**ÖYKÜLEYİCİ METİN BAŞARI TESTİ (ÖMBT)**

Okulunuzun

Adı:.....

Adınız:..... Soyadınız:.....Sınıfınız: 5/.....

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

**SORULAR**

1. Dinlediğiniz metindeki olay hangi mevsimde geçmektedir?  
A) İlkbahar B) Yaz C) Sonbahar D) Kış
2. Güneş, rüzgârdan niçin denize gitmesini istemiştir?  
A) Çiftçi dayının tarlası denize yakın olduğu için.  
B) Çiftçi dayının tarlasının yakınındaki göller ve dereler yeterli buhar üretemedikleri için.  
C) Deniz, göl ve derelerden daha yardımsever olduğu için.  
D) Denizin bulunduğu bölgede hava daha sıcak olduğu için.
3. Güneş ile ilgili verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi metinde yer almamaktadır?  
A) Toprağı ısıtır . B) Bitkileri canlandırır.  
C) Dünyamızı aydınlatır. D)Suları buharlaştırır.
4. Rüzgârın hızla esmesi sonucunda aşağıdakilerden hangisi yerinden uçmamıştır?  
A) Gazete kâğıtları  
B) İyi mandallanmamış çamaşırlar  
C) Şapkalar  
D) Bir çocuğun balonu
5. Rüzgâr, deniz ile karanın tartışmasında ne yapıyordu?  
A) İkisini anlaştırmaya çalışıyordu.  
B) Karanın tarafını tutuyordu.  
C) Tartışmalarına karışmıyordu.  
D) Denizin tarafını tutuyordu



6. “Kara, denizden daha ağırbaşlı, daha durgundu.” cümlesinde altı çizili sözcüğün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır.
- A) Ahmet, her zaman diğerlerine göre davranışları ölçülü ve daha olgundur.
- B) Kaplumbağalar çok yavaş hareket ederler.
- C) Çiftçi dayı, ağır olduğu için taşı yerinden oynatamadı.
- D) Meral’in söyledikleri ona ağır gelmişti.
7. Tohumlar, çiftçi dayının tarlasına yağmur yağdıktan sonra ne yaptılar?
- A) Aralarında sohbet etmeye başladılar.
- B) Rüzgâra teşekkür ettiler.
- C) Uykuya daldılar.
- D) Kışın yağacak karın hayalini kurmaya başladılar.
8. Rüzgâr, denizden aldığı bulutları çiftçi dayının tarlasına götürürken niçin yolunu şaşırdı?
- A) Kısa yoldan gitmek istediği için.
- B) Gereğinden fazla bulut götürdüğü için.
- C) Gideceği yolu unuttuğu için.
- D) Acele ettiği için.
9. Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metnin anahtar kelimelerinden biri olamaz?
- A) Bitki B) Uyku C) Su D) Büyüme
10. Aşağıdakilerden hangisi metne göre yanlıştır?
- A) Rüzgâr, bulutların nerede olduğunu karadan öğrendi.
- B) Rüzgâr, Güneş istediği zaman esebilirdi.
- C) Rüzgâr, denizden gereğinden fazla bulut almıştı.
- D) Rüzgârın eski işi bulut çobanlığıydı.
11. Kışın bitkilerin ısınması için ..... gereklidir. Cümlesinde noktalı yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?
- A) Kar B) Yağmur C) Rüzgâr D) Güneş
12. Aşağıdaki alana dinlediğiniz metni özetleyiniz.

**EK-6**

## **ÖRNEK DİNLEME METNİ PLANLARI**

## 1. ADSIZ ÇEŞME (1. HAFTA)

Bir yaz günü iki kardeş  
Yürüyüşe çıkmışlardı.  
Fırın yakmış gökte güneş,  
Ateş gibi sıcak vardı.  
Yürüdüler, çok gezdiler.  
Susuzluktan pek bezdiler.  
Zehir oldu bu hoş gezme,  
Bereket ki bayılmadan  
Buldular bir eski çeşme,  
Su akıyor oluğundan.  
Can attılar yana yana,  
Su içtiler kana kana...  
Bulmuşlardı yeniden can.  
İkisi de soruyordu:  
-Bu çeşmeyi kimdir yapan?  
Yürekleri minnet dolu...  
Yazılıydı bir tek isim.  
O da silik kim bilir kim?  
İyilik bir su, bırak aksın  
Gönül denen bu çeşmeden.  
Sen de böyle yapacaksın,  
Hiç karşılık beklemeden.  
Su yerine iyilikle dol,  
Yavrum adsız bir çeşme ol.

**Hasan Ali Yücel**

**Sizin için- Çocuklarıma Şiirler**

## ADSIZ ÇEŞME METNİ PLANI (1. HAFTA: 12-16 Şubat)

Elves tekniği ile işlenecek dersin süreci ile ilgili öğrencilere önceden gerekli bilgiler verilir. Metin süresince uygulanacak yönergeler (tahmin etme ve bu tahminlere ilişkin “Bildim”, “Bilemedim” durumları için yapılacak vücut hareketleri, metinde gelişen olayların duygulara yansımaları olarak kullanılacak “Memnuniyet, Beğendim, Hoşuma gitti” – “Memnuniyetsizlik, Beğenmedim, Hoşuma gitmedi” gibi duyguları yansıtan jest ve mimik ifadeleri vs. ) hakkında öğrenciler bilgilendirilir.

\* Ön Bilgilerin Hatırlanmasını Sağlama- Dikkati Çekme- Güdüleme (Excite): “Adsız Çeşme” adlı metin okunmaya başlanmadan önce konu iyilik yapma ile bağdaştırılır ve öğrencilere iyilik yapmaya dair yaşam tecrübelerini paylaşacakları bir ortam sağlanır.

Bu aşamada öğrencilere sorulacak sorular: “Sizce iyilik yaparken karşılık beklenir mi?” “Çevrenizde başkalarına karşılıksız iyilik yapanlar var mı? Siz de böyle karşılıksız iyilikler yapıyor musunuz? İçinde yaşadığımız köyde birçok çeşme var, sizce bu çeşmeler niçin yapılıyor, bu çeşmeler hakkında ne düşünüyorsunuz? Siz bir yaz günü susuz kalıp bu çeşmelerden su içtiniz mi?” sorularından sonra öğrencilerden birazdan dinleyecekleri metnin konusuna ve metnin başlığına ilişkin tahminlerde bulunmaları istenir. Ardından öğrencilere metnin başlığı okunur tahmini doğru çıkanlar ve yanlış çıkanlar sonuçlarını “Bildim-Bilemedim” durumlarını önceden hep birlikte belirlenmiş olan beden hareketleri ile ( “Bildim” durumu için her iki el de havada, başparmak ile onaylama ifadesi, “Bilemedim” durumu için yine iki el havada başparmak ile onaylamama ifadesi) belirtir. (Bedensel zekâ) Metnin kahramanlarına ve metinde yaşanacak olaylara, olayların geçtiği mevsime ilişkin de ayrıntılı tahminler alındıktan sonra metin öğrencilere okunmaya başlanır.

\*Dinleme (Listen): Dinleme etkinliğinin her adımında öğrencilere, detaylı tahminlere yönelik sorular yöneltilir.

*Bir yaz günü iki kardeş  
Yürüyüşe çıkmışlardı.  
Fırın yakmış gökte güneş,  
Ateş gibi sıcak vardı.*

Metinde anlatılan olayın yaşandığı mevsime ve kimlerin başından geçtiğine ilişkin yapılan tahminlerin doğruluğu değerlendirilip belirlenmiş beden hareketleri ile ifade edilir.

*Yürüdüler, çok gezdiler.  
Susuzluktan pek bezdiler.  
Bereket ki bayılmadan*

Okuma bu noktada durdurulur ve öğrencilere çeşitli sorular yöneltilerek yine onların tahminleri alınır. “Evet, şimdi ne olacak? Sizce şimdi kahramanlar ne yapacak?”...

*Buldular bir eski çeşme,  
Su akıyor olduğundan.*

Kahramanların karşısına çeşme çıkacağına dair önceden yapılmış tahminler değerlendirilir, bildim-bilemedim davranışları sergilenir ve kahramanların karşısına çıkan çeşmenin öğrencilerde yarattığı duygu durumları “Nasıl, beğendiniz mi mutlu oldunuz mu? Yüzünüzde görmek istiyorum” soruları aracılığıyla mimiklerde okunur. Yine öğrencileri

tahminler yapmaya yöneltici sorularla metin okunmaya devam edilir. “Peki, şimdi ne olacak? Sizce çocuklar suyu içecek mi yoksa farklı düşüncelere kapılıp içmekten vaz mı geçecekler?”

*Can attılar yana yana,*

*Su içtiler kana kana...*

*Bulmuşlardı yeniden can.*

Tahmini doğru çıkanlar ve yanılanlar bildim-bilemedim davranışlarını sergiler, duygu durumları öğrencilerin mimiklerine yansır. Öğrencilere burada “Sizin de böyle bir anınız oldu mu? Siz de hayal edin, sıcak bir havada çok susadınız adeta diliniz damağınıza yapıştı ve karşınıza bir çeşme çıktı ne hissedersiniz? Bu çeşmeyi yaptıran minnet duyar mısınız?” gibi sorular yöneltilerek onların da kendi deneyimlerini paylaşmalarını sağlar.

*İkisi de soruyordu:*

*-Bu çeşmeyi kimdir yapan?*

Öğrencilere “Sizce kahramanlarımız çeşmeyi yapanı niçin merak ediyor? Kahramanlarımız çeşmeyi kimin yapığını bulabilecek mi?” gibi merak uyandıracak sorular yöneltilir ve tahminlere devam edilir. (Mantıksal zekâ)

*Yürekleri minnet dolu...*

*Yazılıydı bir tek isim.*

*O da silik kim bilir kim?*

Okunan mısralardan sonra tahmini doğru çıkan ve yanılan öğrenciler bildim-bilemedim davranışlarını sergiler. Metnin sonuna yaklaşıldığı öğrencilere hissettirilir.

*İyilik bir su, bırak aksın*

*Gönül denen bu çeşmeden.*

*Sen de böyle yapacaksın,*

*Hiç karşılık beklemeden.*

*Su yerine iyilikle dol,*

*Yavrum adsız bir çeşme ol.*

Şiirin son bölümlerinin ardından öğrencilere çeşmenin adsız olmasının ne anlam ifade ettiği sorulur. Karşılıksız yapılan iyiliklerin önemine değinilip çeşme ve su simgeleriyle şiirin verdiği mesajın doğru anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilir. Öğrencilerden varsa benzer örnekler paylaşmaları istenir. (Sözel Zekâ)

*\*Görüntüleme- Canlandırma (Visualize):* Öğrencilerden gözlerini kapatmaları ve kendilerini kızgın bir güneşin altında oynadıkları oyundan sonra yorgun düşmüş susuz kalmış bir halde çaresizce çeşme arıyor gibi düşünmeleri ve tam umutsuzluğa kapılmışken karşlarına bir çeşme çıktığını hayal etmeleri istenir. Gözler kapalı bir halde olayın yaşandığı yere dair, çeşmeye, çevredeki diğer canlılara, çeşmeye dair ayrıntılı vs. dair hayaller kurulur. Öğrencilerden gözlerini açmaları ve hem dinledikleri metinde hem de kendi hayal dünyalarında yarattıkları detayları paylaşmaları istenir. Öğrencilerin, aynı metinden bile çok çeşitli ayrıntılar yaratabileceklerini, birbirlerinden farklı zengin hayal dünyalarına sahip olduklarını hissetmeleri sağlanır. (Görsel Zekâ)

*\*Geliştirme- Detaylandırma (Extend):* Öğrenciler, sınıfta çeşitli gruplara ayrılır ve hem dinlediklerinden hem de hayal ettiklerinden hareketle onlara iyilik kavramını anlatan çeşitli görsel çalışmalar yaptırılır. Bu görsellerde öğrenciler, metinde geçmeyen ama kendi hayal dünyalarında dâhil etmek istedikleri kahramanlar, nesnelere konusunda serbest bırakılır. Öğrencilerin dinledikleri ve hayal ettiklerine dair her şeyi metin içine dâhil etmesi sağlanır.

Dinlenen metnin konusu öğrencilerce yeniden ele alınır ve sınıfta gruplar halinde aynı konunun işlendiği farklı türden bir metin yaratılır. Karşılıksız iyiliğin ele alındığı bu yeni

metinlere birbirinden renkli kahramanlar, ünlüler, okuldaki öğretmenler dâhil edilir. Ortaya çıkan ürünler sınıf ortamında paylaşılır. (Sözel Zekâ- Sosyal Zekâ)

Bu aşamada öğrencilere dinledikleri metne dair bir ödev verilir ve onlardan bu metni, metnin akışına uygun bir biçimde istedikleri malzemeleri kullanacakları bir ritimle anlatmaları istenir. Yaratılan ritimler sınıfta paylaşılır. (Müziksel Zeka)

*\*Özümseme- Belleğe Yerleştirme (Savor):* Öğrencilere şiirdeki çeşmenin ve akan suyun iyiliği sembol eden unsurlar olduğu hissettirilerek karşılıksız yapılan iyiliklerin en doğru davranışlar olduğu sezdirilir. Bir elin verdiğini öteki ele dahi duyurmadan yapılan iyiliklerin erdeminden söz edilir ve öğrencilerden yaşamdan benzer örnekler vermeleri istenir.

Şiirden hareketle öğrencilerden kendi köylerindeki isim yazılı çeşmelere ve çevrelerinde birilerine gösteriş olsun yapılan, samimi görünmeyen iyiliklere karşı sorgulamalar yapmaları sağlanır. Ayrıca metnin kazanımlarını görebilmek adına öğrencilerden, çevrelerinde sıkça gördükleri isimli çeşmelere ya da herkesin gözü önünde açık açık yapılan iyiliklere karşı metni dinlemeden önceki düşünceleri ile metni dinledikten sonraki düşüncelerini karşılaştırmaları istenir. (Yeniden Yapılandırma)

## 2. YAŞLI KADIN (5. HAFTA)

Bir yaşlı kadın vardı  
Gece, gündüz ağlardı  
Gözyaşları durmadan  
Çağlayan bir pınardı.  
Ev dediğin tek oda  
Yaşanır mı burada?  
Sabah, akşam hep çorba  
Dertler bekler sırada.  
Bir gün bir adam geldi  
Kadına selam verdi  
“Satın aldım burayı  
Boşalt odayı” dedi.  
Vay benim dertli başım  
Hiç dinmedi gözyaşım  
Nerelere giderim  
Yok bir dikili taşım.  
Bugün var, yarın yoksun  
Kalacak yerin olsun;  
Karşıdaki arsaya  
Yatağını kurarsın.  
Aman oğlum olur mu?  
Düşene vurulur mu?  
Etmeyin, eylemeyin  
Sokakta yatılır mı?  
Gün döndü, yarın oldu  
Odasından taşındı  
Geceleri arkadaş  
Ay ile yıldız oldu.

**Serdar YILDIRIM**

## YAŞLI KADIN METNİ PLANI (5. HAFTA: 12-16 Mart)

Elves tekniği ile işlenecek dersin süreci ile ilgili öğrencilere önceden gerekli bilgiler verilir. Metin süresince uygulanacak yönergeler (tahmin etme ve bu tahminlere ilişkin “Bildim”, “Bilemedim” durumları için yapılacak vücut hareketleri, metinde gelişen olayların duygulara yansımaları olarak kullanılacak “Memnuniyet, beğendim, hoşuma gitti” – “Memnuniyetsizlik, beğenmedim, hoşuma gitmedi” gibi duyguları yansıtan jest ve mimik ifadeleri vs.) hakkında öğrenciler bilgilendirilir.

### \* Ön Bilgilerin Hatırlanmasını Sağlama- Dikkati Çekme- Güdüleme (Excite):

Metin okunmaya başlanmadan önce bu aşamada öğrenciler metne hazırlanır, onlardan metne dair detaylı tahminler toplanır. Metinde kullanılacak yönergeler hatırlatılır ve metni okuma anında bazen durulup bu yönergelerin kullanılacağı söylenir, öğrenciler birazdan dinleyecekleri metin için hazır hale getirilir. Öğrencilere çeşitli sorular yöneltilerek metin işlenmeye başlanır: “Yardımseverlik kavramı sizlerde neler çağırıyor çocuklar? Yardımsever bir insan olduğunuzu düşünüyor musunuz, cevabınız evetse hangi davranışlarınızdan ötürü böyle düşündüğünüzü bize açıklayın mı? Peki, çevrenizde yardıma ihtiyaç duyan insanlar var mı çocuklar? Sizce bu insanların nelere ihtiyacı var? Maddiyat dışında da etrafımızdaki insanlara yardımlarımız dokunabilir mi sizce? Peki, ailenizde ya da çevrenizde yaşlı insanlar var mı? Sizin bu yaşlı insanlara karşı hangi duyguları besliyorsunuz? Sizce yaşlılarımızın çevrelerinden beklentileri nelerdir? Biz toplum olarak yaşlılarımızın beklentilerini karşılama konusunda sizce üstümüze düşeni yapıyor muyuz? Yaptığımızı düşünüyorsanız örnekler verir misiniz? Sizce evi olmayan insanlar var mı, hiç evsiz insan gördünüz mü? Peki, ne yapıyor bu insanlar nasıl yaşıyorlar ?” gibi soruların ardından öğrencilerden dinleyecekleri metnin konusuna dair detaylı tahminler toplanır. Ardından öğrencilere metnin başlığı okunur ve tekrar tahminler toplanır. “Metnimizin adı: ‘Yaşlı Kadın’ Sizce bu metinde hangi kahramanlar olacak? Kahramanlarımızın başından ne tür olaylar geçecek? Bizi neler bekliyor?” diye sorulup metin okunmaya başlanır.

### \* Dinleme (Listen):

“Bir yaşlı kadın vardı  
Gece, gündüz ağlardı  
Gözyaşları durmadan  
Çağlayan bir pınardı.”

Okuma burada kesilip kahramana ve olaya dair yapılan tahminler bildim- bilemedim yönergeleri doğrultusunda değerlendirilir. “Evet, tahmin ettiğiniz gibi yaşlı bir kadın kahramanımız var. Peki, bu yaşlı kadın sizce niçin çağlayan bir pınar gibi gözyaşı döküyor? Bu durumun duygularınıza yansımalarını görebilir miyim, üzüldünüz değil mi yaşlı bir kadıncağzın ağlamasına? Şimdi ne olacak sizce? İfadelerinden sonra okuma eylemine devam edilir.

*“Ev dediğin tek oda  
Yaşanır mı burada?  
Sabah, akşam hep çorba  
Dertler bekler sırada.”*

Yaşlı kadının yoksul olduğunu ve bu yüzden ağladığını bilenler ve bilmeyenler yönergeler doğrultusunda belirlenir. Ve durumun yaşattığı duyguların mimiklere yansımaları sağlanır. Metnin devamına ilişkin yeni tahminler alınarak okumaya devam edilir.

*“Bir gün bir adam geldi  
Kadına selam verdi”*

“Metnimize yeni bir kahraman eklendi çocuklar. Bu adam yaşlı kadınla konuşacak mı, ona neler söyleyecek? Ne dersiniz yaşlı kadına yardım mı edecek yoksa onu daha da üzecek sözler mi sarf edecek ne düşünüyorsunuz?” soruları yöneltip detaylı tahminler alınarak devam edilir okumaya.

*“Satın aldım burayı  
Boşalt odayı “dedi.*

“Adamın iyilik yapacağını düşünenler yanıldı değil mi? Görelim bakalım bilemedim hareketlerinizi. Adam yaşlı kadının kaldığı odayı satın almış. Ne hissediyorsunuz çocuklar üzüldünüz mü? Yüzünüzde görebilir miyim bunu? Peki, şimdi ne olacak, ne düşünüyorsunuz?” detaylı tahminler alınır devam edilir metin okunmaya.

*“Vay benim dertli başım  
Hiç dinmedi gözyaşım  
Nerele giderim  
Yok bir dikili taşım.*

*Bugün var, yarın yoksun  
Kalacak yerin olsun;  
Karşıdaki arsaya  
Yatağını kurarsın. ”*

Dizeleri okunur ve tahminler yönergelere uygun olarak değerlendirilir. Okunan dizelerden hareketle yaşlı kadının verdiği öğüdün öğrencilerce anlaşılması sağlanır. Metnin devamına ilişkin yeni tahminler alınır ve okumaya devam edilir.

*“Aman oğlum olur mu?  
Düşene vurulur mu?  
Etmeyin, eylemeyin  
Sokakta yatılır mı?”*

“Ne dersiniz çocuklar adam üzülp vazgeçecek mi kadının odasını satın almaktan? Yoksa ona hiç acımadan, onun sokağa atılmasına mı neden olacak? Ne hissediyoruz bu durum karşısında?” ifadelerinden sonra tahminler alınır, metnin sonuna yaklaşıldığı öğrencilere hissettirilir ve son bölüm de okunur.

*“Gün döndü, yarın oldu  
Odasından taşındı  
Geceleri arkadaş  
Ay ile yıldız oldu.”*



Okunan bu son cümlelerden sonra yaşanan duruma dair yapılan tüm tahminlerin doğruluğu değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları önceden belirlenmiş “Bildim- Bilemedim” yönergeleri ile gösterilir. Öğrencilere metnin sonunu beğenip beğenmedikleri sorulur. Ve bu sonun onların duygularının yansımaları olarak jest ve mimikleri ile gösterilmesi sağlanır.

\*Görüntüleme- Canlandırma (Visualize):

Bu aşamada metinde geçen mekâna ve kişilere yönelik görüntülerin öğrencilerde kalıcılığını sağlamak amacıyla onlara çeşitli sorular yöneltilir. “Şimdi gözlerinizi kapatıp metinde anlatılanları zihninizde canlandırmanızı istiyorum. Kendinizi yaşlı kadının odasında bir köşede oturmuş olayları izliyor olarak düşünün. Yaşlı kadın kaç yaşlarında? Boyu uzun mu kadının? Kilolu mu yoksa zayıf mı? Peki, kadın hasta mı, öksürüyor mu? Yaşlı kadının üzerinde nasıl bir kıyafet var? Kadının odası küçük mü, büyük mü? Odada neler var? Şimdi de gelen adamı hayal edelim. Adamın dış görünüşü nasıl? Bu adam kilolu mu, adamın üzerinde nasıl bir kıyafet var? Adam yaşlı kadına nasıl bakıyor?” gibi sorularla öğrencilerin metne dair zihinsel yapılandırma yapmaları sağlanır. Ardından öğrencilerden metinden seçtikleri herhangi bir sahneye ilişkin gerilimi görsel bir simge ile anlatmaları istenir. Seçilen görsel simge konusunda öğrencilere olabildiğince özgür oldukları, simgenin çizim güzelliğine çok aldırmaz etmemeleri gerektiği, bunun gerilimi yansıtan bir sembol olabilmesinin asıl önemli nokta olduğu belirtilir. Yaratılan görsel simgeler sınıf ortamında paylaşılır. (Görsel Zekâ- Sosyal Zekâ)

\*Geliştirme- Detaylandırma (Extend):

Bu bölümde öğrencilere bol miktarda “Neden ve Niçin” lerin yer aldığı sorgulamalar yaptırılır (Mantıksal Zekâ) : “Sizce yaşlı kadın neden yapayalnız, kadının hiç kimsesi yok mu? Yazar yaşlı kadının eşinden hiç söz etmedi. Sizce kadının eşi yok mu, onun başına bir şey gelmiş olabilir mi? Sizce hiç çocuğu olmadı mı, yoksa çocukları var da kadıncağızla ilgilenmiyorlar mı? Metni siz yazsaydınız bu eksiklikleri giderir miydiniz, metne başka neler eklerdiniz? Sizce adam yaşlı kadını sokağa atma pahasına odasını niçin satın aldı? Bu adamın da bu odaya gerçekten ihtiyacı olabilir mi? Daha çevrenizde önce böyle bir olaya şahit oldunuz mu?” soruları ile öğrencilerin metne ilişkin detaylı düşünceleri, metnin sınırlarını aşmaları çıkmaları sağlanır. Öğrencilere metnin genel olarak yardımlaşma duygusuna dayalı olduğu belirtilip, diğer derslerde de (Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü vb.) yardımlaşmanın öneminden sürekli bahsedildiği hatırlatılarak öğrencilerin var olan bilgileri arasında bağ kurması sağlanır.

Öğrencilere bu aşamada metne dair bir ödev verilir. Onlara öncelikle öyküleme tekniklerinden biri olan “Baştan Öncesi” tekniğinden söz edilir. Ardından onlardan dinledikleri ve kavradıkları bu metni baştan öncesi tekniğine göre yeniden yazmaları istenir. “Yaşlı kadın bu aşamaya gelmeden önce acaba sizce neler yaşadı? Başından hangi olaylar geçti de tek başına bir odada yaşamaya ve ardından sokaklara atılmaya mahkûm kaldı? Belki çok kötü kalpli bir eşi vardı ve onu terk etti, belki de hayırsız evlatları, ya da farklı farklı sebepleri... Ne dersiniz? Haydi, hep birlikte kendimiz bu metni yeniden yazalım.” Ödevler sınıf ortamında paylaşılır. (Sözel Dilsel Zekâ)

\*Özümseme- Belleğe Yerleştirme (Savor):

Bu bölümde dinlenen metne ilişkin yapılandırma çalışmalarını tamamlayıcı etkinlikler yapılır. Öğrencilere yardımlaşmanın ve dayanışmanın bir toplumda ne kadar önemli olduğundan, yardıma muhtaç kişilere karşı duyarsız kalmayıp böyle insanlara elimizden gelen her türlü desteği vermemiz gerektiğinden söz edilir. Öğrencilere dinledikleri metin hatırlatılır

ve kendilerinin ya da ailelerinden birilerin de bir gün o yaşlı kadın gibi yardıma muhtaç bir hale düşebileceği belirtilip çevrelerinde yaşanan olaylara karşı artık eskisinden çok daha duyarlı olmaları, ihtiyaç sahibi insanlara maddi ya da manevi mutlaka yardım eli uzatmaları gerektiği hissettirilir. (İçsel Zekâ)

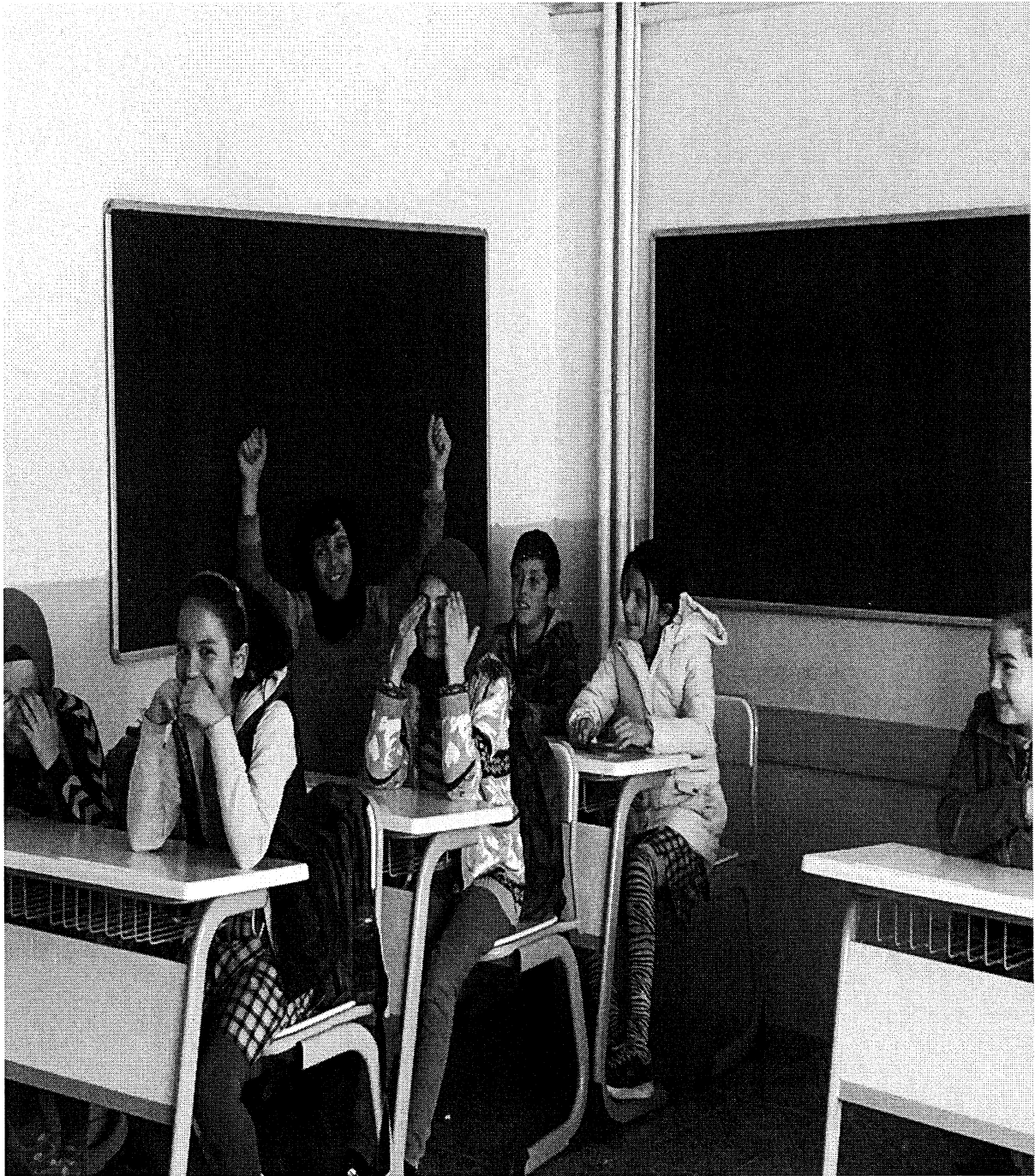
Öğrencilerin metni daha çok içselleştirmeleri adına bu aşamada farklı teknikler uygulanabilir. Öğrenciler gruplara ayrı ve onlardan yaşlı kadının yaşadığı bu zor durumu televizyon haberi yapmaları istenir. Öğrencilerden role iyi odaklanmış biri yaşlı kadın rolüne girer, haberci gruplar yaşlı kadınla sınıfta canlı yayında röportaj yapar ve haberi sunarlar. (Bedensel Zekâ- Sosyal Zekâ- İçsel Zekâ)

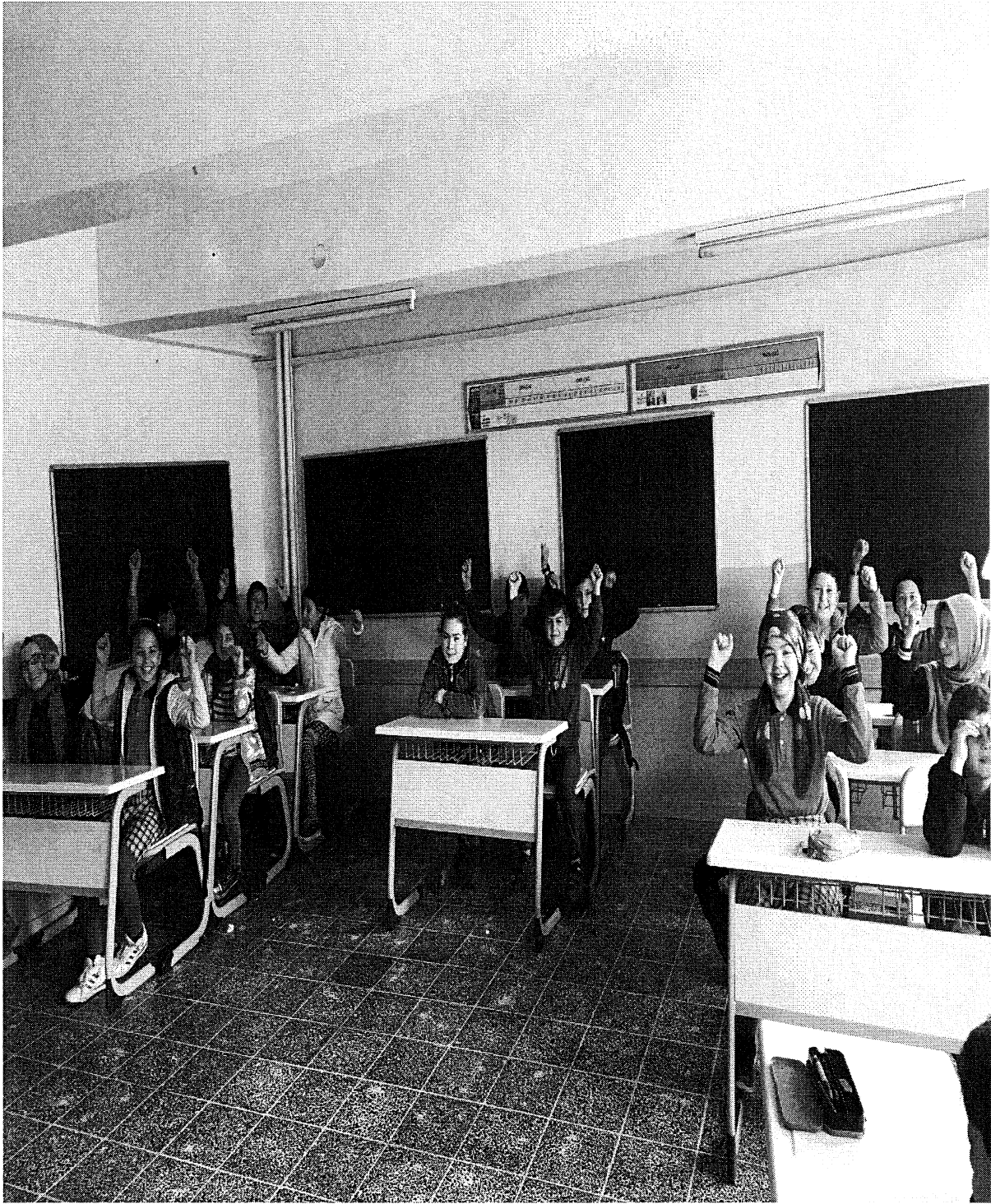
Bu metni dinledikten ve sorguladıktan sonra metnin onlar üzerindeki etkisi çeşitli sorularla ortaya çıkarılmaya çalışılır. “Metinden önce ne düşünüyordum - artık ne düşünüyorum?” sorgulamaları ile öğrencilerin zihninde yapılandıkları yeni düşüncelere ilişkin onlarda kişisel farkındalık sağlanır.

**EK 7**

**ÖĞRENCİ ETKİNLİKLERİNDEN  
GÖRÜNTÜLER**



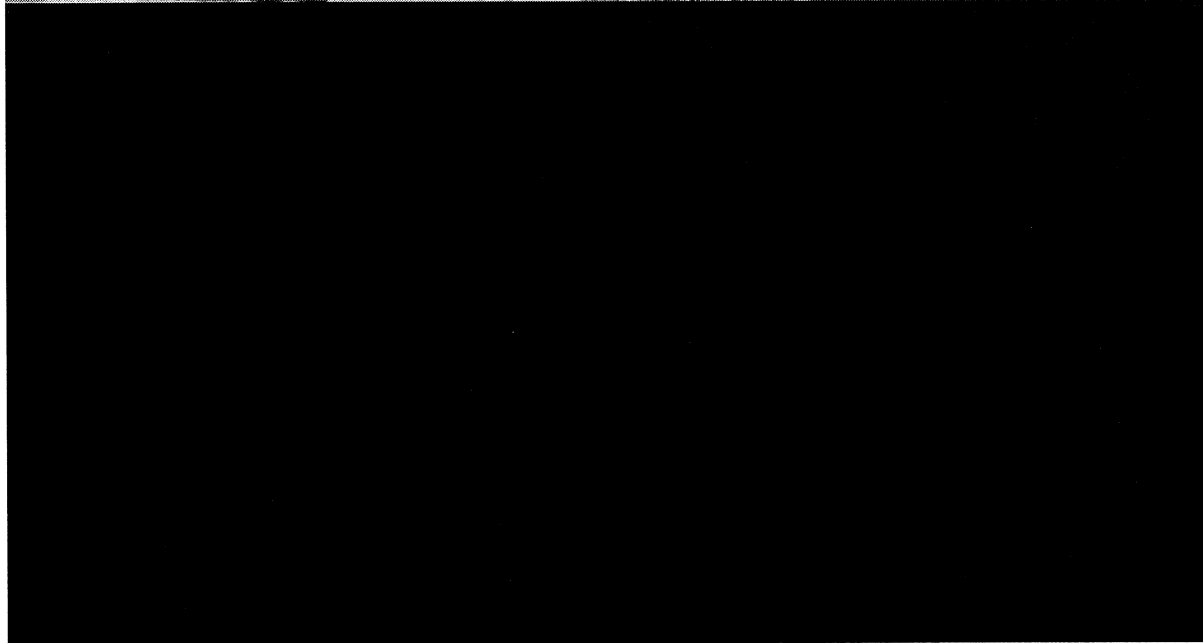
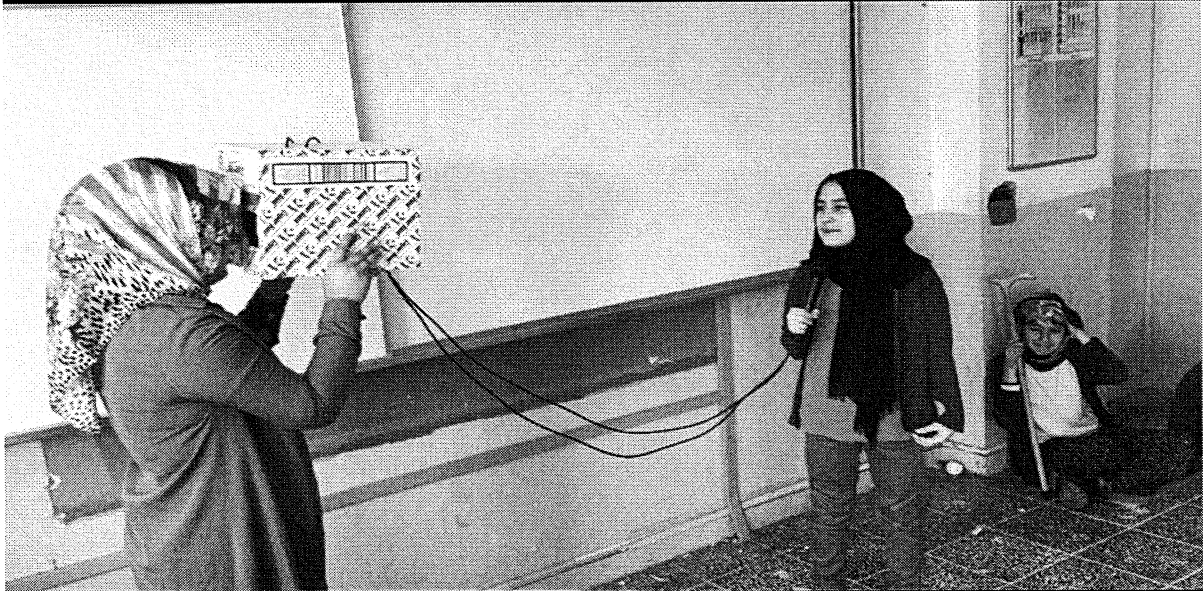
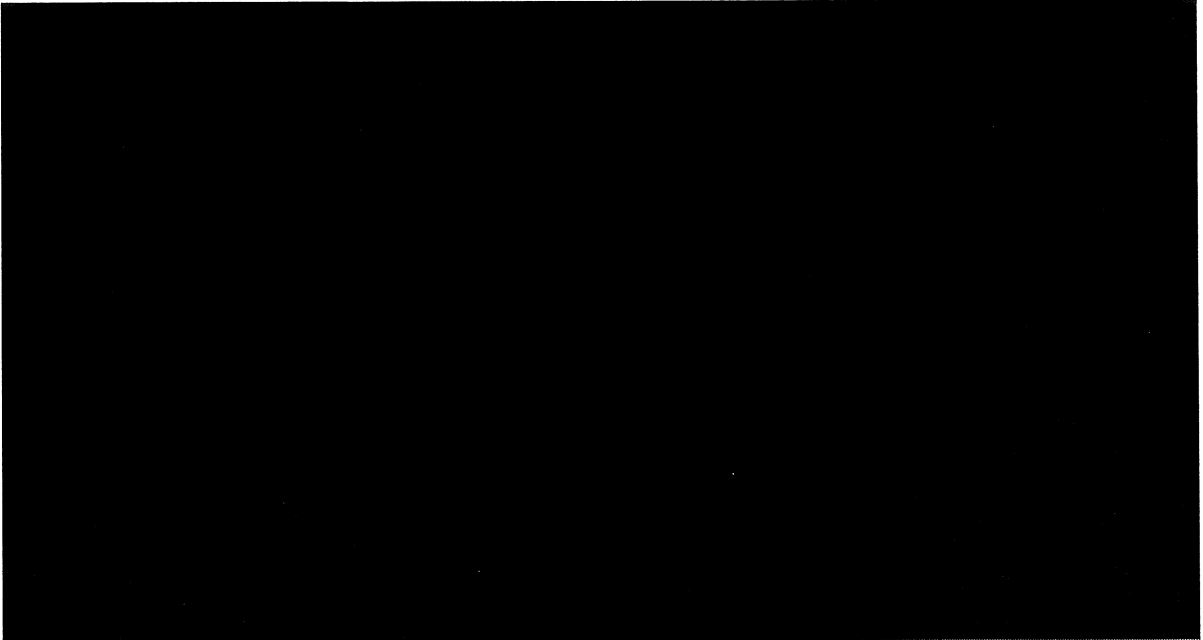


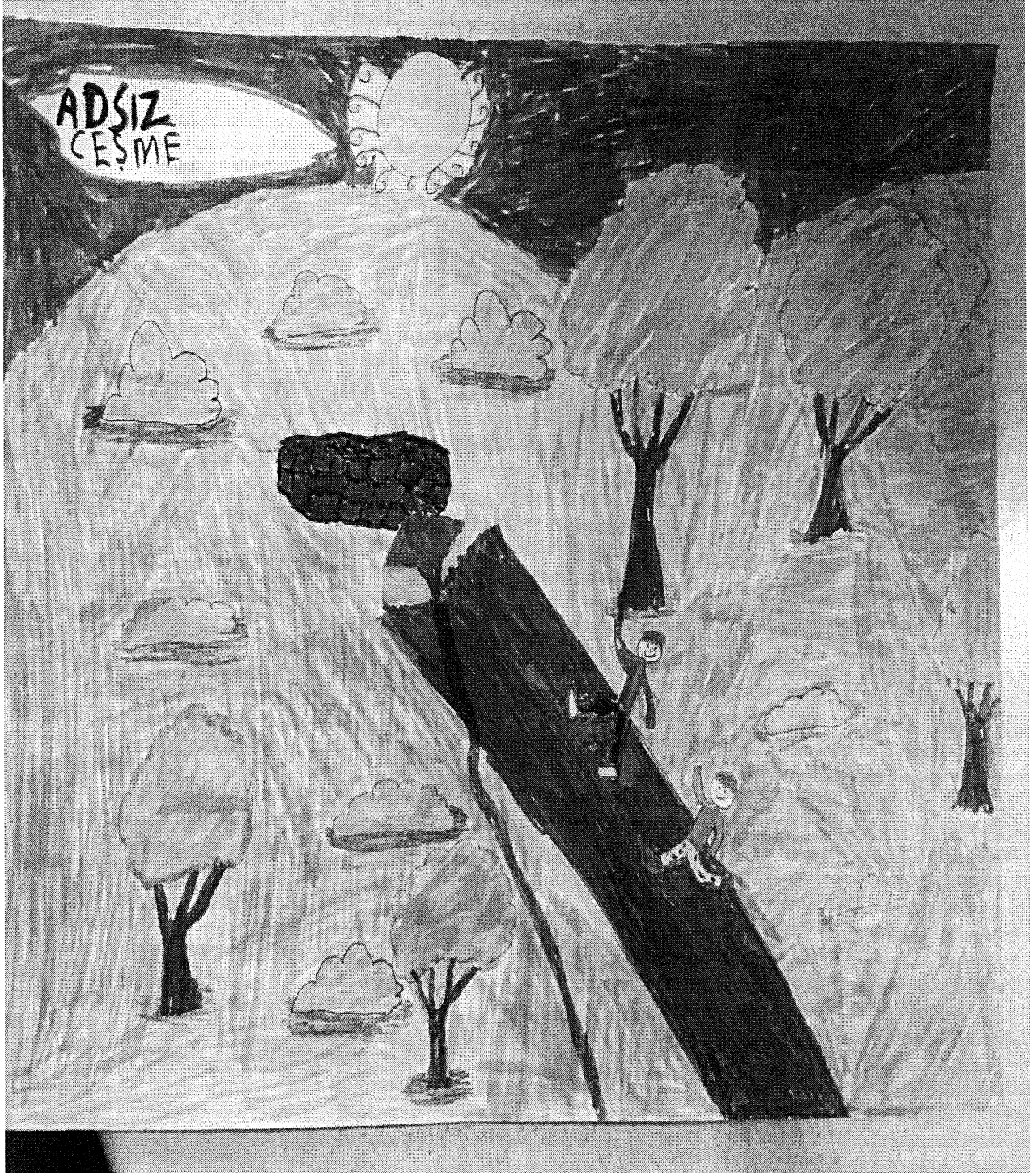




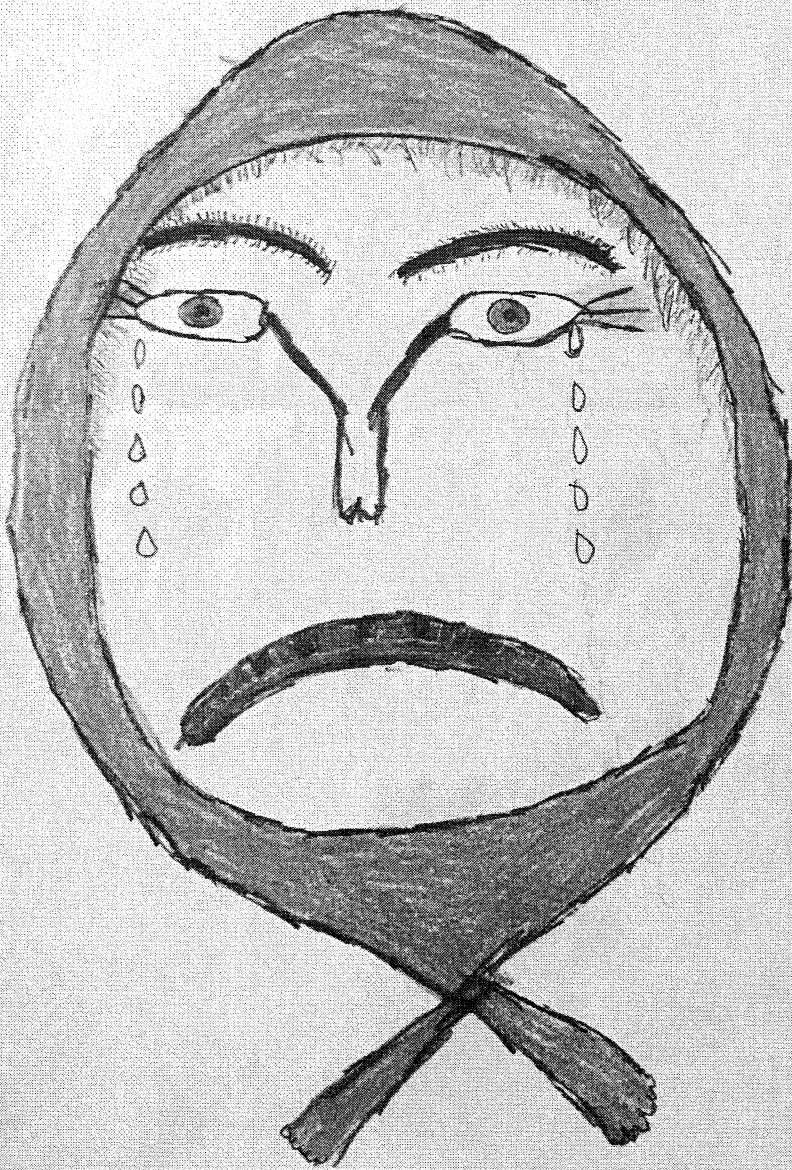


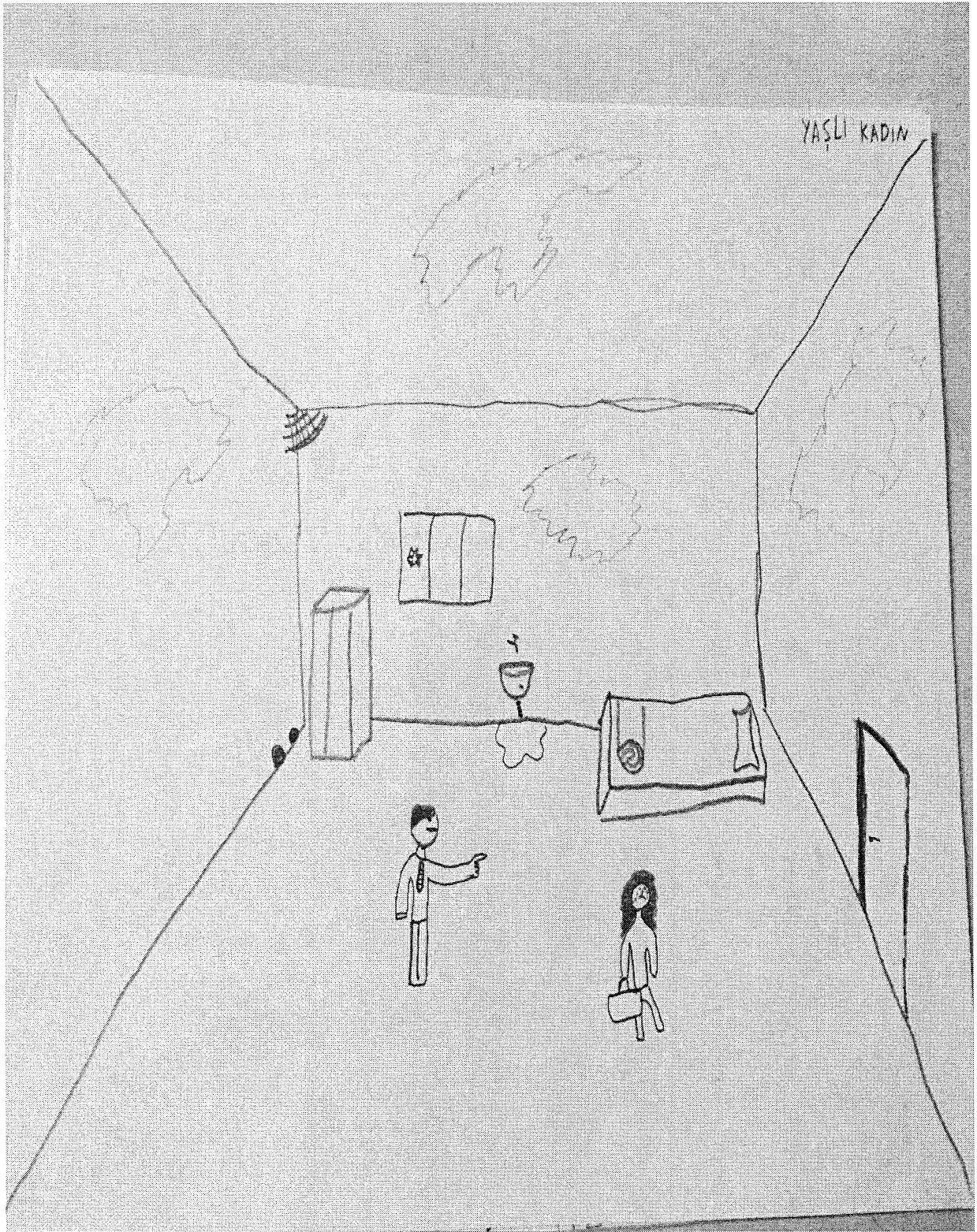


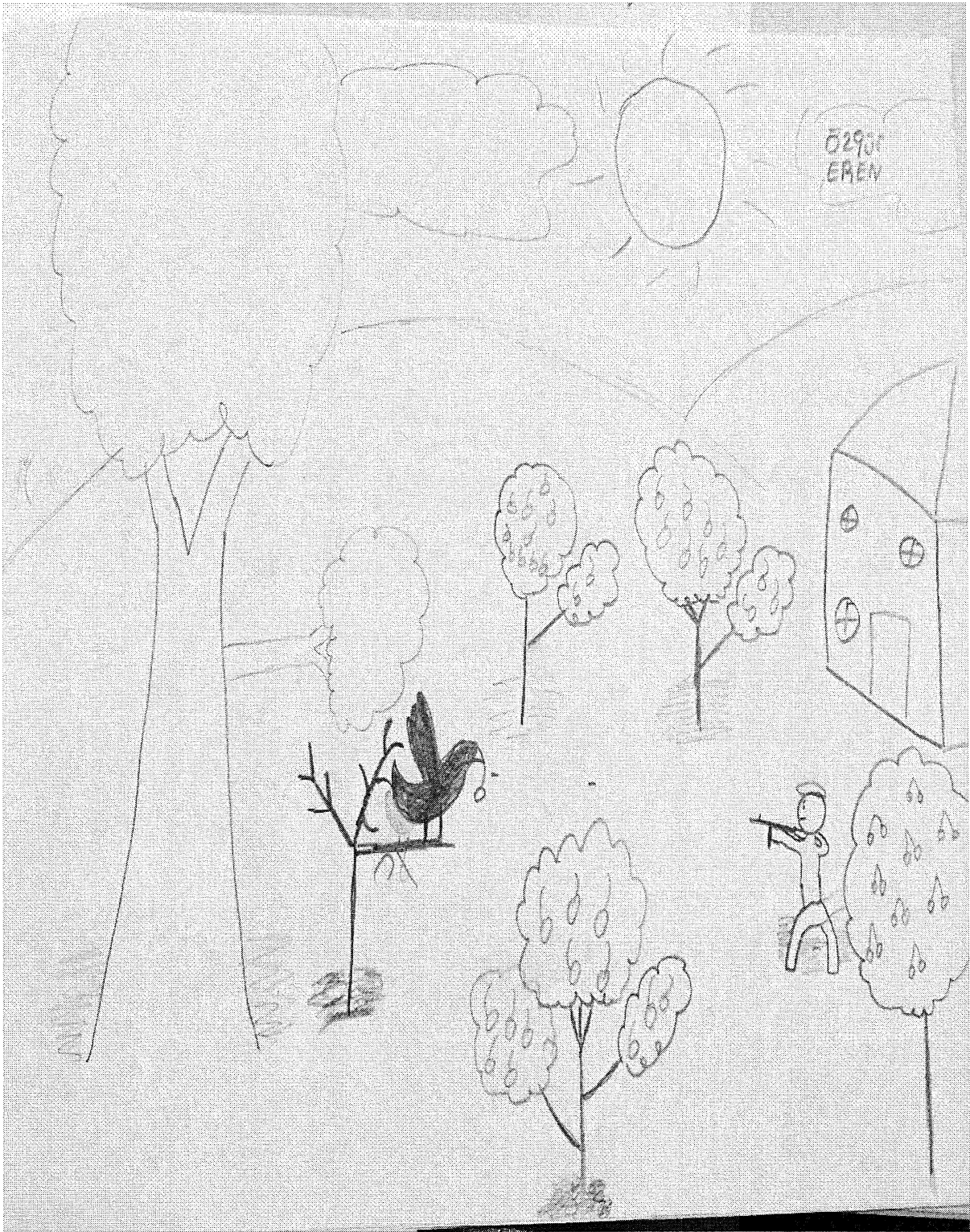




YASLI KADIM







**EK 8**

## **ÖĞRENCİ YAZILARINDAN ÖRNEKLER**

## Öğrenci Yazıları 1

### İyilik

İyilik insanlara yardım eden, sevgili, dostanlık, şerefe  
hasyeleri neha maddiye iyilikle kardeşlik beklemeyin. Bir gün  
birinden bir başı yattıktan sonra beşim yattım iyilik  
karsılığında değil, o parayı istemeyin iyiliğin karşılığında  
birsey beklemeyin. İyilik katuluktan bir zaman üstündür

İyilik dünyada gerçekleri yayılmasını insanlar  
saklıklar. İyilik yaka, arkadaş yapar. Burdan insanlar  
saglamın peygamberlerimize gibi iyiyi oluma için,  
iyilik katulen iyi yaktılar. İnsanları, büyükleri katulen  
dilemek iyilik sagilir. Katu insanları size satıldım.  
Allah'ın verdi sabri kullanın büyüklüğe katulen  
katu, başkızı iyiyetmeyin

Bütün insanları iyiyi olsun, katuliken katulen  
insanları katulen iyiyi katulen katulen katulen  
katu insanlarda iyiyi olmayabakın insanlara katulen  
katulen katulen

## Öğrenci Yazıları 2

## YAŞLI KADIN

Bir gün bir genç bir kız vardı o kızın sesi çok güzeldi  
 Sonra kız büyüyünce şarkı söylemeye başladı sonra  
 Bir Bakmışım kız sonotaı oldu kızın adı Aleyro Tilkıydı

Kızın bir de annesi vardı annesinin adı da Nırgüldü Nırgül teyzeyle  
 Aleyro çok tartışıyorlarmış aleyro annesine seni euden otarım  
 Dıge tehdıt edıp suyunu bile annesine getıttırıyordu bır gün  
 Kızın annesi Nırgül teyze çok hastalanır Aleyro eue gelir  
 Annesından su getir mesını ister annesi yapma etme kızım  
 Bu hasta halıme bır odım bile otarıyorum sana suyu  
 Nasıl getiririm der aleyro onu bır suyu getir medı  
 Dıge euden otar ve annesi hasta halıyle bır yerlerden  
 Bulduğu tuğulolar la kendıne bır odalı k bır eu yapar

Aleyro bıriyle eulenır ve o odamdan annesının o evını almısını  
 İster odam gıder olır o cui odam sonra teyzenın yanına gelir  
 Ve teyze bu eu benim burdan taşın der nırgül teyze etme der  
 omo öbürkü gün odam onu o euden otar teyzenın orhadası bır  
 geceleri oylo yıldıız olur



## Öğrenci Yazıları 3

## İyilik

İyilik koşullu beklemez her an her yerde iyilik gelir.  
 Bir eli iyilik yaparken diğeri el diğeri bir hadise vardır. İyilik yapmadık  
 koşullu beklemekten hemen vaziyet. İyilik öğretiler bir metin  
 gibidir. Bir gönlü olan kişi gönlü ile iyilik yapar onu öğrenen  
 Bir kimse'nin ayıbını örtün ona iyilik yapın kötülük yapmayın  
 İyilikle koşullu beklemeyin

Bir nimet bir su meyve veya sebze yediği takdirde  
 İyilik yapın Allaha şükredin Şahiplerine teşekkür edin.  
 Bir insanın iyilik yapması kolay ama insanlar bunu bilmiyor  
 olabilirler küçük şeyler iyilik yapmaya yeten. Bir insanın  
 Basit bir şeyinde bir el uzata bilinsin böyle böyle  
 küçük iyilik yapabilirsiniz

Peygamber efendimiz herkese iyilik güzellik  
 yapın demişler iyilik güzel bir şeydir ama koşullu  
 Bekleyip acı gözetilmez yapmayın. Yardım eden onları  
 bir ihtiyaç olursa onlara küçük iyilikler yapın.

## Öğrenci Yazıları 4

Edanur Akın

TILKI İLE LEYLEK

Günlerden bir gün tilki leyleği evine misafirlige çağırır. Leylek tilkiyi kırmamak için gider. Tilki süpsülü bir çorba yapar. Sonra tabağa koyup masaya bırakır. Tilki çok aç olduğu için hemen çorbadan yer ve çorba biter. Leylek öğememiş tilki hemen yemeyi. Leylek öğememiştir. Sonra tabak leyleğin gagasına göre değildir. Leylek aç kaldığı için çok sinirlenir. Ve leylek de tilkiyi evine yemeğe çağırır. Çok güzel bir et yemeği yapar. Etin kokusu tilkinin burnuna kadar gelir. Tilki leyleğin evine aç geldiği için kurni zil çalar. Leylek gagasına göre bir tabak getirir. Ve tilki o tabakla et öğemez. Leylek hemen biter. Ve tilki aç kalır. Leylek tilki öğemediği için raından güler. Kapı tıklatılır. Leyleğin evine bir tane daha misafir gelir. Bu misafir ton ton ayıdır. Leylek tabakları toplar ve mutfaka doğru gider. Tilkinin ağzı durmadığı için ton ton ayıya leylek hakkında bir sürü şeyler söyler. Leylek bana yemek vermedi. Ben aç bıraktı diye bir sürü dedikodular yapar. Ton Ton ayı tam zamanında gelmişsin der kendine kendine. Leylek gelir ve ton ton ayı olayı anlamaya çalışır. Olayı anladıktan sonra tilki ve leylekle konuşur. Sorunu halleder. Bir daha leylek ve tilki bir birlükle çok iyi geçinmeye başlarlar.

## Öğrenci Yazıları 5

FAHRÜNNİSA

Ben Fahrünnisa'nın sınıftan arkadaşı Ela Fahrünnisa'yı çok iyi tanırım. Fahrünnisa çok sekingen, utangaç, hiç konuşmayan esmer yüzlü, siyah saçlı ve alsaak gönüllü bir kızdır. Dersde en basit sorularda bile herkes parmak kaldırırken o hiç konuşmaz önüne bakar ve sessiz, sessiz oturur.

Bir gün öğretmenimiz Ebru Gündes bir soru sordu. Hiç kimse parmak kaldırmayınca öğretmenimiz Fahrünnisa'yı kaldırıp bu konuyu arkadaşlarına "sen anlatırmısın?" dedi. Fahrünnisa kalktı yanakları kıpkırmızı oldu. Utandı ama utan- sa ne faydaydı. Kalkıp konuyu arkadaşları, na anlatınca bu durum karşısında öğretmenimiz ve biz arkadaşları çok şasıldık. Sanki biz Fahrünnisa'nın sesini ilk defa duymuş gibiydik. Teri fışkır oldu. Sınıfta öğretmenimiz ve Fahrünnisa kaldı. Öğretmenimiz Fahrünnisa'ya neden dersde hiç konuşmuyorsun? dedi. Fahrünnisa sorduğunuz soruya yanlış cevap verir sem diye korkuyorum. Öğretmenimiz "sen okula zaten yanlışlarını düzeltmeye gelmiyorsun?" dedi. Fahrünnisa bir şey demedi. VE o sırada öğretmenimiz ve Fahrünnisa'yı dost olurken ben de ontaki kapının arkasına saklanıp gizli, gizli dinliyordum.

Öğretmenimiz ve Fahrünnisa artık bir birlerine bir dost kadar yakındılar. Fahrünnisa öğretmenimize şiirler yazıyordu. Ama dersde halâ konuşmuyordu. Fahrünnisa büyükbaca derslerine daha da önem verdi. Çalıştı. Şair oldu ve edebiyat fakültesini bitirdikten sonra Fahrünnisa şair olmaya karar verdi. VE şair oldu.

Edanur Alın



DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU



Tarih: 15/05/2018

Tez Başlığı:

ELVES TEKNİĞİNİN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEMeye YÖNELİK TUTUMLARINA VE DİNLEME BAŞARILARINA ETKİSİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 86 sayfalık kısmına ilişkin, 15/05/2018 tarihinde tez danışmanım tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen filtreleme tiplerinden biri (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 11'dir.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum : X

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) X

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30)

X Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, X Kaynakça hariç, X Alıntılar dâhil, X Altı (6) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	<input type="checkbox"/> Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, <input type="checkbox"/> Kaynakça dâhil, <input type="checkbox"/> Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. x EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. x	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Ebru DUNDAR  
Öğrenci No : 2016950094  
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı  
Programı : Türkçe Öğretmenliği Programı  
Statüsü : Yüksek Lisans x Doktora

ÖĞRENCİ

Ebru DUNDAR

(Adı Soyadı, İmza, Tarih) 15.05.2018

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Ali TÜRKEL

15.05.2018  
(Unvan, Adı Soyadı, İmza, Tarih)

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu () işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya [ali.tas@deu.edu.tr](mailto:ali.tas@deu.edu.tr)) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak tez başlığının tamamı, Yazar Adı (author's first name) olarak öğrencinin adı, Yazar Soyadı (author's last name) olarak öğrencinin soyadı bilgisini yazınız.